

4/2003

cena 25,- Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Jmelí na Odersku

Naučné stezky v Poodří

Historie trati Studénka-Štramberk

Greenways

Řezbář Petr Kučerka

POODŘÍ - časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČO: 64 62 78 70) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou,

Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,

Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, Ostrava, 700 30

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Jazyková úprava: Libuše Babaríková

Tisk: Tiskárna V Dubí s.r.o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

Vychází 4x ročně

Cena jednoho čísla: 25,- Kč, předplatné: 100,- Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

Uzávěrka čísla 1/2004: 15.2.2004 (č. 3/2003 vychází souběžně s č. 4/2003)

VI. ročník, č. 4/2003

Tištěno na recyklovaném papíře (vyjma obálky).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Ministerstvu životního prostředí ČR
- Nadaci Duhová energie
- Svazku obcí Region Poodří
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

duhová energie

Obsah

Akce Acrocephalus 2003 v Poodří Jan Košťál	4	Ošetření významných dřevin na Odersku Petr Lelek	22
Rosnička zelená Petr Kočárek	6	Výsadby dřevin ve Vražném Jiří Kucharz	23
Naučné stezky v Poodří Radim Jarošek	7	Ze života dobrovolných ochránců v Odrách Ludmila Wiltschová, Luděk Kostelník	24
Jmelí a jeho výskyt na Odersku Petr Lelek	10	Z dějin železniční trati Studénka-Veřovice Petr Hrudička	26
Josefův dub u Sedlnic Radim Jarošek	16	III. mezinárodní konference MORAVIAN Daniel Řičan	31
Strom roku 2003 Lumír Kuchařík	17	Činnost Regionu Poodří v roce 2003 Oldřich Usvald	33
Valašská ovce v Poodří Lumír Kuchařík	19	Greenways Krakov-Morava-Vídeň v Poodří Ivan Bartoš	38
NATURA 2000 v Poodří Zdeňka Kloužková, Iva Němečková	20	Kouzelné slovo Poodří Ivan Bartoš	41
Proskovice šetrné, zdravé, ekologické... Alena Malíková	21	Mikroregion Odersko Jiří Vlček, Vladimír Nippert	42
		Lidový řezbář z horního Poodří Petr Kučerka, Petr Lelek	43
		Program Make a Connection Lumír Kuchařík, Hana Pastorková	45
		Suchý rok 2003 Dušan Židek	46
		Akce v Poodří	47
		Nové časopisy a knihy	48
		Rejstříky	49

*Lípa u farního kostela sv. Jakuba Většího ve Spálově
(kresba: P. Lelek) - k článku str. 22*

Odchyťová a kroužkovací akce ACROCEPHALUS 2003 v Poodří

Bekasina otavní

Na naše poměry rozsáhlejší rákosíště Dolního barošovického rybníku u Bartošovic na Moravě umožňuje provádět výzkum pohnízdního tahu ptáků - jejich odchytem a kroužkováním.

První odchyty se zde uskutečnily v letech 1986 až 1988. Následoval čtyřtýdenní odchyt až v roce 1998 (viz článek v POODŘÍ č.3/1998) a po dalších pěti letech byla tato tzv. "Akce Acrocephalus" obnovena v loňském roce - trvala od 19.7. do 23.8.2003.

Prakticky to v terénu vypadalo následovně: napříč přes plochu rákosí se vytvořila úzká přímá průchozí stezička. Do ní se první odchyťový den natáhla linie 21 ornitologických sítí v celkové délce 150m. Linie začíná v místě střetu porostu rákosu a volné vodní hladiny. Do této linie se po celých 35 dní chytali protahující ptáci. Při kontrolách sítí v intervalech 30 minut až jedné hodiny byli ptáci ze sítí vytahováni a byly u nich zjišťovány následující úda-

Kulík písečný

je: druh, pohlaví, stáří, byli zváženi, podle speciální metodiky byl určen stupeň jejich tučnosti a kódem bylo zaznamenáno přesné místo jejich odchyty. Nakonec byli okroužkováni, tj. dostali na nožku hliníkový kroužek s vyraženým typem, číslem a nápisem N.MUSEUM PRAHA. Takto byli nezaměnitelně označeni, takže při příštím odchyty mohou ornitologům dát mnoho odpovědí na otázky přepeřování, věku, lokalizace hnízdění, tahu atd.

Na letošní pětítýdenní akci se postupně vystřídalo pět kroužkovatelů: RNDr.K.Pavelka (vedoucí), M.Jakubec, D.Křenek, M.Krestová, J.Košťál. Předně na každého kroužkovatele čekal nelehký úkol - zajistit si na "svůj" týden alespoň dva pomocníky. A celkem vzato - bez určitého entuziasmu by to zřejmě ani nešlo. Je nutné zde týden žít odříznutý od civilizace (samozřejmě je i týden dovolené) ve stanu či polorozpadlé myslivecké chatce, v rákosí a bahně, mezi komáry, za zhoršených hygienických podmínek, s omezenou možností přípravy jídla. Výjimkou nejsou ani několik dní trvajících dešťů. Nicméně z vlastních zkušeností vím, že po odborné stránce je pobyt zde ohromně přínosný a navíc - v průběhu tohoto týdne vzniká mezi účastníky jaká-

Sýkora babka

si krásná komunita.

Celkem bylo v linii odchyceno 803 ptáků 33 druhů. Jedná se téměř výhradně o druhy z řádu pěvců. Nejčastěji chytanými druhy byli rákosníci (odtud název akce - Acrocephalus je latinský název pro rákosníka): rákosník obecný (228 exemplářů), rákosník proužkovaný (122), rákosník velký (81), rákosník zpěvný (70) a dále pěnice černohlavá (70) a vlaštovka obecná (60). Ve srovnání s akcí v roce 1998 jsou patrné nejen mnohem menší počty odchycených ptáků (rok 1998 = za 4 týdny odchyceno přes 1 300 ptáků), ale také změny v početnosti táhnoucích druhů. Nejmarkantnější je obrovský pokles protahujících rákosníků zpěvných a vzestup pěnice černohlavé. Mezi nejvzácnější "úlovky" patří 1 ex. chrástala vodního, 3 ex. slavíka modráčka, 1 ex. strakapouda malého, za zmínku stojí např. i 17 ex. cvrčilek slavíkových. Ze zpětných odchytů již okroužkovaných ptáků vynikl jeden rákosník proužkovaný, který měl na kroužku nápis SLOVENIJA LJUBLJANA.

Ledňáček říční

Kromě standardní linie sítí měli kroužkovatelé nataženo několik svých vlastních sítí také na jiných

stanovištích - v dubohabřině, ve smrčíně, v mokřině s listnatým porostem. Ale hlavně - v uplynulém létě byl nezvykle nízký stav vody a z tohoto důvodu se na ploše vedlejšího Horního bartošovického rybníku objevily poměrně rozsáhlé plochy bahna. Do zde natažených sítí a "pulapky" se podařilo odchytit 6 druhů bahňáků. Mezi nimi jednoho vodouše rudonohého a především dospělou samici vzácného kulíka písečného, přepeřující ze svatebního do prostého šatu. Tento druh hnízdí zhruba v místech Skandinávie a přes naši republiku táhne na svá zimoviště ležící v širším okolí Středomoří. Kromě odchytů zde bylo i neustále co pozorovat: zdržovaly se zde 4 volavky stříbřité, nepravidelně sem zalétala lovit samice sokola stěhovavého,

hejna vodoušů šedých čítala až 45 exemplářů atd.

S akcí Acrocephalus na této lokalitě je uvažováno i do dalších let, což by kromě odborných poznatků přineslo kvalitní podklady pro ochrannou praxi.

Jan Košťál, Česká společnost ornitologická

Foto: K. Weingart, J. Košťál

Pěnice pokřovní

Rosnička zelená

Rosnička zelená (*Hyla arborea*) je nezaměnitelná drobná žába. Pokud bychom udělali anketu, asi by nám vyšlo, že rosničku zná v téhle zemi snad každý,

nicméně převážně z obrázku nebo fotografie. Takto by to alespoň dopadlo ve větších městech nebo v horách. Naopak obyvatelé lužních krajín, mezi které patří i CHKO Poodří, se s rosničkou zelenou setkávají celkem často, stejně jako s jejím charakteristickým skřehotáním. Na rozdíl od většiny ostatních našich obojživelníků je rosnička obecně vnímána "sympaticky" a je zcela jistě naším nejoblíbenějším obojživelníkem.

Traduje se, že rosničky uvězněné ve sklenici dovedou předpovídat počasí. Za krásného počasí by rosničky měly teoreticky šplhat vzhůru, za špatného sedět dole. Tato domněnka zřejmě vychází z pozorování skutečnosti, že v přírodě za slunného počasí rosničky často nacházíme na vegetaci výše než za chladného a deštivého počasí. Žáby se takto chovají proto, že následují hmyz, který je jejich hlavní potravou. Nicméně při jejich vertikálním pohybu působí celá řada dalších faktorů, od charakteru lokality, denní doby, věku, míry nasycenosti až po momentální náladu rosničky. Takže předpovídat počasí podle rosniček je asi tak stejně účinné jako věštění z koule.

Rosnička zelená je typickou šplhavou žabou, která tráví většinu dospělého života na vegetaci. Na konci prstů má kulaté přísavky, kromě toho mají tyto žabky schopnost břichem přilnout k podkladu. Přestože má tenké zadní nohy, dlouhé sotva jako trup, dovede rosnička dobře a přesně skákat. Přitom se často obratně zachytí na cílové větvičce jen několika prsty a vyšplhá se vzhůru. Překonání svislé stěny (vč. např. skla) pro ni nepředstavuje žádný problém.

Základní barva svrchní strany těla rosničky je světle zelená, která je ostře oddělená od bělavého břicha úzkým tmavým pruhem. Zbarvení hřbetu se může rychle měnit jak intenzitou, tak odstínem, a tím se přiblížit a přizpůsobit barvě podkladu. Výjimkou není spatřit rosničku tmavě hnědou až

černou, např. v době rozmnožování v rozbahněné kaluži. Dospělé rosničky zelené jsou dlouhé okolo 4-5 cm a váží okolo 8-10 g. Samečky od samiček rozeznáme poměrně snadno podle zvukového rezonátoru na hrdle, který při skřehotání nafukují. Splasklý zvukový rezonátor vypadá jako svrasklá světle žlutá kůže téměř po celém hrdle. Samička má hrdlo světlé a hladké.

Rosničky vyhledávají především říční údolí s nížinami, vlhké listnaté a smíšené lesy s tůňkami, slepými rameny a rybníky. K rozmnožování tento druh využívá především čisté tůňky s porosty vodních rostlin. Zimu rosničky přečkávají zahřabané v zemi, často poblíž vod nebo ve vlhkých terasách. Po ukončení přezimování, obvykle v dubnu, putují rosničky k místům rozmnožování. Tady se večer a v noci zdržují ve vodě, za dne sedají na pobřežním rostlinstvu. Za soumraku začínají samečci skřehotat a ozývají se sborově. Skřehotáním lákají k tůni samičky a takto jim oznamují, že je zde voda vhodná k rozmnožování. Jedna samička klade cca 1000 vajíček v malém, asi jako vlašský ořech velkém shluku. Pulci jsou tmavošedí, zlatavě tečkovaní. Mají velmi vysoký kožní lem, který začíná už na hlavě. V letních měsících opouštějí asi 1,5 cm dlouhé metamorfované žabky vodu. Pohlavně dospívají ve věku 3 let.

V České republice patří rosnička zelená mezi druhy zvláště chráněné zákonem č. 114/1992 Sb., ve vyhlášce 395/1992 Sb. je řazena do kategorie "silně ohrožené druhy". Krajina CHKO Poodří poskytuje celou síť ideálních biotopů a populace rosniček je tady velmi početná a stabilní. Na některých mokřadech bývá v letním měsících takové množství drobných čerstvě vylíhlých žabek, že nastává problém, jak opatrně projít a žádnou nezašlápnout. Největším nepřítelem rosniček zůstává lokální chemické znečištění krajiny.

Petr Kočárek, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
(text a foto)

Naučné stezky v Poodří

Naučná stezka Stříbrný chodník v Odrách je zřízena na území města Oder (na k. ú. Odry a Pohoř). K její úvodní tabuli se dostanete od železničního nebo autobusového nádraží v Odrách po modré turistické značce (po ul. Pohořské a od žel. přejezdu podél žel. tratě ke "Spurnému"), která jde až k 3. zastavení naučné stezky v souběhu.

Dále stezka pokračuje od výletišť "U Spurného" úbočím Pohořského kopce a kolem Oderských rybníků a po 7,5km končí v Odrách u střelnice AVZO Odry a městského koupaliště. Díky lesním pasekám na Pohořském kopci je z naučné stezky nádherný výhled do Oderské kotliny, k oderským rybníkům a do Moravské brány.

Naučná stezka není vhodná pro osoby se sníženou pohyblivostí ani pro cyklisty. Nedoporučujeme ji procházet v opačném směru. Protože naučná stezka vede běžně obhospodařovanými lesy, protíná dvakrát silnici a jednou železniční trať, je nutno dbát na svou bezpečnost. Trasa naučné stezky je v terénu vyznačena normalizovaným zelenobílým značením a je na ní instalováno 13ks dřevěných panelů s informačními tabulemi.

K naučné stezce byl vydán tištěný "Průvodce naučnou stezkou". Blíže viz POODŘÍ č. 2/2001, str. 39: Naučná stezka Stříbrný chodník v Odrách.

Zámecká naučná stezka v Bartošovicích

Naučná stezka dostala název podle jednoho ze svých zastavení, které je věnováno Bartošovicckému zámku. Ten se stal sídlem Regionu Poodří a je zde umístěno i jeho informační centrum. První zastavení se nachází u obecního úřadu na návsi v Bartošovicích.

Trasa je v terénu vyznačena normalizovaným zelenobílým značením, má délku 5km a je vedena katastrálním územím obce Bartošovice, která je součástí chráněné krajinné oblasti Poodří. Je na ní instalováno 10ks dřevěných panelů s informačními tabulemi. Naučná stezka nabízí možnost bližšího seznámení se současnými přírodními podmínkami zemědělské krajiny, mokřadů, rybníků a lesů, se zástupci rostlinných a živočišných druhů v daném území i s kulturními památkami obce.

Další informace viz POODŘÍ č. 2/2003. str. 13: Zámecká naučná stezka v Bartošovicích.

Zámecká NS v Bartošovicích - u mlýna

Naučná stezka Kotvice

začíná v Nové Horce (místní část Studénky) u bývalého mlýna na kraji lesa a je vedena přírodní rezervací Kotvice a dalšími přírodně zajímavými částmi kolem Odry až do Studénky k Pasečnému mostu nedaleko železniční trati. Délka stezky je asi 3km a k napojení na ni lze využít žlutou turistickou značku, která vede od železniční stanice ve Studénce do Albrechtic a na stezku navazuje u Oderské lávky. Stezka je fyzicky nenáročná, přístupná celoročně a na 10 zastaveních se návštěvník seznámí s ekosystémy lužního lesa, rybníků, meandrující Odry a traválních tůň. Stezka končí u Horního rybníka.

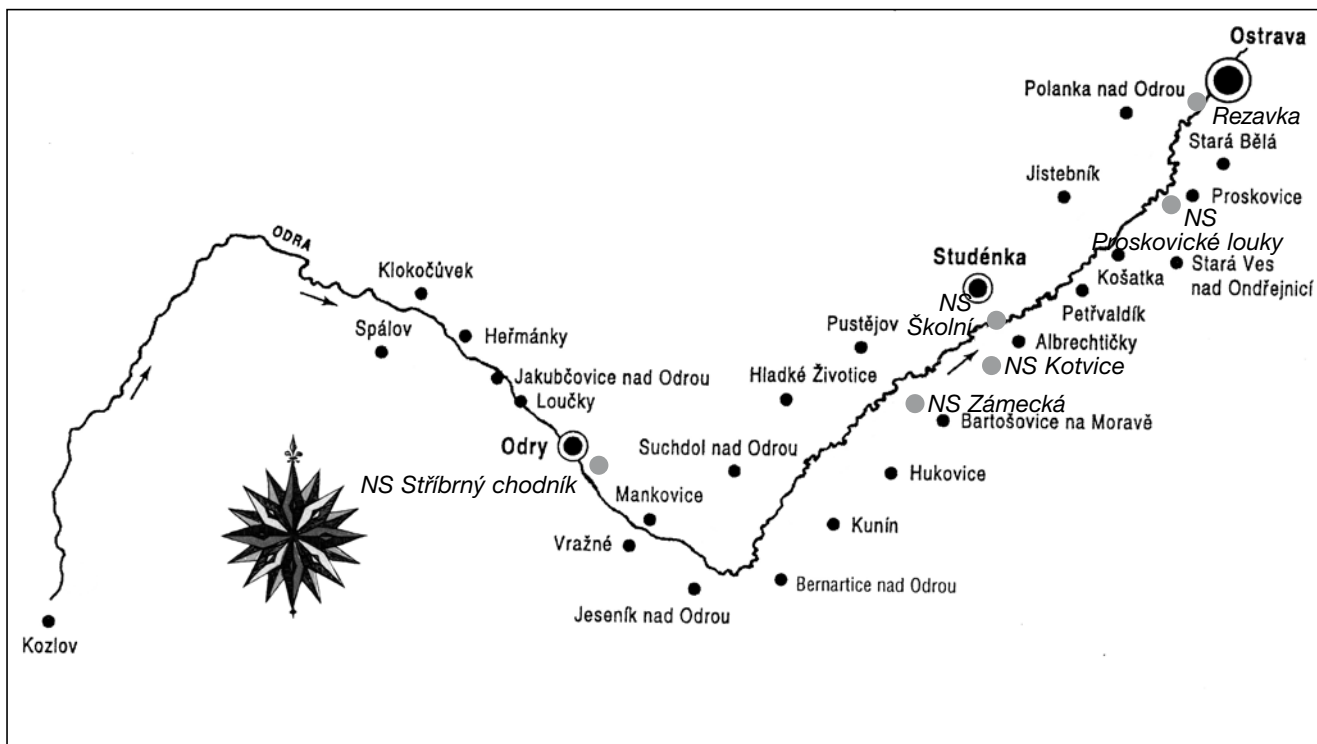
Blíže viz POODŘÍ č. 2/1999, str. 27: Naučná stezka Kotvice

Naučná stezka Kotvice - vstup u Nové Horky

Školní naučná stezka ve Studénce

Stezka začíná u Základní školy TGM na ul. 2. května ve Studénce, kde jsou na okraji školní zahrady umístěna úvodní dvě zastavení. Stezka pak pokračuje pěšinou přes pole směrem k železniční trati, podchází ji podchodem a stáčí se po hrázi Horního rybníka.

Školní NS ve Studénce - zastavení na hrázi Horního rybníka

Končí na asfaltové účelové komunikaci u rybníka Velká Podlážka. Po cestě je možno pokračovat směrem vpravo a u Pasečného mostu se napojit na naučnou stezku Kotvice. Školní naučná stezka má 12 zastavení, je dlouhá cca 1,5km a je průchozí celoročně (viz mapa str. 9).

Naučná stezka Proskovické louky

Krátká a nenáročná stezka v katastru Ostravy -Proskovic začíná u bývalého Sunkova mlýna na již-

NS Proskovické louky - zastavení u Sunkova mlýna

ním okraji obce (je možné ji však procházet obousměrně).

Po nezpevněné cestě pokračuje loukami k bývalé rybníční hrázi. Dále je vedena úzkou pěšinou po hrázi, přibližuje se k Odře a širší cestou mezi loukami se obloukem vrací zpět do Proskovic. Délka stezky je asi 1,7km, má 7 zastavení, která jsou věnována loukám a pastvinám, hrázím bývalých rybníků, řece Odře. V dalších letech se počítá s prodloužením stezky.

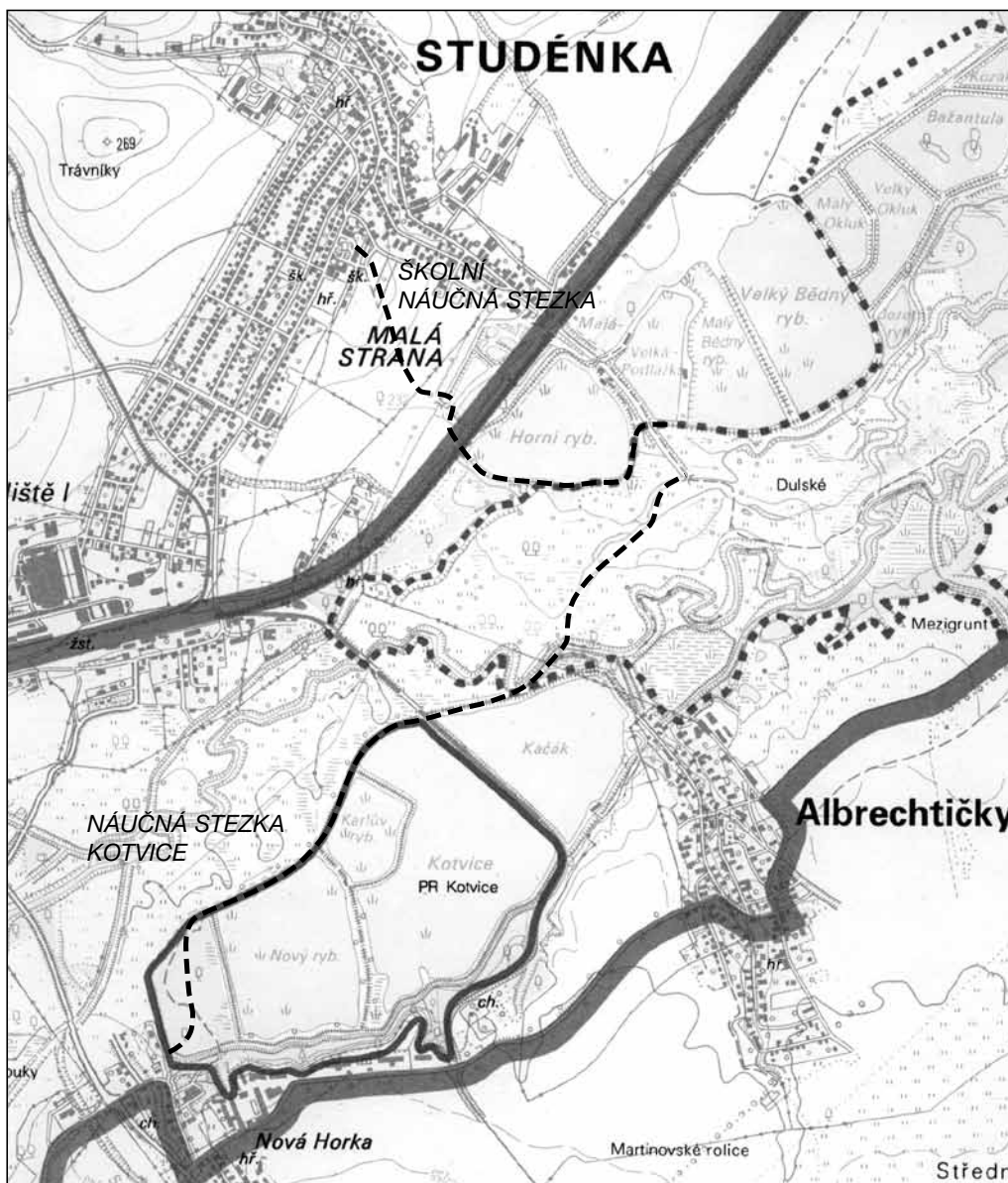
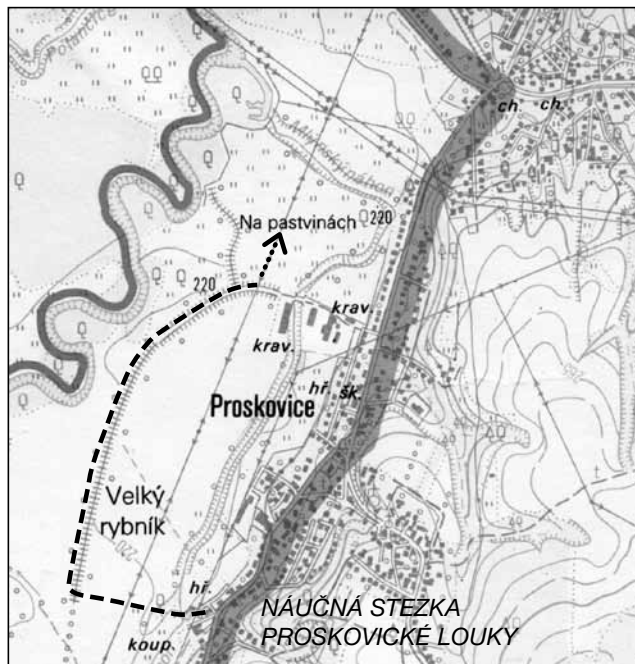
Informační tabule o chráněných územích

Polanská niva

V národní přírodní rezervaci Polanská niva (katastr Polanka nad Odrou) se nacházejí čtyři informační tabule, které jsou věnovány meandrům Odry, loukám, rybníkům a lužnímu lesu. Nejsou propojeny značením v terénu.

Naučná stezka Kotvice - Mlýnska u Pasečného mostu

Rezavka

O přírodě přírodní rezervace Rezavka, která se nachází severně od Polanecké spojky (území navazuje na přírodní rezervaci Polanský les v CHKO Poodří), se může přichozí dozvědět více na pěti informačních tabulích. Nejsou propojeny značením v terénu, na každé z nich je však přehledná mapka chráněného území s vyznačením všech zastavení. Některé jsou již bohužel poškozeny vandaly.

Jako nástupní místo může posloužit tabule na levém břehu Odry bezprostředně za železničním mostem nebo tabule u Rudné (zastávka autobusů městské hromadné dopravy), rovněž na levém břehu řeky.

Radim Jarošek

Jmelí a jeho výskyt na Odersku

Jmelí odedávna přitahovalo pozornost lidí svou nápadností v zimním období a růstem na dřevinách a bylo vždy pro ně bylo rostlinou tajemnou a uctívanou.

Taxonomické zařazení jmelí

U nás se vyskytující jmelí patří taxonomicky do čeledě ochmetovitých (Loranthaceae) a do rodu *Viscum*. Dodnes neexistuje jednotný názor taxonomů, zda se u jmelí, vyskytujícího se na území ČR jedná o tři druhy nebo jen o tři biologicko-fyziologické formy. V Dostálově "Nové květeně ČSSR" vydané v roce 1989 je u nás se vyskytující jmelí taxonomicky rozděleno do dvou druhů - jmelí listnáčové (*Viscum album* L.) a jmelí jehličnanové (*Viscum laxum* Boiss. et Reuter), které dále dělí na dva poddruhy - jmelí jehličnanové pravé (subsp. *laxum*) a jmelí jehličnanové jedlové (subsp. *abietis*). Někteří taxonomové dříve na našem území uváděli jediný druh - jmelí bílé a u něj rozlišovali tři poddruhy (listnáčové, jedlové a borové). Ještě dříve někteří botanikové uznávali u jmelí samostatné druhy podle jeho vzhledu na různých hostitelských dřevinách. Toto dělení se však ukazuje jako mylné, protože při umělých přenosech jmelí z jedné hostitelské dřeviny na jinou se u jmelí měnil i jeho vzhled.

Jestliže není jednoznačné taxonomické zařazení jmelí, nejsou ani jednoznačné určovací znaky, které by spolehlivě rozlišily naše výše uvedené druhy a poddruhy jmelí. Jak již bylo řečeno, celkový vzhled (habitus) rostlin jmelí, zbarvení a velikost listů, barva a velikost plodů jsou ovlivněny především konkrétní hostitelskou dřevinou. Takže jediným do jisté míry v hodnotitelným kritériem, uznávaným jako přesvědčivý určovací znak, je pouze tvar a velikost semene a počet klíčků.

Popis

Jmelí je stálezelený poloparazitický keřík vytvářející v korunách jehličnatých a listnatých dřevin trsy vypadající jako zelené koule o průměru až 1 m. Listy má přisedlé, podlouhle obvejčité, na bázi zúžené, vpředu tupé nebo zaokrouhlené až mělce

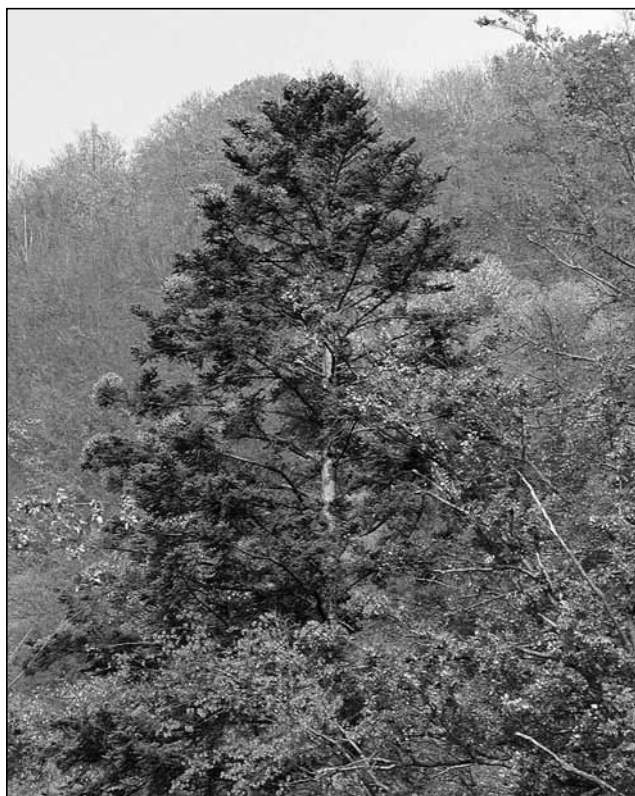
vykrojené, celokrajné, kožovité a na zimu neopadavé. Zelený kmínek se vidličnatě větví a větvičky se snadno vylamují. Plodem je bílá až nažloutlá nepravá bobule se silně lepivým obalem semene. Každý plod obsahuje pouze jedno semeno. Jmelí je dvoudomá rostlina, takže vytváří jednopohlavné buď samčí nebo samičí květy v přisedlých tříkvětných vrcholcích. Květy vyrůstají v rozsochách větviček, jsou čtyřčetné, drobné a nenápadné, žlutozelené barvy.

Jmelí listnáčové (*V. album*) má listy podlouhle obvejčité 3-6 cm dlouhé a 1-2 cm široké, tupé. Bobule jsou bílé a kulovité. Semena jsou bílá se 2 - 3 zárodky, na hranách rovná, boční stěny jsou ploché. Kvete od února do dubna. Vyskytuje se na listnatých dřevinách.

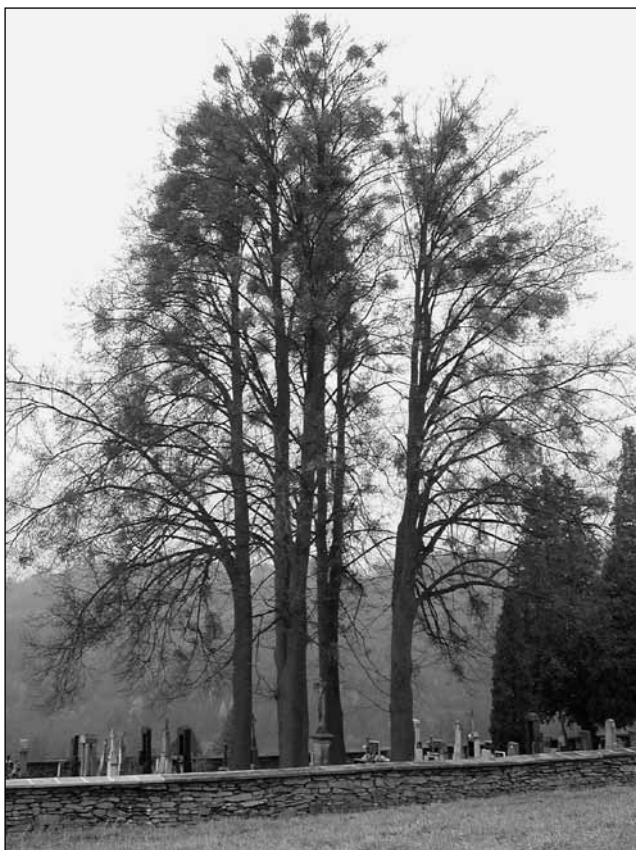
Jmelí jehličnanové (*V. laxum*) má listy 2-8 cm dlouhé, klínovitě podlouhlé. Bobule jsou bílé nebo žlutavé s jedním zárodkem, hrany i boční plochy zelenavých semen jsou vypuklé. Kvete v dubna a květnu. Vyskytuje se na jehličnanech.

Jmelí jehličnanové pravé (subsp. *laxum*) má listy 2-4 cm dlouhé a až 6x delší než širší; bobule jsou kulovité a nažloutlé. Vyskytuje se jen na borovicích, vzácně pak na modřínkách a na smrku.

Jmelí jehličnanové jedlové (subsp. *abietis*) má listy až 8 cm dlouhé avšak nanejvýš 3x delší než širší; bobule jsou hruškovité a bílé. Vyskytuje se pouze na jedlích.

Jmelí jehličnanové na jedli bělokoré ve svahu nad levým břehem řeky Odry nad dětským táborem DDM Ostrava v Klokočivku

Lípy na hřbitově v Klokočívku před ošetřením

Životní cyklus jmelí

Životní cyklus jmelí se dělí na dvě fáze - fázi samostatnou, kdy semeno klíčí a klíčící rostlina žije ze svých zásob, a fázi cizopasnou (parazitickou), kdy se vyvíjí trs jmelí (může to trvat 30 - 40 let, výjimečně až 70 let). Samostatná fáze růstu jmelí začíná přilepením semene ze zralého plodu na větvičku hostitelské dřeviny - na přenosu se podílejí bobuložraví ptáci (viz níže). Lepkavost plodu způsobuje viscin, který je obsažen v dužnině. K přilepení semene na větvičku dřeviny dochází v zimě, kdy bobule dozrávají (prosinec až leden). Ke klíčení semen jmelí je nutná minimální teplota 8-10 °C, vzdušná vlhkost nejméně 50-60 % a plné osvětlení - rozhodující je modrá složka záření, protože po jejím odfiltrování semena neklíčí. Substrát pro

tuto první fázi růstu nemá žádný význam a jmelí vyklíčí na větvičkách stromů stejně jako např. na skle nebo na kameni. V této samostatné fázi, kdy semeno

klíčí, je klíčící rostlina jmelí odkázána na zásoby živiny v semeni - živné pletivo semene je bohaté na škrob. Zárodek semene má dvě dělohy. Mezi nimi je vzrostný vrchol stonku a proti němu stonkový článek podděložní (hypokotyl).

Prvním rokem na přelomu jara a léta se část hypokotylu po dotyku s kůrou (borkou) hostitelské dřeviny (může se však jednat i o neživý substrát) přeměňuje v přísavný terčík, který pevně přilne

k podkladu. Ze středu terčíku začne do kůry vyrůstat primární pohružovák (haustorium) pevně přidržující mladou rostlinku v kůře hostitele.

Druhým rokem z tohoto prvotního kořínku vyrostे jeden nebo více zelených, obých nebo trochu smáčklých korových provazců (kořenů), jež se pod kůrou plazivě rozrůstají do všech stran. Z nich pak druhotné pohružováky pronikají lýkem a kambiem až na dřevo (xylém). Přímo do dřeva nepronikají - jsou však dřevem hostitelské dřeviny obrůstány při tloustnutí větví. Jmelí pomocí svých haustorií ze dřeva odčerpává vodu a živiny pro vytváření organických látek fotosyntetickou asimilací.

Výzkumy ukazují, že náchylnost nebo odolnost dřevin vůči jmelí souvisí se schopností tohoto primárního pohružováku proniknout k cévám nejmladšího letokruhu na povrchu dřeva a s rychlostí syntézy polyfenolů, produkovaných při dělivé činnosti felogenu (dělivé pletivo) a dalších buněk hostitelské dřeviny.

Pokud zvítězí růst mladého pohružováku jmelí, zaujme pohružovák rychle maximum objemu v hostitelově kůře. Z podélně se šířících korových provazců jmelí radiálně vyrůstají druhotné pohružováky, jež oddělí lýko od druhotného dřeva hostitelské dřeviny.

Pokud však okolo primárního pohružováku jmelí hostitel intenzivně syntetizuje polyfenoly, blokuje jeho růst a izoluje mladou rostlinku jmelí od živ-

Topoly kanadské u vodního mlýna v Loučkách (jmelí částečně otrháno sběrači)

ných pletiv hostitele. Jmelí vyčerpá své vlastní zásoby živin a usychá (odumře). Mimo produkce polyfenolů má na odolnost dřevin vůči jmelí vliv také tloušťka korku v kůře a množství pevných vláken v lýku.

Druhým rokem se horní strana hypokotylního článku osvobodí ze zbytku semene, hypokotyl se napřímí a mezi děložními lístky proroste výhonek s prvním párem primárních listů. Často se právě listy na klíčící rostlince jmelí objeví až třetím rokem.

Primární listy jmelí opadnou ve třetím roce. Vyrůstají větvičky a v letním období vyrostou i listy druhé generace. Ve čtvrtém vegetačním roce v letním období opadají listy druhé generace a vyvinou se listy třetí generace a s nimi se vytvoří základy květů. V pátém vegetačním roce již může jmelí od ledna (nejčastěji však od počátku března) do dubna rozkvést a v létě opět vymění listy. Po pátém roce může jmelí kvést každoročně.

Jmelí se může dožít stáří až 70 let a je téměř nezničitelnou rostlinou. Většinou odumírá až se stromem, na kterém roste. Starší pohružovky jmelí po několika letech přestávají růst, odumírají a ve dřevě hostitelské dřeviny zanechávají rourkovité dutiny. Z podélných korových provazců jmelí uložených pod kůrou, mohou z adventivních pupenů vyrůst nové lodyhy jmelí. Dochází k tomu zejména při poškození původní rostliny jmelí.

Jak již bylo uvedeno, jmelí je jednopohlavné, takže jeho trsy nesou buď samčí nebo samičí kvě-

Jabloň v Loučkách v zahradě za obloukovým mostem přes Odru

Topoly kanadské v areálu bývalého koupaliště v Jakubčovicích n. O.

ty. Samičí květy rozkvétají 8 - 14 dní před samčími. Jejich vůně připomíná jablečný mošt. Protože pyl není práškovitý a suchý, ale je slepen drobnými osténky pokrývající jednotlivá zrna, nemůže jej roznášet vítr, ale jen hmyz. Vzhledem k časnému kvetení jmelí (březen - duben) se na jeho opylování podílejí samotářské včely rodu *Andrena*, první létavky včely medonosné, ale především mouchy z rodu *Pollenia* - *Pollenia vespilio* MEIG., *Pollenia rudis* MEIG. a *Helina reversio* HARRIS. Mouchy rodu *Pollenia* z příbuzenstva masařek často hromadně prezimují v chatách a chalupách a při zatopení nebo na jaře, když se oteplí, mátožně vylézají ze skulin. Hmyzí opylovači jmelí vyhledávají ve květech nektar.

I když nepravé bobule jmelí neobsahují mnoho výživných látek, konzumují je s oblibou ptáci. Je to dáno i tím, že plody jmelí dozrávají v zimě, kdy je nouze o jinou potravu.

Jmelí je v době zimní nouze velice vyhledáváno lesní zvěří. Například zajáci polní jsou schopni trsy jmelí na spadlých větvích ohlodat tak, že z něj zůstanou pouze nejtvrďší dřevnaté části na nejstarších větvičkách.

Rozšiřování jmelí ptáky

Jak jsem již zmínil, jmelí rozšiřují ptáci přenosem semen - jde se o endozoický způsob přenosu semen. Tento přenos je možný dvěma způsoby. Nejčastějším způsobem je zřejmě přenos semen z pozřených plodů. Semena jmelí po pozření plodu projdou zažívacím traktem a v trusu ptáků jsou přenášena na nová stanoviště. Semena jmelí po průchodu zažívacím traktem ptáků mají lepší klíčivost. Plody jmelí procházejí zažívacím traktem ptáků velmi rychle - za 15 až 20 minut, takže přenos semen tímto způsobem je vyloučen na větší vzdálenosti.

Druhým možným způsobem šíření semen je na zobáčích a na jiných částech těl ptáků. Oplodí plodů jmelí je totiž díky obsahu viscinu silně lepkavé a semena se tak mohou snadno přichytnout jak na zobáky, tak i na jiné části ptačího těla (nohy, peří). Ptáci mají ve zvyku si zobáky čistit jeho otíráním o větve stromů. Tím může dojít v přichycení nalepených semen na nová místa - podle okolností může dojít k přenosu i na značné vzdálenosti.

Na šíření jmelí se údajně podílí až 30 druhů ptáků. Převážně se však jedná o drozdy - drozda brávníka (*Turdus viscivorus*), drozda kvíčalu (*T. pilaris*), drozda zpěvného (*T. philomelos*) a kosa černého (*T. merula*). V ČR je to dále brkoslav severní (*Bombycilla garrula*), sojka obecná (*Garrulus glandarius*), ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocatactes*) a červenka obecná (*Erithacus rubecula*). Na Oděsku se jedná se především o ptáky drozdovitě a o zimující hejnka brkoslavů severních. Drozdi brávníci a kvíčaly přes Oděsko protahují na jih, kdežto brkoslavi severní u nás v 30 - 50 členných hejnech zimují a podle průběhu zimy u nás zůstávají až do nástupu jara. Jejich zvonivý hlas uslyšíte především z korun stromů se jmelím.

Poloparazitismus jmelí

U jmelí se vztah k hostitelské dřevině nedá, na rozdíl od ochmetu evropského, nazvat parazitizmem. Ochmet, který na zimu opadá a který roste výhradně na dubech, způsobuje odumírání napadených větví a postupně celých stromů. Dosud není jednoznačně prokázáno, zda jmelí z hostitelské dřeviny pouze odebírá vodu, minerální soli a asimiláty nebo zda asimiláty alespoň zčásti vrací.

Pokusy, při kterých byly dřevinám napadeným jmelím odstraněny všechny asimilační orgány a ponecháno jen jmelí, ukázaly, že tyto dřeviny přežívaly řadu let. To je možno doložit i na existenci některých lip na Oděsku - např. v Klokočůvku. Jedná se o lípy napadené jmelím z více jak 80%. Postupně ztrácejí vlastní olistění a asimilují jen prostřednictvím narostlého jmelí. Tohoto efektu využívali angličtí zahradníci, kteří pěstovali keřky jmelí na jabloňových kmíncích jako okrasné stroměčky do zahradek. V Bystřici pod Hostýnem údajně podobné stroměčky pěstoval zahradník Chvatík.

V případě jmelí se tak nejedná o parazitismus ale jen o poloparazitismus. Jmelí hostitelskou dřevinu zřejmě ochraňuje před dřevokaznými houbami, protože se na stromech kolonizovaných jmelím žádné jejich plodnice nevytvářejí a ani dřevo není napadáno hnilobami.

Hostitelské dřeviny

Jmelí nenapadá všechny dřeviny. Vztah jmelí a našich běžnějších dřevin je možno rozdělit do tří

skupin (v tomto rozdělení je uvažována možnost výskytu jmelí listnáčového nebo jehličnanového):

1. Dřeviny silně napadené jmelím: Sem se řadí javory (*Acer sp.*), hlohy (*Crataegus sp.*), ořešák černý (*Juglans nigra L.*), jabloně (*Malus sp.*), topol černý (*Populus nigra L.*), topol kanadský (*Populus x canadensis Moench*), trnovník akát (*Robinia pseudo-acacia L.*), jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia L.*), lípy (*Tilia sp.*), vrby (*Salix sp.*), jedle bělokorá (*Abies alba Mill.*), borovice lesní (*Pinus sylvestris L.*). Tato skupina dřevin je běžně kolonizována jmelím a jeho výskyt na těchto dřevinách bývá velice silný - s počtem keřků v desítkách kusů.

2. Dřeviny příležitostně napadené jmelím: habr obecný (*Carpinus betulus L.*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum L.*), jasany (*Fraxinus sp.*), břízy (*Betula sp.*), olše (*Alnus sp.*), smrk ztepilý (*Picea abies (L.) Karst.*) a další dřeviny. Tyto dřeviny se jmelím daří infikovat umělým přenosem semene.

3. Dřeviny vůči jmelí imunní: Do této skupiny patří například buk lesní (*Fagus sylvatica L.*), jilmy (*Ulmus sp.*), ořešák královský - vlašský (*Juglans regia L.*), topol černý pyramidální (*Populus nigra L. "Italica"*),

Koruny javorů stříbrných v zahradě MŠ v Jakubčovicích n. O.

modřín opadavý (*Larix decidua Mill.*). Tyto dřeviny se nepodařilo jmelím infikovat ani uměle. Velice zajímavý je vztah jmelí a topolů. Topol černý a kanadský je jmelím napadán velice silně, kdežto topol černý pyramidální je vůči jmelí imunní. Rovněž výskyt jmelí na dubech je velice zvláštní. U nás výskyt jmelí na dubech není znám (výjimečně byl výskyt jmelí pozorován parazitací na ochmetu), kdežto ve Francii a v Porýní je výskyt uváděn jak na dubu letním (*Quercus robur L.*) tak i na dubu zimním (*Quercus petraea (Mattuschka) Liebl.*).

Umělou infekcí se podařilo jmelí jehličnanové přenést na některé listnáče a na řadu cizokrajních jehličnanů, na nichž se v přírodě nevyskytuje.

Jmelí napadá především starší a chřadnoucí stromy. Není však výjimečný jeho výskyt na stromech mladších. Výskyt jmelí na území ČR (nebo

v rámci našeho Moravskoslezského kraje) není souvislý a někteří odborníci vyslovili domněnku, zda vedle vlivu přenosu semen ptáky při podzimním a jarním tahu neovlivňuje jeho výskyt primární oslabení hostitelských dřevin nepříznivými stanovištními podmínkami - např. dlouhodobou imisní zátěží. Tak by tomu mohlo být například na Těšínsku, odkud botanikové z konce 19. století jmelí vůbec neznali a nyní je zde běžně rozšířeno. Pokud by se tato teorie potvrdila, mohlo by být jmelí významným bioindikátorem stavu životního prostředí.

Zvyky a pověry spojené se jmelím

To, že jmelí vzbuzuje obecný zájem lidí, dokazuje celá řada pověr a zvyků.

Traduje se například, že vánoční sny, ve kterých se Vám zjevuje jmelí, mají moc předpovídat budoucnost. A tak např. jmelí:

- pověšené nad postelí v hlavě znamená, že se dostaneš mezičarodějnice,
- pověšené nad postelí v nohách představuje nemoc,
- pověšené nad vchodem do domu - křtiny,
- pověšené nad kolébkou - dětská nemoc, rychlé uzdravení,
- jmelí viděti - brzká svatba v rodině,
- zlaté jmelí - rychle a bez námahy zbohatnete,
- zelené jmelí ve vrcholu stromu - cestou k úspěchu je velká námaha,
- zelené jmelí se spoustou bílých bobulí - štěstí,
- suché jmelí - smrt,
- hořící jmelí - zloděj v domě, přátelství není opravdové,
- jmelí trhati - dočkáš se cti a hodnosti,
- jmelí darovati - budeš pomáhat potřebným,
- jmelí od někoho dostati - boží požehnání do domu,
- jmelí kupuješ - starosti,
- pod jmelím se líbati s hezkou osobu - svatba z lásky,
- pod jmelím se líbati s osobu starou, ošklivou či nemocnou - křesťanské milosrdenství,
- vařit odvar z jmelí - nezahrávej si s osudem,
- pít odvar - více si důvěřuj,
- pít s vínem - uzdravení nemocného,
- vidět stánky se jmelím - pozor na prodejnou lásku,
- vázat jmelí do kytice - bohatství,
- nosit na krku - pevné zdraví, hodně dětí,
- jmelí zahazovat - škoda tě naučí opatrnosti,
- jmelí zavěšovat - přichází k tobě štěstí.

Pokud jste na Vánoce svým blízkým jmelí darovali nebo pokud jste jmelí sami od někoho dostali, v příštím roce vás jistě štěstí nemine, neboť štěstí přináší jen jmelí darované. A čím více je na větvičkách jmelí plodů, tím více ho bude.

Léčivá moc jmelí bývá v křesťanské tradici někdy přirovnávána k moci Krista uzdravovat nemocné.

Jmelí symbolizuje život a užívalo se jako ochranný talisman. Lidé dříve údajně díky lepivosti plodů jmelí věřili, že jmelí udržuje svazky mezi lidmi. Jmelí o Vánocích zavěšené na dveře nebo nad slavnostní tabuli přináší požehnání a příslib štěstí do domu. Někteří lidé věří, že když zašeptají do plamínku první svíčky zapálené na vánočním stromečku přání, jmelí jim ho splní. Traduje se rovněž legenda, že jmelí bylo původně stromem. Z jeho dřeva byl údajně vytesán kříž, na němž zemřel Kristus. Strom hanbou seschl do malých keříků a proměnil se v rostlinu, která přináší dobro. A stejně jako věřící přijímají tělo Kristovo i jmelí přijímá živiny z jiných stromů.

Z Anglie pochází zvyk líbat ženy a dívky pod zavěšeným jmelím. Ve středověkém Německu jmelím údajně označovali veřejné domy jako znamení prodejné lásky. V Irsku je jmelí zavěšené na dveřích pozvánkou k prostřenému stolu a zároveň i ochranou obyvatel domu před kouzly a zlem. V Norsku se musí rozhněvaní lidé pod stromem se jmelím usmířit, jinak na sebe přivolají hněv bohů. Jmelí je tak norským symbolem usmíření.

Ve Walesu se klade snítka jmelí utrženého o Svatojánské noci v noci pod polštář, aby měl člověk věštebné sny. Na anglickém severu se traduje, že kdo chce mít hojnost mléka, musí dát jmelí první krávi, která se otelí po Novém roce.

Jmelí bylo používáno také jako amulet proti požáru. Rovněž bylo považováno za univerzální magický klíč, který má údajně otvírat všechny zámky. Má poskytovat účinnou ochranu proti čarům a kouzlům. Proto se v Rakousku kladla větvička jmelí na práh, aby bylo chráněno celé stavení proti nočním mūrám.

Snad proto, že jmelí roste vysoko v korunách stromů, věřili lidé, že ho posílají samotní bohové. Proto mu již ve starých dobách byla připisována moc kouzelná až magická.

Podle Plinia staršího (žil v letech 23 (24?) - 79 n. l.) Galové považovali jeho výskyt na dubu za znamení bohů. Šestý den po novoluní (úplňku) pod takovým dubem byly konány oběti a obřady. Byli přivedeni dva bílí býci, jejichž rohy byly ověšeny. Bíle oděný druid (kněz) vystoupil na strom a zlatým srpem usekl jmelí, které bylo zachyceno do bílého pláště. Poté byli býci obětováni a druidové konali obřad. Nápoj z useknutého jmelí měl moc odstranit neplodnost u zvířat a léčit otravy všech druhů.

Jedno staré latinské přísloví praví: "*Turdus ipse malum cacat*", což volně přeloženo znamená, že pták si sám své neštěstí působí. Lepkavý viscin z plodů jmelí, kterými se ptáci živí a rozšiřují tak jmelí, se totiž dříve používal k přípravě lepu na lapání ptáků.

Jmelí má celou řadu lidových názvů - meli, jemela, jemelo, jmel, jmelí, omejlí, omelí, gmejli,

gmeil, mejlí, lepiňák. Léčivé účinky a využití jmelí Z hlediska obsahu účinných látek se ve farmakologické praxi jednotlivé druhy nebo poddruhy jmelí nerozlišují. Za kvalitnější je považováno jmelí rostoucí na jabloni, hlohu nebo borovici. Naopak jmelí z topolů se nedoporučuje používat. Při sběru jmelí nesmí dojít k záměně s ochmetem evropským, který cizopasí v korunách dubů, na zimu opadá a je mírně jedovatý.

Oficiální drogou je nať jmelí (*Herba visci albi*) - olistěné a případně i kvetoucí konce lodyh o tloušťce do 5 mm sbírané v zimních měsících. Droga se přirozeně suší a skladuje se maximálně dva roky. Poté ztrácí účinnost. Zentrich doporučuje sbírat list (*Folium et stipites visci albi*). Sbíraná droga by neměla obsahovat plody. Pro využívání jmelí k léčbě krevního tlaku doporučuje provádět jeho sběr v březnu, listopadu nebo v prosinci. Pro léčbu při jiných indikacích je možno jmelí sbírat celoročně.

Droga obsahuje cholin, acetylcholin, histamin, viscotoxin, organické kyseliny, flavonoidy a saponiny, triterpeny, fenylové sloučeniny a další látky.

Droga snižuje krevní tlak, působí močopudně, tlumí některé bolesti hlavy, závratě a působí anti-skleroticky. Působí jako kardiosedativum a zastavuje krvácení, odstraňuje pocit návalů krve do hlavy, zejména v klimakteriu; ovlivňuje činnost slinivky a reguluje vylučování žluči do střev. Jmelí vykazuje jistou protirevmatickou účinnost, potlačuje chorobně zvýšenou činnost štítné žlázy a pomáhá při léčbě některých projevů senné rýmy.

Koupele nebo omývání nohou pomáhají při léčbě křečových žil a bérčových vředů. Droga ze jmelí prospívá při léčbě nočního pomočování dospělých a bílého výtoku. Vykazuje rovněž kancerostatické účinky a je využívána v homeopatické léčbě.

Droga ze jmelí se užívá v různých podobách - buď jako prášek z jemně mleté drogy (jednotlivá dávka činí max. 1g, denní dávka je max. 5g) nebo jako macerát (studený výluh po dobu min. 4 hodiny), podávaný dvakrát nebo u těžších případů až třikrát denně, nebo jako tinktura (připravená z čerstvých rozmělněných listů) v dávkách 20 - 40 kapek na jednotlivou dávku a užívanou 2 - 3krát denně. Droga ze jmelí by se neměla vařit, protože obsahuje termolabilní účinné látky.

Jmelí vždy patřilo k oblíbeným prostředkům lidového léčitelství a je součástí i oficiálních léčiv. Pokud však nemáte s užíváním léčivých rostlin praxi nebo trpíte nějakou závažnější chorobou, užívejte jmelí jen pod lékařským dohledem. Vnitřně se jmelí nedoporučuje lidem s nízkým krevním tlakem a těhotným ženám.

Výskyt jmelí na Oděru

Jmelí se na Oděru stalo velkým problémem a jeho výskyt začíná ohrožovat existenci starších dřevin podél řeky Odry, v zastavěných územích města Oder

i okolních obcí i ve volné krajině. Jmelí zde decimuje zejména lípy, topoly, javory, jeřáby, jabloně, akáty a smuteční vrby. Břehové porosty řeky Odry jsou nejvíce zasaženy v Jakubčovicích n. O., v Odrách, Loučkách a v Klokočůvku, kde jmelím nejvíce trpí lípy. V Odrách ohrožuje jmelí existenci lip na hřbitově, na autobusovém nádraží a v pásu dřevin u náhonu od sběrných druhotných surovin po ulici Zámeckou. Topoly kanadské jsou silně napadeny na ulici Ke koupališti a u firmy Phramed (bývalý mlýn). Jeřáby jsou kolonizovány například na ul. Nádražní.

Z vesnic jsou jmelím zasaženy Loučky, kde jmelí hromadně napadá lípy, jabloně a topoly kanadské. V Jakubčovicích n. O. jsou to opět lípy, topoly, smuteční vrby a javory. V Klokočůvku a v Tošovicích jsou to především lípy.

Unikátní je výskyt jmelí na keřích růží šípkové, které jsem zaznamenal např. na pastvinách v Jakubčovicích n. O. nebo v Odrách v pásu dřevin u silnice na Pohoř. V Jakubčovicích n. O. jmelí silně kolonizovalo nepůvodní javory stříbrné, vysazené v zahradě mateřské školy.

Vedle jmelí listnáčového (bílého) se na Oděru hojně vyskytuje v lesích s porosty původní jedle bělokoré jmelí jehličnanové jedlové. To vytváří v tmavě zelených korunách jedlí žlutozelené trsy tvaru koule.

I na Oděru se ukazuje, že výskyt jmelí může významně ovlivnit oslabení hostitelské dřeviny stresovými faktory - suchem, solením komunikací, exhalacemi a prachem, terénními úpravami, které vedou k poškození kořenů nebo ke změně výšky terénu ad. Tak například lípy u vjezdu k autobusovému nádraží v Odrách nebo památné lípy u kaple v Klokočůvku mohou doložit neblahý vliv změny výšky terénu (návozem zemin) v okolí lip na jejich zdravotní stav a náchylnost k napadení jmelím. V obou případech lípy, u kterých došlo k návozu zemin k bázi kmenů, jsou silně napadeny jmelím, kdežto ostatní lípy s původní výškou terénu jmelí odolávají.

Jak tlumit kalamitní výskyt jmelí?

Omezení výskytu ptáků, kteří jsou přenašeči semen jmelí nepřichází do úvahy, protože se jde o ptáky zvláště chráněné podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. Vzhledem k vazbě jmelí na hostitelskou dřevinu nelze uvažovat ani s jeho likvidací pomocí herbicidů. Je tak možné pouze mechanické odstranění trsů jmelí z větví dřevin nebo kácení těch dřevin, které jsou napadeny více jak z 50%.

Odlamováním samotných trsů jmelí přímo u větvi dřeviny dochází ke vzniku otevřené rány, do které zatéká a které mohou být infikovány hnilobami. Z haustorií ve dřevě větví po odlomení trsu vyroste nový jedinec jmelí (nebo i více trsů). Proto je pro účinnou redukci jmelí účinnější odstranění trsů jmelí i s částí větve, obsahující haustoria. Řez vět-

ví s trsy jmelí má však význam jen u takového napadení dřeviny, kdy je takový zdravotní řez tato dřevina schopna přežít a kdy nedojde k výraznému estetickému narušení koruny.

K omezení výskytu jmelí tak bude nutno přistoupit individuálně podle stupně napadení i podle hodnoty napadené dřeviny. Odstraňování jmelí by mělo být prováděno jak z hodnotných dřevin tak i v jejich okolí z ostatních dřevin, ze kterých se jmelí šíří.

V břehovém porostu řeky Odry a dalších vodotečí, v mezích nebo remízcích, kde nejsou jmelím napadené stromy (jedná se především o lípy, javory nebo topoly kanadské) jedinými dřevinami, bude vhodné provést postupné kácení nejvíce napadených dřevin. U hodnotných dřevin kolonizovaných jmelím, jež rostou v zastavěném území obcí - na hřbitovech, v parcích, na nádražích apod., nebo u významných osamoceně rostoucích dřevin bude vhodné systematicky jmelí z jejich korun ořezávat a snažit se posílit imunitu napadených dřevin odstraněním stresových faktorů, které mohly k oslabení jejich imunity přispět (obnovením původní výšky terénu, omezením solení, redukce zpevněných povrchů v okolí dřeviny apod.), nebo posílením jejich imunity (přihnojením).

Protože je jmelí vyhledávanou vánoční ozdobou a léčivou rostlinou, bude vhodné ořezávání větví se jmelím nebo kácení napadených stromů spojit se sběrem jmelí pro tyto účely.

Ing. Petr Lelek

Vybraná literatura

Knihy:

- Josef Dostál a kol.: *Nová květena ČSSR 1, Academia Praha, 1989, str. 634 - 636*

- Jiří Janča a Josef A. Zentrich: *Herbář léčivých rostlin, 2. díl, Eminent Praha, 1995, str. 164-167*

Články:

- Albert Pilát: *O jmelí a příbuzných rostlinách, Živa č. 6/1954, str. 206 - 207*

- Vilém Walter: *Umělá kultura jmelí, Živa č. 6/1973, str. 218*

- Oskar T. Jarnot, Radim Kaleta: *Jmelí - symbol štěstí, Živa č. 6/1992, str. 257 - 260*

- Jindra Dušek: *Jmelí - stále otevřené téma, Živa č. 4/1993, str. 154 - 156*

- Zdeněk Čeřovský: *O jmelí trochu jinak, Vesmír č. 76, ročník 1997, str. 688 - 689*

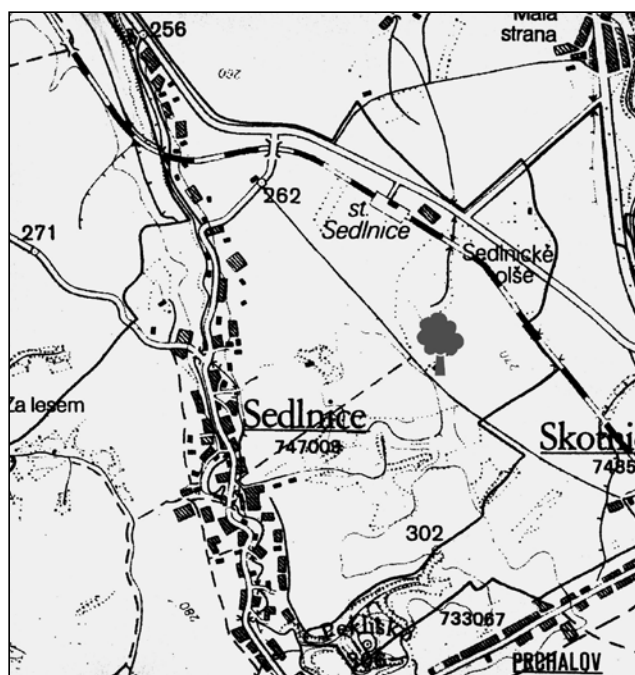
Webové stránky

Josefův dub u Sedlnic

V POODŘÍ č. 4/2002 jsme v příspěvku o Josefu von Eichendorff psali též o jeho oblíbeném dubu v Sedlnicích. U stromu byla tenkrát hromada domovního odpadu. Je příjemné, že tento nevábny stav je již minulostí (doufám, že trvalou). Místo je pečlivě uklizeno a dokonce je zde umístěna i česko-německá informační tabule.

Josefův dub

Josef von Eichendorff (1788 - 1857) jeden z největších německých romantických básníků část svého života spjal se vsí Sedlnice (tehdy Manskou Sedlnicí) jako spolumahajitel a správce sedlnického panství. Většinou zde trávil léto a rád se zde vracel. Ze zámečku se téměř denně vydával na dlouhé procházky do okolí. Nejčastěji směřovaly jeho kroky polní cestou k okraji lesa "Erlenbuch" (Sedlnické olše) pod milovaný, vysoký, více než staletý dub, kde byl prostý stůl, lavice. Zde s oblibou sedával, četl, psal, shlížel do oderské nivy, vnímal ticho kolem, jindy vánek větru, šumění lesa. Památný strom nazvali vesničané Josefův dub.

Jak je možno památný dub navštívit?

Josefův dub se nachází východně od Sedlnic u bývalé železniční vlečky k vojenským objektům. Přístup k němu je buď z obce polní cestou (cyklotrasa č. 6039) a nebo rovněž polní zpevněnou cestou, která odbočuje ze silnice do Sedlnic od severu.

Mohutný strom se nachází na okraji lesa a je dosti dobře viditelný z okolí.

*Text: Radim Jarošek
Foto: R. Jarnot*

Stromem roku 2003 se stal buk u kostela v Jihlavě

V letošním roce byly dvě výsadby stromů v obcích v Regionu Poodří podpořeny Nadací Partnerství. V místních částech Jeseníku nad Odrou, Hraběticích a Blahutovicích se na jaře ve spolupráci s tamním ČSOP vysazovaly vysokokmenné jabloně, které nyní lemují komunikace k těmto obcím. V Bernarticích nad Odrou vysadili v části zvané Na rybníkách stromy na zamokřené louky. Je povzbudivé, že do obou aktivit se podařilo zapojit veřejnost, aktivisty spolků a hlavně děti a mládež. Staré aleje, které lemují silnice v Poodří stárnou, stromů ubývá a je na místě je obnovovat. Také podobné parcely, jaké osazovali v Bernarticích n. O., se vyskytují téměř v každé obci a pokud se osadí stromy mohou pozitivně přispět ke krajinnému rázu Poodří. Protože součástí programu Nadace Partnerství "Strom života", ze kterého jsou zmíněné výsadby podporovány, je i anketa "Strom roku České republiky", dovoluujeme si čtenáře seznámit s jejími letošními výsledky. Do této ankety byly totiž přihlášeny i stromy z Poodří.

Rekordní zájem o stromy vzbudila letos anketa Strom roku České republiky. Vítězem ankety se stal hlavně díky podpoře studentů místního gymnázia buk u kostela sv. Jakuba v Jihlavě, získal 26 454 hlasů

Přímo lýtý boj svedly čtyři z dvanácti stromů nominovaných do ankety. Tři buky a jedna oskeruše soutěžily až do posledního okamžiku o to, kte-

rý z nich se bude moci honosit titulem Strom roku České republiky 2003. Ještě 10. října, poslední den, kdy bylo hlasování veřejné, vedla Oskeruše u Strážnice. "Celá Strážnice žije anketou!", telefonovali do nadace manželé Hořákové, kteří starý strom do soutěže navrhli. Od 10. do 15. října, kdy byla uzávěrka ankety, bylo hlasování tajné, aby výsledek slavnostně vyhlášený v předvečer Dne stromů byl překvapením. A opravdu překvapením byl! Postarali se o něj studenti gymnázií Jihlavě, kteří sesbírali neuvěřitelných 6064 hlasů pro oblíbený jihlavský strom. "O výsledku ankety rozhodl jeden těžký balík plný hlasů, který dorazil do nadace pouhé dva dny před uzávěrkou soutěže", sdělila Jana Dlabková z Nadace Partnerství, která měla sčítání hlasů na starosti. Nezaháleli ani na Karlovarsku, kde pro Pastýřský buk usilovně sbírali hlasy pracovníci Krajského muzea v Sokolově a jejich spolupracovníci a také v jižních Čechách mocně povzbuzovali až do samotného finále Buk Velenovského u kapličky u obce Čekanice.

Konečné pořadí ankety Strom roku České republiky 2003 je takové:

1. Buk u kostela v Jihlavě (kraj Vysočina)
6064 HLASŮ Faktografie: Buk lesní, stáří 110 let, obvod kmene 444cm, výška 19m, šířka koruny 21,4m, památný strom na Vysočině Lokalita:

U kostela sv. Jakuba v Jihlavě, parcela č. 6089. " Za kraj Vysočina

byl do ankety "Strom roku" nominován buk, který roste přímo v centru metropole kraje. Jedná se o strom s vysokou hodnotou, pyšníci se úctyhodným stářím, ale i výjimečnými rozměry." Navrhli: studenti gymnázia v Jihlavě.

2. Pastýřský buk (kraj Karlovarský) 5783 HLASŮ Faktografie: Buk lesní, stáří 200 let, obvod kmene 604 cm, výška 18 m, památný strom Slavkovského lesa. Lokalita: CHKO Slavkovský les, osada Lazy, pastvina nad osadou. "Nejsympatičtějším solitérním stromem v Karlovarském kraji se stal Pastýřský buk. Dle pověsti vyrostl z hole, kterou tady ovčák zabodl do země. Buk s rozložitou korunou, plnou propletených větví, dodnes obklopený pastvinami, strom, jakých dnes již v Čechách není mnoho." Navrhli: Tomáš Tlampa, Sokolov.

3. Oskeruše u Strážnice (kraj Jihomoravský) 3907 HLASŮ Faktografie: Oskeruše, stáří 160 let Lokalita: Vinohrad na úpatí Bílých Karpat, katastr Strážnice, trať Žebrák. "Záhadný strom oskeruše roste na jižní Moravě převážně ve vinicích. Rozměrná koruna za letních horkých dní poskytuje příjemný chládek, kde se při odpočinku se sousedy krásně vzpomíná na dobu minulou. V zimě zase přijdou vhod plody oskeruše, které mají široké využití v kuchyni, při léčení, ale i jako surovina na výrobu kořalky. Původ oskeruší sahá snad až do doby, kdy naším územím procházela římská vojska a těmito stromy vytyčovala svá území." Navrhli: Jan Hořák, Strážnice.

4. Buk Velenovského u kapličky (kraj Jihočeský) 3581 HLASŮ Faktografie: Buk lesní, stáří 185 let, obvod kmene 390 cm, výška 18 m. Lokalita: Rošická kaplička u obce Čekanice, Jihočeský kraj, chráněný strom pod názvem "Buk Dr. Velenovského". "Tento krásně urostlý buk je symbolem celého kraje jižních Čech. Je pamětníkem a svědkem minulosti, o které my jen slyšíme nebo čteme. Budí úctu a důvěru. Je strážcem léčivé studánky i kapličky, kterou zde po napoleonských válkách nechal postavit rytmistr Alois Helversen. Stojíte-li pod tímto bukem, máte pocit, že chrání i vás." Navrhla: Alena Pránčlová,

Strakonice.

Na dalších místech skončili Chlumecký dub (1978 hlasů), Domamyslická lípa (1155 hlasů), Sekvojovec v Břestku (1101 hlasů), Hukvaldský buk (1029 hlasů), Pyšelský buk (950 hlasů), Libkovský buk (856 hlasů) Krčínské lípy (34 hlasů) a Těpeřské lípy (16 hlasů).

V článku byly použity informace z měsíčníku programu "Strom života" Nadace Partnerství.

Lumír Kuchařík

PROGRAM STROM ŽIVOTA NADACE PARTNERSTVÍ

Panská 7, 602 00 Brno

Tel. 542 422 761, Fax. 542 422 777

e-mail: strom.zivota@ecn.cz

www.stromzivota.cz, www.nadacepartnerstvi.cz

Veřejná sbírka na stromy "Adoptujte strom!"

č. ú. 606 794 001/2400

Valašská ovce v Poodří

Skutečně je to tak, tuto dnes již veřejnosti i chovatelům ne příliš známou ovci můžete vidět na některých místech Poodří. Stádečka ovcí zde byla rozmístěna před několika lety, kdy jsme společně s ing. Václavem Teterou, CSc., koordinátorem záchranného chovu tohoto starého plemene, hledali chovatele, kteří by na tomto projektu spolupracovali.

Početní stavy se totiž pohybují na hranici kriticky ohrožené populace (údaj r. 2001 - celkový stav populace 118 bahnic, roček, jehnic a 12 beranů). Významnou podporu pro přežití plemene poskytla švýcarská nadace Pro Specie Rara. Od roku 1999 je chov původní Valašské ovce znovu podporován Ministerstvem zemědělství ČR prostřednictvím Svazu chovatelů koz a ovcí v České republice. Nezastupitelnou úlohu při rozšiřování a udržování této ovce mají navzájem spolupracující drobné chovy. Cílem pro příštích pět let je rozšíření početního stavu na min. 300 kusů zvířat, zvýšení počtu drobných chovů a beranů, neboť berani tohoto plemene jsou zvláště v období říje agresivní a společný chov více beranů je problematický.

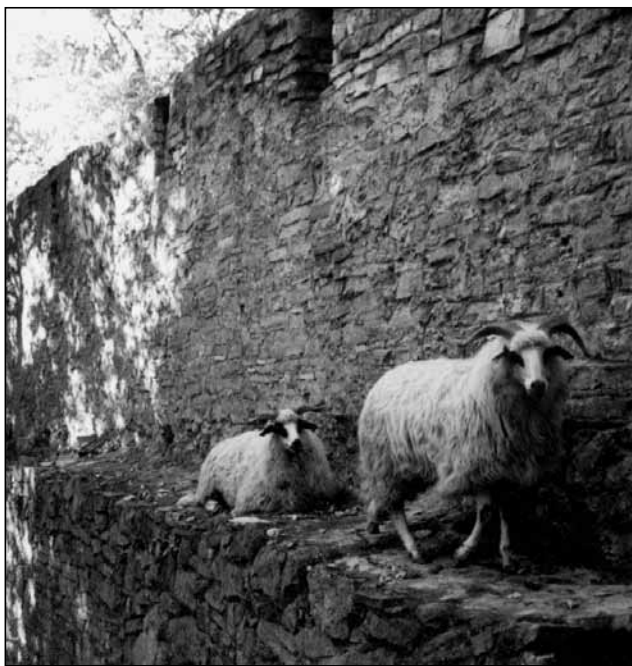
Dalším cílem je regenerace různých barevných rázů původně se vyskytujících u Valašských ovcí jako černé, šedé nebo "badger" (jezevčí) zbarvení.

Plemeno je to nenáročné a otužilé, vhodné pro tradiční způsob chovu a ten, kdo má ještě dnes vysokokmenný sad či zahradu, levnější a výkonnější sekačku na trávu nesežene. Jak se můžete přesvědčit z následujících fotografií oveček, které stejně jako berani mají rohy, jde o zvířata pohledná a velmi fotografická.

Regenerací chovu původní Valašky se zabývají také chovatelé na Slovensku a v Německu.

Chovatel: Lumír Kuchařík

Jeseník nad Odrou 246, 742 33
tel. 556 739 752, 603 845 216, e-mail
kucharik.lumir@seznam.cz

Hukvaldy 2003 - ovečky zpestřovaly turistům prohlídku hradu
(foto: A. Litov)

NATURA 2000 v Poodří

Již v minulých číslech jsme Vás informovali o soustavě NATURA 2000. Jelikož od té doby uplynul nějaký čas, rozhodli jsme se Vás informovat o novinkách, ale i připomenout některé pro Vás známé základní informace.

Česká republika se jako jeden z mnoha států Evropy připravuje na vstup do EU. To sebou přináší kromě výhod i řadu závazků. Znamená to, že se Česká republika zavázala přijmout některé předpisy platné v EU a také naplnit všechny požadavky, které z nich vyplývají. Jednou z oblastí, které je v EU věnována mimořádná pozornost, je ochrana přírody. Vytvoření soustavy chráněných území - NATURA 2000 je jedním z klíčových požadavků zákonných předpisů Evropské unie.

Co je to soustava NATURA 2000?

Je to soustava lokalit chránících nejvíce ohrožené druhy rostlin, živočichů a přírodní stanoviště (např. rašeliniště, skalní stepi apod.) na území Evropské unie.

Jaké jsou cíle soustavy NATURA 2000?

- Ochrana biologické rozmanitosti prostřednictvím zachování nejhodnotnějších přírodních lokalit na území Evropské unie.
- Ochrana nejvíce ohrožených druhů rostlin, živočichů a přírodních stanovišť v rámci EU.
- Zachování popř. zlepšení celkového stavu přírodních stanovišť a druhů rostlin a živočichů na území České republiky.
- Sladění zájmu ochrany přírody se šetrným hospodařením v příslušných lokalitách.
- Začlenění cenných přírodních lokalit v České republice do celoevropského dědictví.

Co nám soustava NATURA 2000 přinese?

- Měla by zajistit trvalou péči o nejhodnotnější území pro ochranu druhové rozmanitosti, která se bude slučovat se šetrným hospodařením.
- Území zařazené do soustavy NATURA 2000 je

možným předpokladem pro získání finančních prostředků z fondů Evropské unie.

- Území se mohou stát zajímavá z hlediska tzv. měkké turistiky, šetrné k životnímu prostředí.

Vytvoření soustavy NATURA 2000 vyplývá ze dvou směrnic (zákonných předpisů).

První z nich je Směrnice č. 79/409/EHS ze 2. dubna 1979 "O ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích)". Podle této směrnice musí být pro vybrané druhy ptáků vyhlášeny tzv. "Ptačí oblasti" (SPA). Podle směrnice č. 92/43/EHS ze 21. května 1992 "O ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin" (směrnice o stanovištích) musí být vyhlášena zvláštní chráněná území (SAC).

Tyto dva typy stanovišť tvoří dohromady soustavu NATURA 2000.

Pro ně budou nastaveny takové způsoby hospodaření, které zajistí jejich trvalou prosperitu.

Ptačí oblast Poodří je jednou z 41 navržených ptačích oblastí. Hranice navržené oblasti jsou totožné s hranicemi CHKO Poodří. Převážně mokřadní charakter této oblasti předurčuje význam Poodří pro vodní a mokřadní druhy ptáků, jak v době hnízdění, tak při tahu. Prioritními druhy pro které je Poodří navrženo jsou:

- Bukač velký
- Moták pochop
- Ledňáček říční

Základní (navržený) management prioritních druhů

Bukač velký

- podporovat rozsáhlé porosty orobinců a rákosu na vybraných větších rybnících
- zamezit kolísání vodní hladiny na rybnících v hnízdním období

Moták pochop

- podporovat podmáčené ostřicové porosty a rákosiny
- zamezit kosení části mokřadů a rákosin na loukách, dodržet ochranný nekosený pruh u rákosin a mokřadů v loukách
- zamezit kolísání vodní hladiny na rybnících v hnízdním období (duben - červenec)
- podporovat úpravy hnízdního prostředí vyřezáváním dřevin na vybraných deponiích

Ledňáček říční

- zachovat přirozené meandrování toků a přirozenou rozkolísanost průtoků
- regulovat turistiku podél břehů Odry a jejich hlavních přítoků

- omezit hromadné plavby lodí na Odře v době hnízdění

Správa CHKO Poodří byla pověřena Ministerstvem životního prostředí k veřejnému předjednávání, které mělo za cíl seznámit dotčené instituce a zemědělské subjekty s NATUROU 2000. Setkání se usku-

tečnilo 30. října 2003 na zámku v Bartošovicích. Záměr vyhlásit Poodří jako Ptačí oblast byl přijat pozitivně.

*Ing. Zdeňka Kloužková, Mgr. Iva Němečková,
Správa CHKO Poodří*

Proskovice šetrné, zdravé, ekologické...

Dětem závin paní Kukumberkové moc chutnal

Proskovice, lépe řečeno městská část Ostrava - Proskovice, se rozkládají na jihu Ostravy, leží v terase řeky Odry a proskovické louky lemující její břehy patří ke komplexu nivních luk chráněné krajinné oblasti Poodří. Zeleň, kam oko pohlédne, národní přírodní rezervace Polanská niva na dosah ruky. Ostrava?

Dne 23. května 2003 uspořádalo Regionální centrum Moravská brána Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO ve spolupráci s PRO-BIO obchodní společností s r.o. a Regionálním centrem EIA s.r.o. v rámci grantu "Biopotraviny pro Moravskoslezský kraj" ochutnávku připravenou z produktů ekologického zemědělství pro děti z místní mateřské školy financovanou Nadací Partnerství. Proč právě tady? V Proskovicích budují školku s netradiční energetickou koncepcí, jsou mezi prvními, ...i proto.

Nejdříve trochu povídání, potom ochutnání. O tom, jak se dá na zemědělské půdě hospodařit, si se staršími dětmi povídala Jitka Fidlerová z ostravského Regionálního centra EIA. Výhodou rozmluvy bylo, že většina dětí bydlí v takřka venkovském prostředí nebo jezdí na venkov k babičce. A tak jsme byly příjemně překvapeny jejich znalostmi o zahradě, poli, domácích zvířatech, hospodaření vůbec - povídaly jsem si o rozdílech mezi prací s rostlinami a zvířaty s pomocí chemie a bez ní, o rozmanitosti přírody. Pomocníkem výkladu se stal letáček "Biopotraviny pro Moravskoslezský kraj", jehož vytištění financovala rovněž Nadace Partnerství a který každé z dětí dostalo v barevné a "omalovánkové" podobě.

Ochutnání: paní Kukumberková ze společnosti PRO-BIO s r.o. Staré Město připravila dětem na svačinu různé saláty, z nichž největší úspěch měl určitě

pohankový salát s ovocem, po jablečném závinu se jen zaprášilo, stejně jako po hostětínském jablečném biomóstu.

Ojedinelý nízkoenergetický projekt - z původního záměru opravit střechu, vyměnit okna mateřské školy vznikla realizace bytové nástavby s uplatněním obnovitelných zdrojů energie a technologií pro nízkoenergetickou výstavbu.

Městský obvod Ostrava - Proskovice, zastoupený původně starostou Ing. Josefem Němčkem a dnes Ing. Jiřím Matějem, získal za tuto realizaci výroční cenu České sekce Evropské asociace pro sluneční energii (EURO-SOLAR). Bližší informace týkající se projektu nízkoenergetické stavby jsme uvedli v článku pana Kramoliše "Nástavba mateřské školy v Ostravě - Proskovicích" v minulém čísle.

Alena Malíková,

Pro-Bio Regionální centrum Moravská Brána

BIOPOTRAVINY - biopotraviny jsou potraviny vyrobené z bioproduktů, tj. z produktů kontrolovaného ekologického zemědělství.

Ekologické zemědělství nabízí k přírodě šetrný způsob produkce surovin pro výrobu zmíněných bioproduktů. Ekologičtí farmáři nepoužívají prostředky charakteristické pro intenzivní zemědělství - průmyslová hnojiva, pesticidy, hormony, masokostní moučku, geneticky modifikované organismy, dbají na chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat. Při výrobě biopotravin nejsou využívány konzervační látky, barviva ani umělá dochucovadla. Přísný kontrolní systém (KEZ, o.p.s. = Kontrola ekologického zemědělství, obecně prospěšná společnost jmenovaná Ministerstvem zemědělství) zaručuje kontrolu v průběhu pěstování plodin i chovu hospodářských zvířat, ale i při jejich zpracování na biopotraviny.

Ošetření významných dřevin na Odersku

Odbor životního prostředí Města Oder letos podal v rámci "Programu péče o krajinu" (dále jen PPK) v roce 2003 tři žádosti o finanční příspěvek k ošetření významných dřevin na Odersku. Ve všech případech se jednalo o lípy rostoucí mimo les, přičemž ve Spálově a v Luboměři se jedná o lípy navržené k ochraně za památné stromy a v Klokočůvku to jsou čtyři lípy na místním hřbitově. Projekty, které byly přílohou podaných žádostí, vycházely z odborných dendrologických posudků a návrhu ošetření, zpracovaných panem Martinem Kotoučem z Blahutovic. Všechny tři žádosti o dotace byly sběrným místem - Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR se sídlem v Ostravě - Přívoze na ul. Trocnovské č. 2, schváleny a podpořeny v požadované výši. Proto bylo možno na podzim roku 2003 přikročit k realizaci všech tří projektů. V **Luboměři** se jednalo o ošetření nejmohutnější lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos*) o obvodu kmene 422 cm a výšce 25,5 m, která roste na místním hřbitově těsně u márnice a která by měla být spolu s druhou lípou velkolistou o obvodu kmene 350 cm a výšce 21,5 m, rostoucí před márnici vyhlášena podle § 46 a 47 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny odborem ŽP Městského úřadu Odry za památný strom. Od roku 1994 byly obě tyto lípy jakož i ostatní lípy na hřbitově v Luboměři zaregistrovány jako významný krajinný prvek.

Díky poskytnuté dotaci z PPK byly podle odborného posudku u mohutnější z lip firmou Martin Kotouč - Zahradnické práce, Blahutovice provedeny tyto odborné práce:

- ošetření špatně se hojících ran po vylomených a ořezaných větvích,
- odstranění suchých větví a zastřešení dutin,
- instalace statického jištění zn. "ARCO" v koruně lípy nad rozdělením hlavních kmenů,
- odlehčení koruny a mírné zmlazení stromu,
- odstranění výmladků.

U druhé lípy byl proveden pouze řez suchých větví a ošetření ran a dutin.

Kromě odborného ošetření byly vyrobeny dřevěné podložky se zalaminovanou informační tabulkou a se smaltovanou plechovou tabulkou k umístění na stěnu márnice po vyhlášení obou lip za památné stromy.

Ošetření lip se žel neobešlo bez komplikace. Tou bylo nechtěné poškození hřbitovní brány, která je úzká pro vjezd automobilové manipulační plošiny.

Ukazuje se, že i takový detail, jako je potřebná technologie budoucí údržby dřevin, by se měl při návrhu vjezdu na ohrazený hřbitov brát v úvahu.

Ve **Spálově** se jednalo o ošetření mohutné lípy velkolisté (*Tilia platyphyllos*) o obvodu kmene 430 cm a výšce 26 m, která roste u kostela sv. Jakuba staršího a která by měla být rovněž vyhlášena za památný strom. Poskytnutá dotace z PPK umožnila odborné ošetření této lípy podle odborného posudku. Firma Martin Kotouč - Zahradnické práce, Blahutovice

provedla tyto odborné práce:

- odstranění výmladků a redukce druhotného obrostu prorůstajícího korunou,
- odstranění suchých větví a pahýlů, ošetření a zastřešení dutin,
- odlehčení vrcholové části koruny ze strany kostela redukčním řezem některých větví,
- instalaci statického jištění zn. "ARCO" v koruně lípy nad rozdělením hlavních kmenů.

Mimo odborného ošetření lípy byl vyroben dřevěný označnický se zalaminovanou informační tabulkou a se smaltovanou plechovou tabulkou, který bude instalován u této lípy po jejím vyhlášení za památný strom. Ani ošetření této lípy lip se neobešlo bez komplikace. Tu způsobil nově položený chodník, který znemožňuje příjezd těžší automobilové manipulační plošiny. V Klokočůvku bylo provedeno odborné ošetření nejmohutnějších stromů - čtyř lip v samém středu místního hřbitova. I když je finanční podpora z PPK směřována především do volné krajiny, pohledově atraktivní umístění hřbitova v Klokočůvku (nad vesnicí v polích) a krajinnotvorný význam ošetřovaných lip vedly k poskytnutí dotace i na tuto akci. Je třeba zdůraznit, že všechny lípy na hřbitově v Klokočůvku jsou v korunách silně napadeny jmelím bílým a že jsou tak silně oslabovány.

Díky poskytnuté dotaci provedla firma Martin Kotouč - Zahradnické práce, Blahutovice tyto odborné práce:

- odstranění suchých větví a pahýlů, ošetření a zastřešení dutin,
- odstranění jmelí bílého ořezem napadených větví,
- instalaci bezpečnostního vázání korun lip.

Všechny práce v korunách lip byly prováděny lezeckého technikou, protože

úzká vjezdová branka neumožnila vjezd manipulační plošiny. Všechny popsané projekty by měly zlepšit zdravotní stav všech ošetřených dřevin a přispět tak k prodloužení jejich věku i k eliminaci možných bezpečnostních rizik (pádu větví, zahánění a rozlomení kmenů apod.). Rovněž by měly pomoci zachovat vzrostlé stromy v zastavěných územích obcí, aby-

Lípa velkolisté v Luboměři na hřbitově u márnice
(foto: E. Mračanská)

chom na ně v budoucnosti nemuseli jen vzpomínat. Abyste měli představu, kolik stojí odborná péče o vzrostlé stromy, uvádím cenu ošetření lípy ve Spálově = 13.000,- Kč. I když se nejedná o ma-

lou částku, většina letitých stromů si tuto naši péči zaslouží.

Ing. Petr Lelek, referent odboru ŽP MěÚ Odry

Výsadby dřevin ve Vražném

Sobotní ráno je chladné a svěží, bělavé mraky jsou vysoko a slibují vcelku příjemný i když větrný den. Místy se oblaka protrhávají a z modravých trhlín nahlíží slunce. Příroda si pohrává s barvami podzimu a maluje po listech stromů. Do osobního auta nakládáme nařezané tyče, hromadu umělohmotných chrániček, motouz a nezbytné nářadí pro sázení stromů. Vyrazíme časně, aby byl materiál na místě dřív, než přijedou další dobrovolní ochránci přírody. Rozhodli se přispět svým dílem ke zvelebení naší kulturní krajiny. Většina jich přijede na kole, někdo autem, ale i vlakem. Až dokončí svou práci, přibudou v krajině nové skupinky stromů a keřů v polích mezi obcí Vražné a její osadou Emauzy.

Asi před rokem proběhlo v obcích připomínkování k návrhu Velkého územního celku Beskydy se zakomponovaným projektem dálnice D47. Podle podrobně vypracované studie vlivu dálnice na okolní prostředí firmou HBH Projekt spol.s r.o., jsme jako ČSOP Odry vytipovali několik lokalit, které by bylo možné už s předstihem osadit dřevinami a odclonit tak dálniční těleso od vzdálených výhledů. Přihlíželi jsme přitom k tomu, aby výsadby nekopírovaly dálnici, ale aby ji začlenily co nejpřirozeněji do krajiny. K tomuto účelu posloužily polní cesty a meze, které by po osázení vhodnými dřevinami mohly sloužit zároveň jako útočiště a zázemí pro drobné živočichy a ptactvo žijící na našich polích. Dále poslouží tyto vysázené lokality jako větrolamy, jelikož se nachází přímo proti jižním větrům směřujícím na osadu Emauzy a částečně zamezí i šíření prachových částic vzniklých provozem vozidel na dálnici. Bylo nutné dané úseky změřit a určit počet a druhy dřevin.

Vycházeli jsme ze studie druhového složení na zdejší území a volili domácí druhy dřevin. U stromů to byly dub letní (*Quercus robur*), javor mléč (*Acer platanoides*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) a olše lepkavá (*Alnus glutinosa*). Z keřů jsme vybrali

svídu krvavou (*Cornus sanguinea*), hloh obecný (*Crataegus oxyacantha*), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*) a brslen evropský (*Euonymus europaeus*).

Po tomto předběžném studiu bylo potřeba oslovit vlastníky i nájemce jednotlivých pozemků a vysvětlit jim náš záměr. Většinou jsme se setkali s pochopením a věcné připomínky a návrhy zapracovali do předběžného plánu. Z důvodu seznámení co nejširší veřejnosti s touto akcí bylo svoláno i několik kulatých stolů v Emauzích a ve Vražném. Na základě kladného vyjádření většiny vlastníků byl vypracován projekt o výsadbách a podána žádost o dotaci na Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR v rámci Programu péče o krajinu. Po jejím schválení byly zahájeny práce na výrobě opěrných tyčí, jejich nařezání a opálení špic. Dovoz a nařezání plastových chrániček proti okusu a další přípravy včetně vykosení suchého travního porostu a úpravy terénu před samotnou výsadbou. Pak už zbylo jen určit ten správný termín výsadeb a zajistit nákup dřevin. Protože letos panovalo mimořádné sucho a hrozilo oschnutí sazenic, přislíbili nám pomoc oderští dobrovolní hasiči, kteří nově vysázené stromky zalili.

Je neděle, den po výsadbě a od rána jemně prší. Kapky se vpíjejí do země a dávají tak stromkům větší naději, že se zjara zazelenají. Časem vyrostou a zmohutní, aby posloužily člověku i zvířatům. Před mnoha staletími, když naši předkové začali v této krajině zemědělsky hospodařit, zabydleli se v křovinách mezi políčky živočichové, jejichž domovinou byly daleké východní stepi. Zůstali u nás, protože jim k tomu člověk vytvořil podmínky. Na místě hlubokých lesů tak vznikl prostor, kde našel obživu člověk i tato zvěř.

Dokázali spolu žít po staletí a byla by škoda, kdyby je moderní společnost z této krajiny vytlačila.

Jiří Kucharz, člen ČSOP Odry

Ze života dobrovolných ochránců přírody v Odrách

Začátky organizovaných ochránců přírody v Odrách je třeba hledat v Jakubčovicích n. Odrou, kde se parta mladých lidí rozhodla vstoupit do řad Českého svazu ochránců přírody. Protože si však netroufli hned založit vlastní základní organizaci, vstoupili do řad základní organizace ČSOP ve Fulneku. Dojíždění jakubčovicových ochránců přírody za činností do Fulneku bylo náročné a Odersko přitom nabízelo celou řadu různých zajímavých tipů na činnost. Proto bylo jen otázkou doby, kdy dojde k založení základní organizace v Odrách.

Stalo se tak dne 16. dubna 1987, kdy proběhla ustavující schůze základní organizace Českého svazu ochránců přírody v Odrách (dále jen ZO ČSOP Odry) za účasti 19 zakládajících členů a 5 hostů. Předsedou nově vzniklé organizace byl zvolen Karel Hellebrand z Oder, jednatelem Miroslav Doležel z Oder, hospodářkou Iveta Pšenicová (nyní Hřebavková) z Oder a revizorem Radovan Rafaj z Bílovice. Dalšími členy se stali Eliška Svobodová a Jaromír Neuvirt z Louček, Josef Románek, Ingeborg a Vladimír Vlčkovi, Marta a Bedřich Grygarovi, ing. Zuzana Bačiková, ing. Hubert Petrušek a Květoslav Wiltsch z Oder, ing. Petr Lelek, Miroslav Lelek, Pavel Pisklák, Milan Grygar, Dagmar Klevarová, Petr Velecký, Jan Vašut a Lubomír Horák z Jakubčovic n. O.

Naše organizace dostala do vínků pořadové číslo 13, což znamená, že jsme se stali 13. organizací na okrese Nový Jičín. První roky činnosti byly charakteristické hledáním způsobu zapojení se do vyhlášených programů státní ochrany přírody. Vzali jsme si do péče značení v přírodní rezervaci "Suchá Dora" u Jakubčovic n. O. - obnovu pásového značení a instalaci nových označků, pravidelně jsme vypomáhali ve stanici pro záchranu dravců a sov v Bartošovicích, starali jsme se o památné stromy na Odersku a pomáhali jsme mapovat jilmy napadené grafiozou. Někteří naši členové se zabývali sledováním výskytu obojživelníků, plazů a ptáků na Oderských rybnících, od začátku jsme se zapojili do zimního sčítání kání a sledovali jsme výskyt čápů černých i bílých na Odersku.

Protože v té době měla řada členů malé děti, pořádali jsme pro ně různé vycházky na Odersku (do údolí řeky Odry a Něčínského potoka, ke Stříbrnému jezírku u Jestřábí, k břidlicovým lomům u Čermné ve Slezsku i jinde), každoročně jsme pořádali poznávací zájezdy, úklid odpadků (např. na tehdejší veřejném tábořišti u Skály P. Marie v Klokočůvku), dětské dny a Mikuláše.

V letech 1990 - 1991 se naše organizace spolu s městem Odry pustila do opravy dřevěné zvoničky ze 17. století na návsi v Jakubčovicích n. O. Zjara jsme čistili studánky, postavili jsme několik dřevěných sloupů s hnízdními podložkami pro čápy bílé a průběžně jsme pořizovali z naší činnosti i z přírody fotodokumentaci, kterou využíváme pro ekologickou výchovu.

Na výroční členské schůzi dne 10.2.1995 byl zvolen

nový výbor ZO ČSOP Odry ve složení Ing. Petr Lelek - předseda, Ludmila Wiltschová - jednatelka, Tamara Svačinová - hospodářka a Marta Gragarová - revizorka. Protože byla činnost ZO ČSOP Odry pod tímto vedením již v Poodří publikována, dám raději slovo našemu novému předsedovi.

Ludmila Wiltschová, jednatelka ZO ČSOP Odry

Předsedou organizace jsem byl zvolen před dvěma roky na hodnotící členské schůzi. Můj pohled na činnost bude pohledem očí, které přicházejí po dlouholetém působení mého předchůdce ing. Petra Lelka, který nasadil latku v řízení a chodu organizace dosti vysoko.

Podle mého názoru, každá činnost, a troufám si tvrdit, že každého spolku, souvisí s několika věcmi.

1. Jaká je aktivita vedení organizace
2. Jakou aktivitu vyvíjejí jednotliví členové
3. Jaká je nabídka akcí pro členy a sympatizující
4. Je-li organizace přínosem pro společnost, pro obec
5. Jak dovede organizace spolupracovat s ostatními spolky či sdruženími
6. Zda dovede zajistit i finanční prostředky na chod organizace

Tak jako všude, tak i u naší organizace se práce odvíjí od aktivity vedení. Když je vedení aktivní, tak je i aktivní organizace. Díky tomu, že některé aktivity jsou dány zájmem veřejnosti, nemůžeme si být neaktivní. Z tohoto pohledu si někdy říkám, zda se máme zabývat jejím organizováním či nezastupujeme někoho, kdo je k těmto aktivitám předurčen a nebo se zabývat tím, co je naším posláním - ochrana přírody. Nakonec převládne názor ten, že lidé již na tyto akce čekají a těší se. Mohu zde říci, že všichni odvádějí dobrou práci. Hovoří za nás naše výsledky. S aktivitou souvisí i prezentace navenek. Naši členové dopisují do časopisu Poodří, do Oderského zpravodaje, ale i do denního tisku. Pro prezentaci aktivit na internetu jsme vytvořili vlastní webové stránky (<http://csop-odry.web-park.cz/>), které již navštívilo cca 3000 zvědavců a mohli zde najít informace o nás a našich aktivitách. Na základě aktivity vedení se nám podařilo získat další členy. Rozrostli jsme se o 2 rodinná členství a jednoho individuálního člena.

V naší organizaci vyvíjejí aktivitu jednotliví členové podle toho, o čem se zajímají. Jsou členové, kteří se starají o naši terénní základnu v Klokočově, kterou máme pronajatou od Českých drah. Věřte, práce je s tím spojeno mnoho od zajištění dřeva na zimu, po sečení trávy či chystání letního posezení na zastávce. Letošní zimu budeme topit v nové krbové vložce. Takže zase bourání, zdění, malování a úklid. Jsou další, kteří se starají o naše děti jako vedoucí Mladých ochránců přírody, o výsadbu stromů, budování označ-

níků k památným stromům nebo chráněným lokalitám, výrobu ptačích budek nebo jako členové různých odborných společností a dále skupina členů, která se zajímá o organizování akcí. Zkrátka a dobře každý člen najde uplatnění a místo kde se může realizovat. Zde je třeba všem poděkovat za jejich aktivitu a přístup k plnění stanovených cílů.

I během dvou let jsou akce, které se opakují a mají své pevné místo v kalendáři. Mohu zde vyjmenovat pravidelnou jízdu parního vlaku (Country Expres) z Ostravy do Budišova nad B. s doprovodným programem, kdy návštěvníkům ukazujeme kouzelná zákoutí Nízkého Jeseníku. Zjara otevírání studánek spojené s pletením pomlázek, pravidelný třešňový cyklistický výlet a nebo týdenní cyklistická dovolená spojená s poznáváním nejenom naší krásné země. K těmto přibýly další, troufám si říci, již pravidelné akce jako například zahájení cyklistické sezóny na cyklotrase č.503, otevírání Moravice na člunech, prvomájová jízda VVP Libavá a nebo akce pro děti pochod s Křemílkem a Vochomůrkou, dětský den na železniční zastávce Klokočov. Akce, které souvisejí s vlastním posláním ČSOP, jsou výsadby stromů kolem silnic a toků, značení a údržba památných stromů na Odersku, mapování krajiny, sčítání káňat, obnova a údržba značení a panelů na naučné stezce Stříbrný chodník, stanoviska k výstavbám různých staveb.

Naší organizaci se daří spolupracovat s městem Odry. Pod záštitou města jsou pořádány různé akce. Naši členové napomáhají v rozhodování města či k vypracování stanovisek k danému problému. Příkladem může být připomínkování k velkému územnímu plánu Beskydy, k výstavbě dálnice nebo také k chystanému záměru vodní přehradě Spálov, která by měla zatopit to nejcennější, co se na horním toku řeky Odry nachází. Přínosem je i to, že nabízíme spolupráci jednotlivým obecním úřadům v okolí Oder co se týče značení památných stromů (např. lípa v Heřmanicích u Oder), údržby chráněných území (např. Královec ve Spálově). Během těchto let nadále spolupracujeme s ČD - obchodně provozní ředitelství Ostrava, Lesy ČR - závod Vítkov. Konzultacemi jsme byli nápomocní MÚ v Budišově nad Budišovkou a MÚ Vítkov s budováním aktivit kolem břidlice. Spolupracujeme i s nevládními organizacemi Děti země, občanským sdružením MAKÁ nebo Historicko

Zahájení cyklistické sezóny

- vlastivědným spolkem v Odrách. V rámci ČSOP naše organizace je zakládajícím členem Ekocentra v Novém Jičíně. Budeme podporovat přechod tohoto Ekocentra na Regionální centrum Moravskoslezského kraje proto, abychom byli partnery Krajského úřadu v Ostravě v otázce ochrany krajiny a všemu, co s tím souvisí. Je to úkol, který je třeba urychlit a podpořit.

Jedno moudré přísloví praví, že bez peněz je zle a s hodně penězi je také zle. To není případ naší organizace. Finanční tok se zajišťuje pomocí grantů, které bývají každoročně vypisovány. Každý grant má svoje konkrétní zaměření a musí být bezesbýtku vyúčtován. Naše základka se hlásí o granty města Oder, MŽP, MZ, Krajského úřadu, ale i také u nevládních institucí

např. Nadace VIA, Open Society Fund atd.

Dovolu, abych se zmínil jen o jedné akci, kterou jsme pořádali právě před dvěma roky. Bylo to III. Mistrovství České republiky ve štípání jílových břidlic. Samotná příprava začala již rok před zahájením, kdy jsme si domluvili a zajistili místo konání tohoto mistrovství. Bylo to na Spálovském mlýně jak se lidově říká "na štajnu". Z jara se přípravy již zrychlovaly. Bylo třeba zajet do Zlatých Hor, kde proběhlo jednání se RNDr. Staňkem, který byl u zrodu všech ročníků, a který nám pomohl se složením komise rozhodčích. Dále se muselo projednat s firmou Slate B.D.S.O., a.s. Staré Oldřůvky dodání soutěžních bloků břidlice a také účast profesionálních štípačů. Poté začaly běžné starosti, jako je oslovení sponzorů, dohodnout country kapelu a tanečníky, výtisk plakátů a jejich distribuce, rozhovory pro rozhlas, televizi a tisk no a samotná příprava. V rámci této akce proběhlo historicky první setkání členů a příznivců ČSOP z celé republiky.

Samotný areál jsme začali připravovat již ve čtvrtek, kdy jsme začali navážet potřebné věci. Musely se zajistit vlajky, výzdoba sálu, dopravit dřevo na táborové ohně, provést ubytování návštěvníků, sehnat kuchařky na vaření. Myslelo se i na děti, byla připravena zlatonosná hornina pro rýžování, výstavka ze života organizace a také petice proti přehradě Spálov.

Zajistit autobusový zájezd do Muzea břidlice v Budišově n. B., prostě stále v poklusu. No a také celkový úklid areálu. Některé organizátory tato akce vyšla na týden dovolené, kterou obětovali na zajištění akce. A pak, znáte to, zaprší a intenzivní přípravy a práce kolem je znehodnocena. Říkáte si, stálo to vůbec za to? Ta odpověď je od návštěvníků, kteří na tuto akci došli, od soutěžících, kteří se zúčastnili, od kamarádů a známých, kterým se na této akci líbilo, ale ne od těch, co tam nebyli nebo "jedna paní povídala".

Co závěrem? Jen to, že těch šestnáct let, co je naše organizace na světě, je jak u šestnáctiletého děvčete, je mladá a krásná. Přijďte se přesvědčit sami.

Luděk Kostelník, předseda ZO ČSOP Odry

Z dějin železniční trati Studénka - Veřovice

Výsadní studénsko-štramberská dráha (1881 - 1942) Osmdesátá a devadesátá léta 19. století lze považovat za zlatý věk výstavby místních drah v Rakousko-uherské monarchii. Potřebu doplnění železniční sítě cítila stále naléhavěji řada měst, obcí a podnikatelů v oblastech, které minuly hlavní tratě, vybudované v předchozím období. Stejně tomu bylo i ve Štramberku, Kopřivnici a Příboře.

První pokus o stavbu místní dráhy s napojením na Severní dráhu císaře Ferdinanda ve Studénce se datuje rokem 1872. Kopřivnický podnikatel Adolf Raška tehdy sestavil z místních průmyslníků konsorcium, jež získalo povolení k vytrasování trati Studénka-Štramberk. Trasa byla vyměřena, koncese ke stavbě však byla pozdržena. Příčinou odkladu bylo vyjasňování projektu průplavu Odry - Dunaj, jehož předpokládanou trasu měla dráha křížit. Krize v roce 1873 však všechny tyto plány zhatila. Po hospodářském oživení se roku 1875 provedlo druhé trasování trati Studénka - Štramberk. Tento projekt se dostal do dosti pokročilého stadia, ale pro spory různých zájmů a nedostatečné finanční krytí stavba zahájena nebyla.

Po řadě předchozích neúspěšných pokusů se v roce 1880 konečně začala situace obracet. Do hry totiž vstoupil skutečně silný kapitál, reprezentovaný bratry

Davidem a Wilhelmem, rytíři von Gutmann. Tito vídeňští velkopodnikatelé obchodovali od poloviny století zejména se slezským a ostravským uhlím. Postupně se jejich zájem rozšiřoval i na dobývání uhlí a železářskou výrobu. Roku 1873 se stali spoluhládkateli Vítkovických železáren, které dosud vlastnil Rothschildův bankovní dům. Vznikl tak nejvýznamnější železářský

podnik na Ostravsku - Vítkovické horní a hutní těžířstvo. Pro zvyšující se hutní výrobu potřebovaly železářny dostatečný přísun surovin a mezi ně patřil i vápenec. Právě ve Štramberku byl nejbližší zdroj kvalitního vápence. Proto si Gutmannové roku 1880 zažádali o koncesi ke stavbě železnice ze Studénky do Štramberka a v následujícím roce zakoupili část vrchu Kotouč pro průmyslovou těžbu vápence.

Ještě roku 1880 začali Gutmannové přípravné práce pro stavbu dráhy. Stavební firma W. Kraus & E. Gross vypracovala projekt a 16. prosince 1880 proběhla politická pochůzka po trase dráhy. To vše probíhalo ještě před definitivním vydáním koncese, což však byl postup v té době při stavbě drah poměrně

běžný. V tomto případě ale nastaly komplikace. Gutmannové totiž hodlali postavit železnici co nejekonomičtěji a věnovat na ni jen skutečně nejnútnejší minimum prostředků. Proto se počítalo s dráhou vysloveně industriálního charakteru bez přepravy osob a navíc úzkorozchodnou! Jakmile pronikly na veřejnost údaje o charakteru připravované dráhy, vyvolaly ihned bouřlivou reakci. Od prosince 1880 docházely na c.k. ministerstvo obchodu protestní dopisy a petice, žádající stavbu trati normálněrozchodné. Problém se vlekl téměř do poloviny roku 1881 a vyhrotil se do té míry, že v květnu 1881 byly práce na stavbě zastaveny. Řešení přineslo až jednání deputace místních průmyslníků u ministra obchodu. Po ministrově intervenci u Gutmannů bylo dosaženo dohody, že trať bude postavena jako normálněrozchodná. Po tomto rozhodnutí byly v polovině června stavební práce obnoveny a pokračovalo se v nich s maximální intenzitou. Dne 15. června 1881 byla vydána Koncesní listina. Stavba rychle pokračovala a tak se mohla 12. prosince 1881 uskutečnit závěrečná pochůzka komise.

Provozní délka trati byla 18,285 km, stavební délka 18,545 km, maximální sklon 17‰ a nejmenší poloměr oblouku 125 m. Na dráze byly vybudovány stanice Studénka, Příbor, Drholec, Kopřivnice a Štramberk a zastávky Sedlnice a Skotnice. Ze stanice Štramberk pokračovala 1,5 km dlouhá vlečka do lomu Kotouč. Ve Studénce měla Studénsko-štramberská dráha (SŠD) vlastní nádraží, tzv. "místní", napojené kolejově do nádraží Severní dráhy císaře Ferdinanda (KFNB). Pro přestup cestujících byla z místního nádraží až k výpravní budově KFNB vedena kusá kolej, na níž vjížděly vlaky SŠD s přepravou cestujících.

Provoz na nové trati byl slavnostně zahájen v neděli 18. prosince 1881. Zpočátku byla provozována pouze nákladní doprava, osobní doprava byla zavedena až v průběhu roku 1882. V prvních letech zajišťovala provoz na SŠD Kroměřížská dráha, provozní ředitelství bylo v Kroměříži. Kroměřížská dráha však počátkem roku 1887, poté co její tratě odkoupila KFNB, zanikla. V souvislosti s tím převzala SŠD

Typická lokomotiva dráhy Studénka - Štramberk řady 310.9 (archiv M. Leštinského)

od 15. ledna 1887 provoz do vlastní režie. Provozní ředitelství bylo přemístěno do Studénky. Provoz zahájila malá dvojspréžní lokomotiva nazvaná "Freiberg" (Příbor), která patřila Kroměřížské dráze a vyrobila ji lokomotivka ve Floridsdorfu v roce 1881. Od roku 1882 odebírala SŠD ze stejné lokomotivky tříspréžní tendrové lokomotivy, téměř shodné s řadou 93 rakouských státních drah (300.1 ČSD). Celkem bylo pro SŠD dodáno do roku 1907 osm těchto lokomotiv. Obdržely jména: "Stramberg", "Frankstadt" (Frenštát), "Stauding" (Studénka), "Freiberg" (Příbor - jméno použito již podruhé), "Nesselsdorf" (Kopřivnice), "Sedlnitz", "Drholec", "Kotouc". S postupným růstem dopravy však tyto stroje přestávaly svým výkonem stačit potřebám. Proto byly opět z Floridsdorfu v letech 1913 - 1919 zakoupeny čtyři stroje řady 178 (422.0 ČSD). Lokomotivy již neměly jména, byly označeny 178.01 až 04. Ve dvacátých letech zavedla i SŠD označení lokomotiv podle soustavy ing. Kryšpína - starší tříspréžky byly označeny řadou 310.9, řada 178 byla přeznačena na 422.0, od roku 1938 pak 422.9.

Téměř výhradním dodavatelem vozů se stala kopřivnická vagónka. Ostatně majitelé SŠD, bratři Gutmannové, iniciovali zahájení výroby vagónů v Šustalově kočárovce. V letech 1884 - 1921 bylo z Kopřivnice pro SŠD dodáno 7 osobních vozů 3. třídy, 5 vozů 2./3. třídy, dva služební vozy, 41 krytých a 149 otevřených nákladních vozů, z toho tři plošinové vozy čtyřosé. Pro zlepšení osobní dopravy zakoupila dráha v roce 1930 v Kopřivnici motorový vůz, tzv. "věžák", označený M120.401. Byl to zřejmě první dodaný vůz této řady, dodávky pro ČSD byly zahájeny až následujícího roku. Později byl k motorovému vozu zakoupen přípojný vůz řady CDIm. V roce 1938 byl motorový vůz přeznačen na M120.903.

Dráha poměrně dobře prosperovala, přeprava rostla, bylo nutno zvyšovat propustnost trati. Jednotlivé stanice se postupně přestavovaly, zvětšovala se délka staničních kolejí i jejich počet, zlepšovalo se technické vybavení stanic. Zastávka Sedlnice byla změněna na zastávku s nákladištěm a v roce 1910 na stanici. Opačný vývoj prodělala stanice Drholec. Ta měla v počátcích provozu velký význam jako železniční spojení pro město Frenštát. Poté, co Frenštát získal přímé železniční spojení, její význam klesal, až byla v roce 1931 změněna na zastávku s nákladištěm.

Na dráze jezdily především smíšené vlaky (tzn. s osobní i nákladní přepravou). V roce 1913 to bylo 5 párů vlaků, ve 20. letech 6-7 párů. Výrazné zlepšení osobní dopravy přineslo zavedení motorových vlaků ve 30. letech. V roce 1934 jezdily v pracovní dny 4 páry motorových a 5 párů smíšených vlaků, v neděli pak v každém směru 7 motorových, 1 osobní a 1 smíšený vlak.

V době velké hospodářské krize se majitelé SŠD, Gutmannové, dostali do finančních potíží. Roku 1934 proto prodali dráhu akciové společnosti, v níž měly největší podíl Báňská a hutní společnost a Vítkovické železářny. Sídlo společnosti bylo v Ostravě-Vítkovicích,

Osobní vlak z 20. let s lokomotivou 422.002
(archiv P. Hruďičky)

provozní ředitelství zůstalo ve Studénce. Po Mnichovu bylo území, kterým trať prochází, odstoupeno Německu.

Dráha spadala do kompetence Říšského ministerstva dopravy, zůstala ale nadále soukromá. V roce 1942 se spojila s místní dráhou Štramberg - Veřovice.

Místní dráha Štramberg - Veřovice (1896 - 1942)

Když byla v roce 1888 odevřena trať z Kojetína přes Kroměříž, Valašské Meziříčí, Frýdek a Těšín do Bílska, zvaná "dráha moravskoslezských měst" nebo též "městská dráha", zůstal mezi touto tratí a nádražím Studénsko-štramberské dráhy ve Štramberku krátký úsek, lákající k propojení obou tratí. Původně uvažovaná spojovací trať ze Štramberka do Mořkova byla posléze zavržena ve prospěch kratší, ale sklonově náročné trasy do Veřovic.

Koncese ke stavbě trati Štramberg - Veřovice byla vydána 2. září 1895 pod číslem 149 říšského zákoníku firmě Lindheim & Comp. z Vídně. Stavbu provedla stavební firma Josefa Maršálka nákladem 500 tis. zl. K provozování trati byla ustavena akciová společnost "Místní dráha Štramberg - Veřovice" (Strambergwernsdorfer Lokalbahn) se sídlem ve Vídni. Provoz na nové trati byl zahájen 25. července 1896 (podle některých pramenů již 27. června).

Provozní délka trati je 6,343km, stavební délka 6,667km, a na této vzdálenosti překonává trať výškový rozdíl 106m ve stoupání až 27‰, což ji řadí mezi trakčně náročné horské tratě. Dráha měla zpočátku pouze dvě koncová nádraží ve Štramberku a Veřovicích. V obou stanicích měla dráha vlastní kolejiště, propojená spojovacími kolejemi do nádraží sousedních železnic. Teprve později byla zřízena mezilehlá zastávka Ženklaava.

Ve Štramberku bylo vybudováno kolejové propojení nejen do nádraží SŠD, ale i na vlečku Kotouč, takže zde vznikl kolejový triangl. Ten zůstal dodnes zachován. Mimo to zde bylo vybudováno technické zázemí s remízou a dílnou. Zde probíhalo provozní ošetření lokomotiv a jejich zbrojení vodou a uhlím. Jednopatrová staniční budova byla postavena naproti staniční budově SŠD, na straně kolejiště odvrácené od města

Smíšený vlak řady 423.0 v nové stanici Sedlnice na přelomu 50. a 60. let (archiv P. Hrudičky)

(v místě dnešní výpravní budovy). Pro snazší přístup cestujících bylo kolejiště přemostěno ocelovou lávkou.

Ve Veřovicích bylo kolejiště propojeno do nádraží Severní dráhy císaře Ferdinanda (KFNB), přičemž nádraží KFNB bylo společné pro nákladní provoz. Na požadavek obce Veřovice vést trať dále od zastavby muselo být změněno zaústění trati do stanice. Následkem toho leží dvojkolejné nádraží štramberské trati v ostrém oblouku a na vjezdu do stanice musel být vyhlouben zářez.

K zajištění provozu společnost zakoupila v lokomotivce Krauss & Comp. v Linci dvě parní tendrové lokomotivy. Vzhledem k náročnosti trati byly zvoleny třispřežní lokomotivy shodné s řadou 162 státních drah (řada 313.4 ČSD). Byly to v té době nejvýkonnější lokomotivy pro místní dráhy a Štrambersko-veřovická dráha byla jediná na Moravě, která je užívala. Lokomotivy byly označeny jmény "Wilhelm" a "Carl". Vozy pro novou dráhu byly objednány v kopřivnické vagónce. Byly to dva osobní vozy, z toho jeden 3. třídy a jeden kombinovaný 2. a 3. třídy, jeden vůz služební s poštovním oddílem a deset otevřených nízkostěnných nákladních vozů.

Slabinou této dráhy bylo, že nepřipojila k železniční síti žádnou významnou obec ani podnik. Propojila pouze místa, kde již předtím železnice byla. Vzhledem k nepříznivým sklonovým poměrům nebyla vhodná ani pro tranzitní dopravu, přestože linie Valašské Meziříčí - Veřovice - Studénka - Ostrava je nejkratší železniční spojnici Valašska s Ostravou. Již v prvních letech provozu se ukázalo, že dráha neprosperuje tak, jak si zřejmě majitelé představovali. V rámci úspory provozních nákladů byla sjednána smlouva s KFNB, která od 1. ledna 1903 zajišťovala provoz na Štrambersko-veřovické dráze. Po zestátnění KFNB v roce 1907 provoz nadále zajišťovaly Rakouské státní dráhy (K.k.St.B.) a po vzniku Československa pak ČSD, obsluhu měla na starosti výtopna Frýdek. Po celou dobu však společnost místní dráhy existovala jako právní subjekt. Sídlo společnosti zůstalo ve Vídni až do roku 1934, kdy bylo přeneseno do Ostravy-Vítkovic.

Po mnichovské dohodě připadl Štramberk a Ženkla do území, které muselo být odstoupeno Německu

a nová státní hranice přetala dráhu mezi Ženklovou a Veřovicemi. Následkem toho byl 9. října 1938 na trati zastaven provoz. Vlaky se zde znovu rozjely až na jaře 1941. O rok později se dráha spojila se Studénsko-štramberskou dráhou.

Studénsko-štrambersko-veřovická dráha (1942 - 1950)

Po několika desetiletích existovala ve Štramberku dvě nádraží, která ač bezprostředně sousedila, měla spolu jen málo společného. Každé z nich patřilo jiné společnosti a cestující, projíždějící přes Štramberk, zde museli přestupovat. Návaznost spojů byla velice špatná. Vlaky do Studénky jezdily z tzv. "místního" nádraží, které patřilo soukromé Studénsko-štramberské dráze. Dráha do Veřovic sice patřila soukromé společnosti Místní dráha Štramberk - Veřovice, ale provoz na ní zajišťovaly státní dráhy. Proto se její nádraží označovalo jako "státní".

Tato situace trvala až do roku 1942. Tehdy byla schválena fúze obou společností a vznikla nová "Železniční akciová společnost Studénka - Štramberk - Veřovice" (SŠVD). Ta převzala majetek obou společností a zajišťovala provoz na celé trati. Provozní ředitelství SŠVD bylo ve Studénce.

Během války byl zaveden odlišný způsob odbavování cestujících. V rámci úspory personálu byli ve vlacích zrušeni průvodčí. Stanice byly oploceny a kontrola jízdních dokladů probíhala u východu ze stanice. Při cestě do Veřovic se překračovaly hranice Protektorátu a cestující museli projít prohlídkou. Byly rovněž zavedeny v nákladní i osobní přepravě přímé tarify po celém Německu, namísto lomených, užívaných za Rakousko-Uherska i za ČSR.

Úřední řeč na dráze byla v té době pouze německá. Po ukončení války nebyla trať vážněji poškozena s výjimkou některých mostů a propustek. Byla také odvečena část technického zařízení a přerušeno telegrafní spojení.

Ani po válce nebyla SŠVD zestátněna. Od 16. června 1945 na ní byla zavedena prozatímní správa, od 26. července toho roku pak národní správa, společná s Vítkovickými železárnami. Dne 4. prosince 1947 byla dráha do Vítkovických železáren organizačně začleněna, účetnictví však bylo vedeno odděleně. Její zestátnění a začlenění do sítě ČSD však již bylo jen otázkou času.

V poválečném období doplnila dráha svůj park novými vozidly. Byly to především dvě pětispřežní tendrové lokomotivy pro nákladní dopravu o výkonu 800 ks. S jejich zakoupením počítala SŠD již před válkou, byly však vyrobeny až v roce 1947 v ČKD Praha a označeny 514.901 a 902. Pro posílení osobní dopravy byly v roce 1948 z Tatry Kopřivnice dodány dva motorové vozy řady M131.1, populární "Hurvíny". Byly vyčleněny z první série těchto vozů, vyráběné pro ČSD, a označeny v řadě s nimi M131.103 a 115.

K těmto vozům byly v témže roce dodány z va-
gónky ve Studénce čtyři přípojné vozy řady Clm.

Málo známou skutečností je, že SŠVD byla průkop-
nicí v použití zemního plynu pro pohon vozidel, což
je dnes velmi populární trend. Motorový vůz "věžák"
M120.903 (původně M120.401), byl upraven pro po-
hon zemním plynem (metanem).

V Příboře, v jehož okolí se nacházela ložiska toho-
to plynu, byla zřízena čerpací stanice. Zde se jednou
denně, při zachování zvláštních bezpečnostních opat-
ření, doplňovalo palivo.

V květnu 1947 byla zřízena zastávka Albrechtický.
Koncem 40. let jezdilo v úseku Studénka - Štrambersk
8-9 párů vlaků s přepravou cestujících, z toho čtyři
páry vedené motorovým vozem, ostatní pak smíšené
vlaky. V úseku Štrambersk - Veřovice jezdilo 5-6 párů
vlaků. Motorové vlaky měly pouze 3. třídu, klasické
soupravy byly vybaveny i oddíly 2. třídy až do roku
1949.

Dnem 1. listopadu 1949 byla 2. třída na SŠVD
zrušena. Studénsko-štrambersko-veřovická dráha jako
samostatná společnost přestala existovat s koncem
roku 1950, kdy byla rozdělena mezi ČSD a Vítkovické
železářny.

Období provozu ČSD/ČD (od roku 1951)

Dnem 1. ledna 1951 byla Studénsko-štrambersko-
veřovická dráha zestátněna, jako jedna z posledních
místních drah. Její majetek byl rozdělen na dvě čás-
ti. Trať Studénka - Štrambersk - Veřovice se stavbami
a příslušenstvím přešla pod správu ČSD. Část nádra-
ží ve Štrambersku a vlečka Kotouč byly přičleněny
k vlečce Vítkovických železáren, kterým již patřil lom
i vápenka na Kotouči. Rovněž vozidla byla rozdělena
mezi oba nové majitele. Provoz na trati byl nadále
zajišťován vozidly převzatými od SŠVD, přeznačenými
podle systému ČSD. Byly to lokomotivy 422.0115,
0116, 0117 (předtím 422.9) a 514.013 (předtím
514.901) a motorovými vozy M131.1.

Postupem času se uplatnily i jiné lokomotivy ČSD
řad 422.0, 423.0 a 514.0. Ačkoli v průběhu let došlo
k řadě stavebních úprav v jednotlivých stanicích, je-
zdilo se stále po původní trati z roku 1881. To se však
mělo již brzy změnit. Počátkem 50. let bylo rozhod-
nuto o výstavbě velkého letiště v Mošnově a v roce
1955 se začalo se stavbou. V oblasti sedlnického
nádraží protínala trať plochu určenou pro nové letiště,
o rok později byla proto zahájena výstavba přeložky
trati Studénka - Sedlnice. Přeložka byla do Studénky
zaústěna z opačné strany, než původní trať. Při té
příležitosti byla stanice Studénka přestavěna a rozší-
řena, pro osobní dopravu do Štramberska a Veřovic
bylo zřízeno tzv. "štramberské" nástupiště za výprav-
ní budovou. Bývalé nádraží místní dráhy zůstalo za-
chováno, ze staré trati zbyla několik set metrů dlouhá
výtažná kolej. Ve vzdálenosti 7,5 km od počátku
trati byla zřízena nová stanice Sedlnice s kolejištěm
značně rozsáhlejším, než měla stará stanice. Těsně
za novým nádražím se přeložka napojovala na původ-

ní trať. Část staré trati včetně původního nádraží
byla využita jako vlečka na letiště, pokračování smě-
rem ke Studénce bylo sneseno.

Provoz na nové trati byl zahájen 1. června 1959.
Tím byla zrušena zastávka Albrechtický, která byla
v provozu pouhých dvanáct let. Přeložka je zhruba
o dva kilometry delší než stará trať, je však daleko
vhodněji trasována. Proto se změna na jízdních do-
bách vlaků téměř neprojevila. Na přeložce bylo vybu-
dováno několik mostů, z nichž jeden byl zcela uni-
kátní. Byl to most přes říčku Sedlničku, který byl
jako první u nás vyroben z barevných kovů. Most s
nosným systémem z plnostěnných nosníků tvaru
I byl vyroben ze slitiny hliníku, mědi a manganu a ne-
byl opatřen žádným ochranným nátěrem. Šlo o expe-
rimentální konstrukci, která byla v roce 1972 nahra-
zena běžným mostem ocelovým.

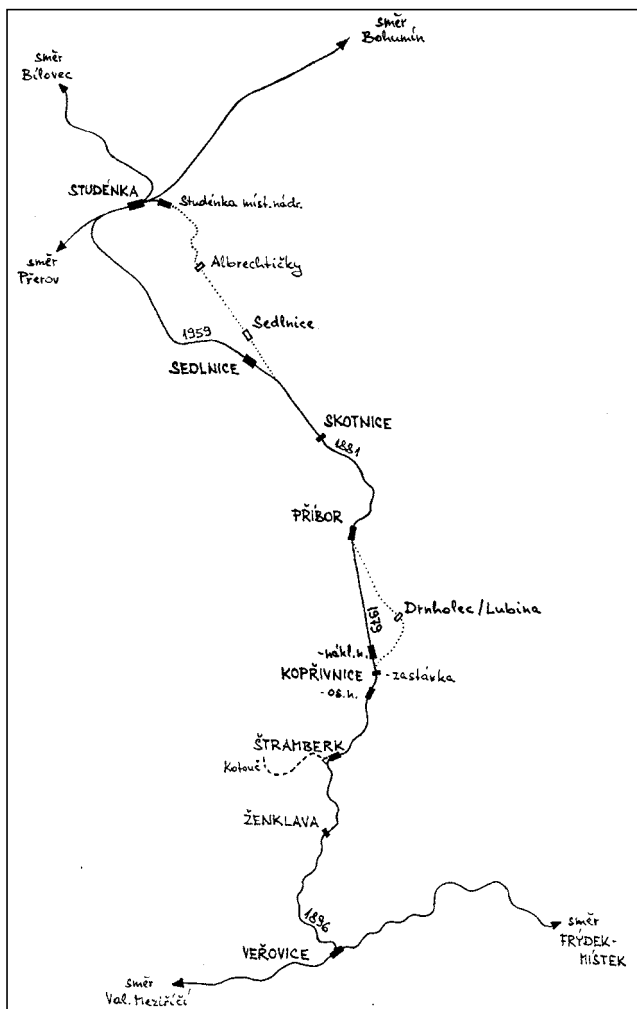
Vedle motorových vozů, které již v 50. letech ob-
sluhovaly většinu osobních vlaků, se začátkem 60. let
začaly i v nákladní dopravě uplatňovat motorové lo-
komotivy. První byly známé "hektory" T435.0 (nyní
725), následované posléze "karkulkami" T444.1 (721),
které se uplatnily i v osobní dopravě.

Již v roce 1964 byl provoz plně motorizován. Tíha
osobní dopravy ležela na osvědčených motorových
vozech M131.1 s přípojnými vozy Blm a BDIm.
Výjimkou byly ranní a odpolední dělnické vlaky, vede-
né lokomotivou T444.1 a složené z předválečných
vozů Be (dříve Ce) i novějších vozů soustavy "Rybák".
Počet osobních vlaků se zvýšil a v 60. letech se
ustálil na dvanácti párech vlaků. V 70. letech došlo
k postupné obměně vozidel. V osobní dopravě se
krátce uplatnil motorový vůz M240.0112. Později
začaly přicházet nové vozy řady M152.0 (810). Na ná-
kladních vlacích byly dosavadní typy lokomotiv nahra-
zeny "pilštyky" T466.0 (735). Ty zde však vydržely

Výtopna Studénka - jedna ze dvou lokomotiv řady 514.9 vyrobe-
ných v ČKD v r. 1947 (archiv M. Leštinského)

pouze několik let, poté je nahradila řada T466.2 (742).
Na přelomu 70. a 80. let se trať dočkala rozsáhlé
přestavby. Hlavním impulsem k tomu bylo rozšiřová-
ní výroby nákladních automobilů v Tatře Kopřivnice.
Pro zajištění plynulé dodávky surovin a polotovarů
i expedice hotových aut bylo nutné zvýšit propustnost

Plánek trati Studénka - Štramberk - Veřovice

celé trati a zejména kopřivnického nádraží. První dohotovenou stavbou byla nová výpravní budova ve Štramberku, otevřená 25. ledna 1978. Nejdůležitější částí přestavby však byla stavba nákladového nádraží v Koprivnici. Ta si vyžádala výstavbu přeložky mezi Příborem a Koprivnicí, stará trasa včetně zastávky Lubina (dříve Drnholec) byla opuštěna. Provoz nákladového nádraží byl zahájen 1. března 1979. Přestavba pokračovala zrušením původního kopřivnického nádraží a výstavbou nového osobního nádraží blíže centru města. To bylo otevřeno 2. října 1981. Souběžně probíhala přestavba stanice Příbor na výhybnu a směrové úpravy trati na průchodu městem Příbor. Přestavba železnice v Koprivnici byla završena až 3. prosince 1995 otevřením nové zastávky u autobusového nádraží.

Při této velké akci byla použita některá technická řešení, která v té době nebyla na našich vedlejších tratích obvyklá (a ani dnes nejsou zcela běžná). Předně je to dálkové ovládání stanice Koprivnice - osobní nádraží a výhybny Příbor. V těchto dopravních není výpravčí, výhybky a návěstidla ovládá dálkové výpravčí ze stanice Koprivnice - nákladní nádraží. Traťový úsek Sedlnice - Štramberk je vybaven automatickým traťovým zabezpečovacím zařízením, tzv. "autoblokem", kterým se obvykle vybavují pouze hlav-

ní tratě.

V Koprivnici na nákladovém nádraží byla instalována křižovatková výhybka s pohyblivými srdcovkami. V první polovině 80. let se provozní nasazení hnacích vozidel ustálilo na řadě 742 (T466.2) v nákladní dopravě a motorových vozech 810 (M152.0), které zajišťují veškerou osobní dopravu. Počet osobních vlaků se proti předcházejícímu období zvýšil a maxima bylo dosaženo v jízdním řádu 1995/96, kdy jezdilo v některých dnech až 21 párů osobních vlaků. Dne 29. května 1994 poprvé v historii trati vyjel přímý osobní vlak, který přejíždí z bývalé SŠD na jinou trať. Je to dnes velmi oblíbený vlak Štramberk - Ostrava-hlavní nádraží a zpět (v prvních letech provozu veden jako spěšný, později osobní).

Vozidla pro provoz na trati do Veřovic zajišťovala strojová stanice Studénka (bývalá výtopna SŠD), která od převzetí dráhy do provozu ČSD až do roku 1995 podléhala lokomotivnímu depu Ostrava, později depu kolejových vozidel Valašské Meziříčí. Od roku 2003 je však strojová stanice jako organizační jednotka zrušena a ošetřování vozidel spadá pod strojovou stanici Suchdol nad Odrou. Poslední změnou, která se však provozu na "štramberské" trati dotýká jen v menší míře, je rozsáhlá rekonstrukce stanice Studénka v souvislosti s výstavbou II. železničního koridoru, která probíhá v letech 2001 až 2003.

Ing. Petr Hruďička

Prameny - archivní fondy:

- Archiv ČD Olomouc, fond Studénsko-štramberská dráha, kart. 53/1 až 53/13
- SOA Opava, fond Zemská vláda slezská v Opavě, inv.č. 1189, sign. 47/12, kart. 718
- OA Nový Jičín, prac. Příbor, fond Archiv města Příbora 1389-1945, kart. 1020/375,377
- Podnikový archiv Tatra Koprivnice, Objednávkové knihy vagónky

Ostatní:

- Bartoň L.: Kronika železničních tratí okresu Novojičínského, rukopis
- D. Josef: Naše mosty historické a současné, Nadas, Praha 1984
- Horn A.: Die Kaiser-Ferdinands-Nordbahn, Bohman, Wien 1971
- Hons J. a kol.: Čtení o Severní dráze Ferdinandově, Nadas, Praha 1990
- Koprivnice - sborník příspěvků II, Ostrava 1970
- Langer V.: Železniční motorové vozy pro osobní dopravu vyráběné v Tatře, článek v K dějinám Tatrových vozů, Olomouc 1981
- Londýn-Melčák-Černín-Koch: 100 let trati Studénka - Štramberk, SSD a PO Ostrava, Olomouc 1981
- Ročenky státních a soukromých drah Republiky Československé Stockklausner J.: Dampfbetrieb in Alt-Osterreich 1837 - 1918, Slezak, Wien 1979

III. mezinárodní konference MORAVIAN

Ing. Jaroslav Pleva - předseda Úzké rady Jednoty bratrské při hlavním referátu o Davidu Nitschmannovi Syndikovi

Ve dnech 18.-19. října 2003 se uskutečnilo v Suchdole nad Odrou setkání obdivovatelů díla Moravských bratří, kde v sérii přednášek byly zveřejněny a zhodnoceny nové poznatky o Moravanech, kteří na počátku 18. století emigrovali pro víru svých otců ze severní Moravy do Saska, aby tam založili vlastní město Herrnhut (česky Ochránov), obnovili Jednotu bratrskou, již byli přímí potomci a skrze obnovenou Jednotu bratrskou vykonali práci, která se nesmazatelně zapsala do historie Moravy.

První konference v r.1996 zahajovala popularizační práci díla Moravanů připomenutím výročí 300 let od narození Davida Nitschmanna, prvního biskupa obnovené Jednoty bratrské. Druhá konference v r. 2001 připomenula několik výročí významných Moravanů: 300let od narození Melchiora Zeisbergera, 300 let od narození Johana Münstera, 250 let od úmrtí Kristiana Davida a při té příležitosti byla otevřena první část Muzea Moravských bratří.

Pro letošní konferenci bylo hlavním tématem výročí 300let od narození Davida Nitschmanna-Syndika cejlonského misionáře a archiváře obnovené Jednoty bratrské a k výročím dalších třinácti významných Moravských bratří, jejichž jubilea si připomínáme v letech 2002, 2003, 2004: Melchior

Z průběhu konference, v popředí skupina účastníků z Polska

Nitschmann ze Suchdolu (1702-1729) zemřel jako vězeň ve Štítové, Hans Gotlib Enter z Jelení u Krnova (1752-1792) zem. v Grónsku, Martin Schneider ze Suchdolu (?-1673) legendární současník Komenského, Anna Liebischová ze Suchdolu (1703-1770) zem. v Bethlehemu-USA, Anna Schneiderová ze Suchdolu (1710-1753) zem. v Ebersdorfu-Německo, Georg Piesch z Kunína (1701-1753) zem. ve Fulnecku-Anglie, Hans Jakub Jorde (1736-1803) rodiče z Hošťálkov u Krnova, zem.v Sareptě-Rusko, Timoteus Fiedler ze Suchdolu (1704-1748) zem. na Karib.ostrovech, Hans Münster ze Suchdolu (1700-1754) zem.v Nazarethu-USA, Daniel Neubert z Kunína (1704-1788) zem. v USA, Rosina Schindlerová z Kunína (1704-1753) zem. v Herrnhag-Holandsko, Kristian Renatus Beck 1754-1793), rodiče z Moravy, působil v Tranquebaru, Andreas Grassman ze Ženklaavy (1704-1783), biskup JB, zem. v Berlíně.

MORAVIAN Historicko-vlastivědná společnost v Suchdole nad Odrou, spolu s Klubem kultury, Muzeem Novojičínska a Okresním archívem připra-

Konference - účastníci z Německa a Francie

vila pro oba dny zajímavý program: V sobotu v odpoledních hodinách byla zahájena vlastní konference v téměř zaplněném kulturním domě. Potěšila nás poměrně dobrá účast z různých částí ČR, Německa, Polska, Francie. Hosté byli obdarováni originální složkou s řadou různých propagačních materiálů a mohli si zakoupit dvě nové publikace, které se podařilo k této příležitosti vydat: Sborník přednášek z II.konference a David Nitschmann Syndikus.

V hlavním referátu nás velice poutavou formou seznámil s životopisem Davida Nitschmanna Syndika předseda Úzké rady Jednoty bratrské z Mladé Boleslavi ing.Jaroslav Pleva. Výčet životopisných dat doplnil Z.Valchář promítáním obrázků a slovním doprovodem vztahujícím se k jeho životu. Po sérii

přednášek k jubilujícím postavám jsme se odebrali do prostoru náměstí, kde v místě, kde stál dům D.Nitschmanna - Syndika, byl zasazen strom z Zeistu (Holandsko) - místa jeho úmrtí. Hezké, slunné počasí přispělo ke spontánní spolupráci při společném sázení a následném společném fotografování.

Odsud jsme se přesunuli k muzeu, kde proběhla vernisáž k nové expozici v Muzeu Moravských bratří. Organizátoři rozšířili stávající prostory o expozici o Davidu Nitschmannovi Syndikovi a v zaklenutých sklepních prostorách se podařilo vyvolat představu o tom, jak probíhalo věznění a tresty na Kunínském zámku. Návštěvníci si mohou sami vyzkoušet sezení na koni s ostrým hřbetem, zavření do klády nebo jiné způsoby tehdejší soudní a exekuční praxe. Vnější vzhled muzea má novou fasádu a vypadá tedy již mnohem přitažlivěji.

Po společné večeři následovaly další přednášky z badatelských dílen. Většina z nich přinášela úplně nové informace o jednotlivých postavách, prostředí i době, v níž se dramatické události odehrávaly. Pozornost upoutal například rozbor výslechových protokolů z r.1724, zcela nové genealogické poznatky, zpracování podrobných životopisů jednotlivých postav M.Stacha, J.Becka, Golkovského a jiných.

Přednášející přijeli z Opavy, Českého Těšína, Brna, Mladé Boleslavi, Mnichova, Berlína. Některé příspěvky musely být s díky odmítnuty pro nedostatek času. Konferenci moderoval ředitel okresního archivu PhDr. Karel Chobot, všechny přednášky byly simultánně překládány do německého jazyka.

V neděli jsme začínali slavnostními bohoslužbami, které vedl kazatel Jednoty bratrské z Holešova. Shromáždění pozdravil i přítomný předseda Poslanecké sněmovny ČR Lubomír Zaorálek krátkým, ale velice hodnotným projevem, v němž vyzvedl cennou historii Moravských bratří. Organizátoři pak zakončili konferenci jejím celkovým shrnutím, zhodnocením a nastíněním dalších záměrů Moravian. S příští konferencí počítáme v r. 2006. Poté jsme se autobusem přemístili k prohlídce Kunínského zámku, někdejšímu centru panství. Po společném obědě probíhaly další neformální rozhovory, vzájem-

Dvorek staré zemědělské usedlosti - dnes muzeum Moravských bratří

ná seznamování, výměna materiálů a promítnutí filmového záznamu z pěší cesty ze Suchdolu do Herrnhutu po stopách exulantů.

O celé dění se zajímala brněnská televize, která připravuje 140-ti minutový pořad o Moravanech. Průběh celé akce byl bezproblémový, vytvořila se příjemná atmosféra, v níž se návštěvníci velice dobře cítili a dávali suchdolským organizátorům neokázale najevo svou spokojenost. Penzion Poodří byl zcela obsazen.

Není mnoho obcí, které mají příležitost organizovat konference s mezinárodní účastí. Reakcí na uskutečněnou akci byla také nabídka Univerzity Palackého v Olomouci vést sekci Moravských bratří při kongresu Společnosti pro vědy a umění v r.2004.

Letošní konferenci zaštili: starosta naší obce ing.M.Ondračka, předseda Poslanecké sněmovny ČR-PhDr. L. Zaorálek, předseda Senátu ČR JUDr. P. Pithart, velvyslanec SRN Dr. M. Libal, Region Poodří, Jednota bratrská v ČR.

Přednášky z letošní konference chceme opět vydat tiskem ve sborníku, zvukový záznam z konference si můžete objednat. Muzeum zpřístupňujeme po předběžné domluvě, s otevřením počítáme také v předvánočním období, kdy si budete moci zakoupit naše publikace, prohlédnout si nové expozice i přispět na další činnost.

Daniel Řičan, Suchdol nad Odrou

Sázení stromu z Zeistu (Nizozemsko) v místě, kde stál dům Davida Nitschmanna Syndika (na travnaté ploše naproti penzionu Poodří)

Činnost Regionu Poodří v roce 2003

Vážení čtenáři, dovolte, abych Vás stručně seznámil s letošní činností Regionu Poodří, svazku 21 obcí, usilujících o zvelebení svého zájmového území Poodří.

V propagační činnosti našeho území se Region Poodří prezentoval na výstavě Regiontour 2003 v Brně ve dnech 9. - 12. ledna 2003 a na výstavě Holiday World v Praze ve dnech 13. - 16. února 2003. Region Poodří vystavoval v rámci expozice Moravskoslezského kraje společně se Sdružením obcí Bílovecko a Mikroregionem Odersko, pod společným názvem "Mikroregiony Novojičínska". Ve dnech 10. - 13. dubna 2003 se na výstavišti Černá louka v Ostravě konala výstava "Dovolená a Region 2003", kde se svazek spolu se sousedními mikroregiony prezentoval opět v rámci expozice Moravskoslezského kraje. Účast na těchto výstavách má svůj význam a své opodstatnění, a to nejen ke zviditelnění, ale především k propagaci místních kulturních a přírodních hodnot, k propagaci jednotlivých obcí a k podpoře rozvoje turistického ruchu. Součástí výstavy v Ostravě byla konference na téma "Cestovní ruch - šance pro rozvoj regionu". V rámci prezentace významných projektů v turistických subregionech vystoupil s prezentací "Greenways se zastávkou na zámku v Kuníně" místopředseda svazku, ing. Oldřich Usvald.

Regiontour v Brně

V průběhu měsíců ledna a února byly vyhlášeny granty Krajským úřadem Moravskoslezského kraje. Dotační programy se týkaly různých oborů činnosti (např. kultura, školství, regionální rozvoj, životní prostředí a venkov, ubytování na venkově), do kterých se mohly zapojit nejen jednotlivé obce, ale i mikroregiony a drobní podnikatelé. Region Poodří podal prostřednictvím obce Bartošovice žádost na odbor dopravy k podpoře projektu "Zařízení pro měření okamžité rychlosti v obcích Regionu Poodří". Dále se svazek zapojil do programu "Podpora přípravy projektů v oblasti životního prostředí a zemědělství",

kde byla podána žádost na dotaci projektu "Využití obnovitelných zdrojů energií v obcích Regionu Poodří". V souvislosti s podmínkami dotačního programu "Příprava projektů pro získání finanční podpory z prostředků Evropské unie" byl podán svazkem projekt "Obnova rybníkářství v Regionu Poodří".

Region Poodří podal začátkem měsíce února spolu s Českým svazem ochránců přírody Studénka projekt na Nadaci Open Society Fund v rámci programu "Neziskové organizace na cestě do Evropské unie", který bude podporovat modelové komunitní a regionální projekty zaměřené na získávání prostředků z EU. Cílem programu bude poskytnout vybraným organizacím, jež budou nositeli těchto modelových projektů, všestrannou pomoc tak, aby se mohly ucházet se svými projekty o finanční prostředky z fondů EU. Dne 14. března bylo vybráno 18 neziskových organizací, mezi kterými byl i náš svazek. Po doplnění a dopracování ideového záměru projektu, finančního plánu a plánu asistence bylo výběrovou komisí dne 6. června vybráno konečných 16 organizací včetně Regionu Poodří.

V měsíci únoru proběhlo výběrové řízení na realizaci projektu "Mikroregion Poodří - odkanalizování a čištění odpadních vod" - I. etapa, který byl v roce 2002 podpořen dotačním programem Moravskoslezského kraje, odborem životního prostředí a zemědělství a do kterého se zapojily v loňském roce obce Bartošovice, Jistebník, Petřvald a Suchdol nad Odrou. K předložení výzvy k podání nabídky na zhotovení díla bylo osloveno 6 firem a starostové zapojených obcí do projektu vybrali k realizaci díla firmu Centroprojekt Zlín, a.s.

V polovině března uspořádal Region Poodří seminář na téma "Obnovitelné zdroje energie". Hlavním cílem akce bylo seznámit zájemce s pěstováním energetických rostlin, konkrétně šťovíku krmeného (známý pod názvem Uteuša) a spalováním biomasy v biokotelnách. Tohoto semináře se zúčastnili nejen hosté a přednášející, kteří mají zkušenosti jak s pěstováním, tak i s konečným využitím zpracované biomasy, ale i řada dalších drobných zemědělců nejen z oblasti Poodří. Přednášejícími byli: Vlasta Petříková DrSc., zástupce firmy CZ BIOM - české sdružení pro biomasu, ing. Václav Sladký CSc., Výzkumný ústav z mýdelské techniky Praha, Jiří Hlávka, zástupce firmy Fitmin Helvíkovice, ing. Vladimír Verner, majitel firmy Verner Červený Kostelec a ing. Jiří Krist, zastupitel Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Krmený šťovík Uteuša je druh kulturní plodiny vyšlechtěný v Rusku. Jde o vytrvalou plodinu, která může vydržet na svém stanovišti nejméně 15 až 20 let. Tento šťovík je statná, až 2m vysoká rostlina, která od druhého roku po zalo-

žení kultury dosahuje spolehlivě výnosu 10t/ha suché hmoty. Provozní zkoušky vyvrátily častý dotaz, zda lze po čase tuto plodinu z pole odstranit a zda nedojde k zaplevelení okolí. Plodinu lze odstranit a nedojde k zaplevelení sousedních pozemků. Technologie pěstování šťovíku pro energetické účely je v ČR již dostatečně propracována a svědčí o jeho značné perspektivě. Zde se nabízí prostor našim zemědělcům k pěstování této energetické plodiny, která má určitě budoucnost při využití obnovitelných zdrojů energií. V případě zájmu o bližší informace se můžete obrátit na kancelář Regionu Poodří, která sídlí na zámku v Bartošovicích.

V souvislosti s pracemi na projektu "Greenways Krakov-Morava-Vídeň na webu", který byl v minulém roce podpořen v rámci programu PHARE 2000, bylo provedeno vyhodnocení existujícího informačního systému, příprava struktury webových stránek, vyhodnocení podkladů o vedení trasy, příprava tendrové dokumentace. Byly osloveny firmy s výzvou podání nabídky k výběrovému řízení, které proběhlo dne 19. března 2003 na zámku v Bartošovicích. Výběrová komise rozhodla o zadání díla firmě ing. Pavla Náplavy, Color Studio Ostrava. Průběžně probíhaly práce v terénu, především focení, mapování tras a komunikace se starosty jednotlivých obcí a s drobnými podnikateli, poskytujícími služby v turistice. V současnosti jsou práce na webových stránkách ukončeny. Doména k přístupu na web je <http://greenways.infomorava.cz>, která bude v budoucnu přesměrována na <http://kmw.greenways.info>. V návaznosti na realizaci tohoto projektu se dne 28. dubna konal na zámku v Bartošovicích seminář "Zelené stezky do Evropy". Seminář byl pořádán v rámci projektu MZV ČR "S občany ČR do Evropy". Organizátory akce byla Nadace Partnerství Brno a Region Poodří. V programu vystoupil ing. Michal Pospíšil, ředitel Partnerství, o.p.s., který podal základní informace o přistoupení ČR k EU a dále se ve svém vystoupení zaměřil na důsledky vstupu z hlediska venkovských oblastí. V neposlední řadě byla nastíněna pozice, možnosti a strategie mikroregionů. V druhé části vystoupil ing. Juraj Flamik za Nadaci Partnerství, který přednesl zkušenosti z jiných projektů při realizaci Greenways v ČR, se spoluprací s obcemi, podnikateli a neziskovými organizacemi podél stezky. Součástí semináře byla prezentace "Greenways Krakov - Morava - Vídeň na webu", kterou přednesl ing. Náplava, zástupce firmy Color Studio Ostrava.

23. duben byl stanoven jako termín k předání výrobků do soutěže "O suvenýr z Poodří", která byla vyhlášena prostřednictvím obcí svazku v měsíci únoru. Předmět nebo výrobek měl být charakteristický pro oblast Poodří, snadno výrobitelný a cenově dostupný pro turisty Regionu Poodří. Soutěže se mohli zúčastnit profesionálové i amatéři. Do soutěže

byly zaslány předměty od 15 autorů a vyhodnocení se uskutečnilo dne 13. května. Komise nepřidělila první místo, protože žádný z výrobků nesplnil ve všech směrech podmínky soutěže. Na 2. místě se umístil výrobek rodiny ing. Karla Glogara z Jeseníku nad Odrou. Dále byla udělena dvě třetí místa - ta získaly Pavla Benková a Miroslava Klichová, obě ze Suchdolu nad Odrou. Vyhlášení výsledků proběhlo v rámci 2. ročníku "Otvírání Poodří".

V měsíci dubnu začaly přípravy na realizaci podaných projektů v rámci Programu obnovy venkova (dále POV) 2003, které svazek podal a byly KÚ navrženy k podpoře Ministerstvu místního rozvoje. Svazek v roce 2003 realizoval v Programu obnovy venkova tyto projekty: "Rozvoj venkovského života v obcích Regionu Poodří" "Centrum vzdělávání Regionu Poodří - Škola obnovy venkova" "Vytvoření regionální rozvojové struktury Kravaňsko" - projekt iniciativy Leader+ "Rehabilitace školských zařízení vč. školních kuchyní" "Projektová příprava odkanalizování obcí Regionu Poodří, II. etapa" "Projektová příprava oprav místních komunikací obcí Regionu Poodří" "Geografický informační systém obcí Regionu Poodří"

Ministr životního prostředí RNDr. Libor Amrozek na akci "Otvírání Poodří"

V sobotu 17. května 2003 se na zámku v Bartošovicích uskutečnil 2. ročník "Otvírání Poodří" a "Pooderské koštování" s bohatým a různorodým doprovodným programem. Návštěvníci, ať již přijeli na kole po místních cyklistických trasách anebo jiným způsobem, měli možnost navštívit Stanici pro záchranu živočichů, s průvodcem projít nově otevřenou Zámeckou naučnou stezku, využít nabídky Českého svazu ochránců přírody ze Studénky a projet se na raftech po místním rybníce a řece Odře. V neposlední řadě bylo možno shlédnout zajímavosti obce Bartošovic při projíždě bryčkou. Ve 12 hodin byl zahájen hlavní program představením členů degustační komise a oficiálním zahájením vlastní degustace. Do komise zasedli zástupci jednotlivých sponzorů, delegovaní zástupci obcí a profesionálové. Také

náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje ing. Josef Jalůvka, který se stal živým inventářem koštování, protože do komise zasedl již potřetí. Takovýchto pravidelných členů a odborníků je potřeba více. Po absolvování obecních kol bylo do kola regionálního nominováno 16 vzorků slivovice, 11 vzorků hruškovice a 16 vzorků jabkovice. Vlastní koštování bylo náročné nejen vzhledem k počtu vzorků, které museli degustátoři ochutnat, ale jak bylo několikrát řečeno, kvalita dodaných vzorků je stále vyšší. Během odpoledne se rovněž dostavil senátor Jaroslav Šula, který se již nemohl do vlastního posuzování zapojit, neboť koštování bylo v plném proudu. Účastníci měli možnost seznámit se s výrobky firmy Pěstitelská pálenice Pohořilky a zdarma ochutnat jejich různé druhy pálenek nebo se informovat, jak založit kvas a jak vypálit kvalitní pálenku, která v soutěži v příštím roce určitě uspěje. Součástí programu bylo vystoupení začínající rokové kapely "Nevím" z Pustějova, která vystupuje ve složení: Michal Berger (12 let) - kytara, zpěv, Tonda Berger (9 let) - baskytara, zpěv a Matěj Lienert (10 let) - bicí, zpěv. Toto vystoupení se všem líbilo a kapela měla velký úspěch. Dále proběhlo vyhodnocení soutěže "O suvenýr z Poodří" a vyhlášení tomboly. Vlastní program byl průběžně přizpůsoben očekávání, zda se finále zúčastní ministr životního prostředí RNDr. Libor Ambrozek. Organizátoři byli do poslední chvíle nejistí a nervózní, zda pan ministr svou účastí činnost Regionu Poodří podpoří. A přání se stalo skutečností. Pan ministr přijel společně s ředitelem Správ chráněných oblastí ČR PhDr. Petrem Dolejským a svou účastí obohatil finále, kterým bylo vyhlášení výsledků koštování vjednotlivých kategorií.

Slivovice:

1. místo - Ivo Kočíš, Bravantice
2. místo - Štefan Rapčan, Sedlnice
3. místo - Zdeněk Pexa, Petřvald

Hruškovice:

1. místo - Jiří Hýl, Petřvald
2. místo - Oldřich Usvald, Pustějov
3. místo - Arnošt Šajtar, Albrechtický

Jabkovice:

1. místo - Jaromír Liberda, Bílov
2. místo - Pavel Zatloukal, Bartošovice
3. místo - Jaromír Mrázek, Kujavy

Ceny výhercům předala předsedkyně Regionu Poodří MVDr. Kateřina Křenková a RNDr. Libor Ambrozek, který byl pověřen odpovědnou funkcí kmotra svazku. Pan ministr pokřtil svazečkem kopřiv namočeným v místní jadrničkové pálenice nový prapor Regionu Poodří, který byl vyroben a darován paní Wasilkou Pistovčák z Děhylova. Vyvrcholením programu bylo přečtení výzvy "Valašskému království ku poctivému klání z Regionu Poodří od Kravařanů místních". Tato pak byla osobně předsedkyní a místopředsedou svazku ve středu 21. května předána

Pooderské koštování

zástupci Valašského království panu Tomáši Harabišovi v jeho kanceláři ve Frenštátě pod Radhoštěm. Závěrem si pan ministr prohlédl interiér zámku, výstavu z činnosti svazku, výstavu obrazů slečny Renaty Svobodové ze Studénky, výstavu a vazbu suchých květin paní Zdenky Pjatkanové z Bartošovic, výstavu kreseb dětí a fotografickou výstavu ze života v Poodří. Ve svém vystoupení kladně ohodnotil činnost svazku a popřál mnoho úspěchů v další práci. Závěrem lze jen konstatovat, že nás návštěva pana ministra potěšila a podpořila v další aktivní činnosti pro oblast Poodří a blízkého okolí.

V rámci Školy obnovy venkova Regionu Poodří se na zámku v Bartošovicích dne 5. června 2003 společně s mikroregiony Bílovecka a Oderska uskutečnil seminář pod názvem "Společný regionální operační program". Program semináře zahrnoval představení ing. arch. Jiří Schnircha z odboru Řídicího orgánu SROP a jeho pracoviště MMR v Ostravě, představení Společného regionálního operačního programu ČR na léta 2004 - 2006 rovněž ing. arch. Jiřím Schnirchem. Toto představení bylo doplněno vystoupením ing. Jiřího Krista, krajského zastupitele a předsedy komise pro zemědělství a venkov a ing. Petry Chovaniokové, pracovnice kraje a vedoucí oddělení Integrace a strukturálních fondů. V další části zástupci sdružení obcí Bílovecka, mikroregionu Odersko a Regionu Poodří představili jednotlivé svazky a činnost včetně společné prezentace a společného postupu v rámci rozvoje turistického ruchu.

Dne 14. června 2003 proběhl v obci Velké Albrechtice již 5. ročník "Her bez venkovských hranic". Tak jako na Otvírání Poodří se počasí vydařilo a o zábavu nebyla nouze. Tentokrát soutěžilo celkem 8 družstev ze svazku. Byly to obce: Albrechtický, Bartošovice, Bílov, Kujavy, Skotnice, Suchdol nad Odrou, Trnávka a Velké Albrechtice. Soutěžilo se jako vždy v netradičních disciplínách, které pořádající obec připravila pro soutěžící. Pořadí bylo následující: jako první se umístila obec Skotnice (46 bodů),

druhá byla obec Suchdol nad Odrou (42 bodů) , na třetím místě byla pořadající obec Velké Albrechtice (40 bodů), a dále Albrechtičky (38 bodů) , Trnávka (37 bodů), Bílov (35 bodů) , Bartošovice (31 bodů)

Křest knihy Poodří panoramatické

a Kujavy (30 bodů). Pro příští rok přebrala "štafetový kolík" obec Trnávka a už nyní se můžeme těšit, čím nás překvapí.

V zastupitelstvu krajského úřadu se v měsíci červnu letošního roku rozhodovalo o přidělení dotací grantů podaných v měsících leden a únor 2003. Region Poodří získal dotaci z Moravskoslezského kraje na projekty "Obnova rybníkářství v Regionu Poodří", "Využití obnovitelných zdrojů energií v obcích Regionu Poodří" a také obci Bartošovice, jako nositele projektu za Region Poodří, byla poskytnuta finanční podpora na projekt "Zařízení pro měření okamžité rychlosti v obcích Regionu Poodří". Projekty podpořené v oblasti obnovitelných zdrojů a rybníkářství budou pokračovat rovněž v roce 2004.

Koncem měsíce srpna se nám podařilo odsouhlasit podobu stolního kalendáře Regionu Poodří na rok 2004. Kalendář byl dán do tisku 17. září. Pro porovnání s loňským rokem jsme letos nechali vytisknout o 700ks méně, celkem 2 300ks a to z důvodu menšího zájmu obcí. V souvislosti s propagací a prezentací svazku byla vyhotovena nová pohlednice Regionu Poodří se zaměřením na turistiku a přírodní zajímavosti.

Ve dnech 4. a 5. září proběhl v rámci Školy obnovy venkova (dále jen ŠOV) Regionu Poodří ve spolupráci se ŠOV Třanovice seminář pod názvem "Činnost mikroregionů v Moravskoslezském kraji". Účelem tohoto semináře bylo nejen se seznámit, předat si poznatky a zkušenosti z činnosti a řízení mikroregionů, ale také navázat případnou spolupráci v rámci vyhlášených programů jako je LEADER+, Společný regionální operační program, Operační program rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství, apod.

Jednání se zúčastnili zástupci MMR - Mgr. Věra Jourová, ing. Jana Paláčková, MZe zastupoval

ing. Jiří Vačkář a Radek Stránský. Součástí jednání bylo seznámení z činností republikového Spolku obnovy venkova, kterou prezentoval předseda Mgr. Eduard Kavala a s činností krajského Spolku seznámil přítomné jeho předseda, Bc. Jan Tomiczek.

V rámci aktivit svazku v projektu Greenways v Moravskoslezském kraji byl Nadací Partnerství podpořen projekt "Greenways Krakov - Morava - Vídeň, I. etapa - hranice Polska - Bartošovice" . Jednalo se o vyznačení jedné větve. Tento grant měl hodnotu 100 tis. Kč a byl součástí společné aktivity našeho svazku s Českým svazem ochránců přírody ve Studénce a spolkem Olomoučtí kolaři. Tyto subjekty se společně zapojily do značení jedné větve cyklotrasy Greenways Krakov-Morava-Vídeň ve směru Bukovec-Hukvaldy-Poodří-Hranice-Olomouc-Brno s celkovými náklady ve výši 300 tis. Kč.

V rámci projektu se uskutečnila ve dnech 14. - 18. září propagační jízda, součástí které bylo informovat starosty o probíhající aktivitě, prezentovat záměr zprovoznění cyklotrasy v květnu 2004 a v neposlední řadě zmapovat kilometráž. 16. září se na zámku v Bartošovicích v souvislosti s touto aktivitou uskutečnil seminář na téma "Greenways Krakov-Morava-Vídeň", na kterém byla představena tato cyklotrasa, záměr činnosti v dalším období, prezentace na webových stránkách a v neposlední řadě byli přítomní seznámení z aktuálními zkušenostmi přímých aktérů propagační jízdy. Propagační jízda Greenways byla ukončena dne 18. září na OÚ v Žabčicích u Brna za účasti starosty Žabčic ing. Juraje Flamika za Nadací Partnerství, ing. Libora Šrámka za sdružení Cyklistická stezka Brno-Vídeň, ing. Oldřicha Usvalda, místopředsedy svazku, Mgr. Ivana Bartoše, spolupracovníka projektu Greenways a aktivních účastníků jízdy.

Na základě aktivit v rámci projektu Greenways byla Regionem Poodří podána žádost na Moravskoslezský kraj o podporu projektu kompletního směrového doznačení obou větví Greenways v Moravskoslezském kraji. Předkládaný projekt je součástí akčního plánu Marketingové strategie rozvoje cestovního ruchu v turistickém regionu Severní Moravy a Slezska, v marketingovém subregionu Poodří. Tento projekt byl nakonec podpořen a je předpoklad k doplnění značení projektu Greenways v Moravskoslezském kraji.

Region Poodří pořádal ve dnech 18. a 19. září poznávací zájezd pro zástupce obcí v rámci programu Školy obnovy venkova s pestrým programem, který byl zaměřen na venkovskou turistiku a seznámení s činností mikroregionu Orlicko -Třebovsko. Součástí zájezdu byla návštěva Muzea řemesel v Novém Dvoře - Letohradě.

Ve dnech 25. a 26. října proběhla na zámku v Bartošovicích již tradiční akce svazku a obce

Bartošovice pod názvem "Podzimní pooderské rybářské slavnosti" spojené s tradičním výlovem bartošovického rybníka. Návštěvníci měli možnost ochutnat rybí speciality připravené šéfkuchařem hotelu Atom z Ostravy. Také výstava suchých a živých vazeb místní podnikatelky Zdenky Pjatkanové měla kladný ohlas. Hlavní pozornost byla ovšem zaměřena na vernisáž a křest publikace Petra Sikuly "Poodří panoramatické", vydané nakladatelstvím Montanex, a.s. Akce se osobně zúčastnil hejtman Moravskoslezského kraje ing. Evžen Tošenovský, který provedl křest knihy. Vydaná publikace je reprezentativní knihou o Poodří a byl o ni velký zájem ze strany některých obcí svazku i jednotlivých občanů. Návštěvníci si mohli prohlédnout Stanici pro záchranu volně žijících živočichů.

V rámci Školy obnovy venkova v roce 2003 Region Poodří uspořádal tyto semináře: 30. října 2003 - "Projednáni soustavy NATURA 2000", a to ve spolupráci s CHKO Poodří 13. listopadu 2003 - "Efektivní řízení porad, rozvoj venkovského prostoru" 29. listopadu 2003 - "Obnovitelné zdroje energií" se zaměřením na kogeneraci, kogenerační jednotky, využití solární energie a nové poznatky s pěstováním a využitím šfovíku Uteuša. 5. prosince 2003 - "Strukturální fondy EU v ČR"

Velká pozornost a aktivita byla věnována realizaci projektu "Vytvoření regionální rozvojové struktury Kravařsko", projektu podpořeného POV 2003 a realizovaného v intencích iniciativy Leader+. Projekt byl zpracováván ve spolupráci s mikroregionem Bílovecko a Odersko, městem Studénkou. Součástí bylo vytvoření Místní akční skupiny, která se stala konzultantem a poradním orgánem firmě Enterprise plc s.r.o., Ostrava, která zpracovávala rozvojovou strategii společného zájmového území, které bylo v historických

Z "Otvírání Poodří"

souvislostech označeno jako Moravské Kravařsko. Místní akční skupina na základě podmínek iniciativy Leader+ vybrala prioritu "efektivní využití daných přírodních a kulturních zdrojů", která byla rozpracována do rozvojové strategie. Součástí zpracování rozvojového dokumentu byla prezentace výsledků na pra-

covních jednáních, kterých se mohli zúčastnit všichni zájemci o danou problematiku. Toto setkání se uskutečnilo 6. listopadu a 11. prosince na zámku v Bartošovicích.

Další aktivitou, která může pomoci rozvoji turistického ruchu v Poodří, je realizace projektu "Vytvoření destinačního managementu v subregionu Poodří", který byl podpořen KÚ Moravskoslezského kraje a bude zpracováván do konce září 2004. Do projektu se v rámci partnerství zapojily mikroregiony Bílovecko a Odersko, Region Poodří a město Studénka. Projekt bude řešit společné aktivity v souvislosti s rozvojem turistického ruchu v Poodří, v oblasti, která byla i přes nesporné přírodní, kulturní a historické dědictví doposud opomíjena, byla ve stínu atraktivních území, jako je Beskydy-Valašsko a Nízký Jeseník.

Vážení čtenáři, rok 2003 a tento článek začal účastí Regionu Poodří na výstavě Regiontour 2003 a končí přípravnými pracemi opět na výstavu Regiontour nyní již 2004, na které se bude Region Poodří prezentovat na stánku Moravskoslezského kraje, v expozici POODŘÍ společně s mikroregionem Bílovecko a Odersko, městy Příborem a Studénkou.

Závěrem chci poděkovat spolupracovníkům, sympatizantům a prostě všem, kteří naši činnost podporují. Do nového roku všechno nejlepší, klid, pohodu, pracovní úspěchy a pevné zdraví.

Vážení čtenáři,

dovoluji, abych využil této příležitosti a některým představil (a známým připomněl) Region Poodří, který vznikl v roce 1999 a v současnosti působí jako svazek 21 obcí zájmového území řeky Odry a blízkého okolí. Svazek zaujímá oblast o rozloze 282 km², ve které žije 24 050 obyvatel. Členy svazku je k dnešnímu dni těchto 21 obcí - Albrechtičky, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Bílov, Bravantice, Hladké Životice, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kateřinice, Kujavy, Kunín, Mošnov, Petřvald, Pustějov, Sedlnice, Skotnice, Suchdol nad Odrou, Šenov u Nového Jičína, Trnávka, Velké Albrechtice a Vražné. Sídlo a kancelář Regionu Poodří je na zámku v Bartošovicích.

Kontakt:

Region Poodří
742 54 Bartošovice čp. 1 - zámek
Tel. : 556 720 490
E-mail: region@regionpoodri.cz
www.regionpoodri.cz

Prosím všechny čtenáře a jejich známé, aby si nás nepletli se Správou chráněné krajinné oblasti Poodří se sídlem ve Studénce a s Povodím Odry s.p. se sídlem v Ostravě.

Ing. Oldřich Usvald
místopředseda Regionu Poodří

Greenways Krakov - Morava - Vídeň v Poodří (a na celé Moravě)

Krátké z historie

Historie Greenways začíná ve Spojených státech, kde v druhé polovině minulého století vznikaly podél řek a ve stopách starých indiánských stezek iniciativy spojené s moderním pojetím ochrany přírody, které spojovaly udržitelný rozvoj turismu s ochranu přírodního a kulturního dědictví. V českém prostředí se idea Greenways ujala brzy po roce 89, mezníkem v rané historii českých Greenways se stal rok 1991, kdy se republikovým koordinátorem projektů Greenways stala Nadace Partnerství. Zelené stezky v ČR získaly zázemí personální, koncepční a v neposlední řadě know - how jednoho z nejsilnějších nestátních zdrojů podporujících projekty na ochranu životního prostředí, navíc potenciál nápadů a soustředěného úsilí týmu, soustředěného kolem osoby Juraje Flamika koordinátora Greenways v ČR.

Po úspěšných projektech Greenways Praha - Vídeň a Moravských vinařských stezek začala krystalizovat myšlenka turistického koridoru Greenways evropského významu - zelené stezky z Krakova do Vídně.

Bartošovické memorandum

Základním kamenem projektu bylo vyhlášení společné iniciativy, memoranda za vytvoření evropského turistického koridoru Greenways Krakov-Morava-Vídeň a výzva ke spolupráci pro všechny partnery na území polských, slezských, moravských a rakouských krajů a regionů. Tuto iniciativu vyhlásili dne 13. února 2002 na zámku v Bartošovicích zakládající partneři: Nadací Partnerství a Polska Fundacja Partnerstwo dla Srodowiska spolu s Regionem Poodří a Českým svazem ochránců přírody Studénka.

Greenways z Krakova do Vídně

vytvoří koridor, jehož páteří budou bezpečné stezky a klidné cesty, upravené pro pěší, cyklisty i jezdce na koních; vodní toky, turistické trasy a naučné stezky lemované zelenými pásy a stromořadími, vinoucí se od vesnice k vesnici a od města k městu, spojující přírodně a historicky cenná místa na trase.

Koridor Greenways protíná bezpočet svěbytných regionů s velkým potenciálem pro aktivní, pobytovou i poznávací turistiku; jít pomalu touto cestou znamená poznávat střed Evropy v celé jeho přírodní a kulturní rozmanitosti.

Greenways pro lidi

Partnery i uživatelé projektu jsou obyvatelé měst a vesnic, občanská sdružení a iniciativy, malí i velcí podnikatelé, zastupitelé a úřady krajů i obcí - ti mohou vytvořit řetěz nápadů, práce a společných akcí; zlepšením místa, kde žijí, mohou společně najít cestu ke zdravým komunitám.

Greenways uprostřed Evropy

Vstup do Evropské Unie znamená víc než jen žít vedle sebe; Evropa zruší hranice států a otevře možnosti připraveným, nabídne pomoc schopným; šance budou mít projekty pro Evropu, které přesvědčí o našich dobrých vztazích, pracovním partnerství a připravenosti vlastních zdrojů.

Společné cíle

Rozvoj šetrných forem turistiky je šancí pro zachování přírody a zlepšení sociálních, kulturních i ekonomických podmínek pro obyvatele regionů střední Evropy. Příroda, památky, folklór a tradice našich národů tvoří kořeny dobrých vztahů a mohou být zdrojem kvalitnějšího života každého jednotlivce. Cílem projektu je proto rozvíjet šetrné formy turistiky v souladu s ochranou přírodního a kulturního dědictví, jako výlučného ale křehkého a vyčerpátného zdroje pro tento rozvoj.

Společným cílem partnerů na území polských, slezských, moravských a rakouských regionů spojených turistickým koridorem Greenways Vídeň - Krakov je:

- rozvoj dopravní a turistické infrastruktury
- péče o přírodu a krajinu a soulad jejich využívání a ochrany
- zlepšení dostupnosti a kvality turistických cílů a služeb
- tvorba turistických produktů typu šetrné venkovské a meziměstské turistiky
- zlepšení informačních systémů a marketingu těchto produktů
- ochrana přírodního a kulturního dědictví přilehlých regionů
- zapojování místních lidí do služeb turistiky a jejich profesní příprava

Peníze, peníze

Prvním cílem projektu bylo zajištění finančních prostředků pro následující rozvoj projektu a souvise-

jších aktivit. Nadace Partnerství přispěla Regionu Poodří, který se stal nositelem projektu pro Moravskoslezský kraj "startovacím grantem" na rozběhnutí. V této souvislosti byly Regionem Poodří podány dva projekty a zahájena práce na přípravě dalších.

První projekty

V rámci programu PHARE - Fondu lidských zdrojů byl podán projekt s názvem "Greenways Krakov-Morava-Vídeň, aktivizace lidského potenciálu k rozvoji turistického koridoru". Cílem tohoto projektu bylo využít příležitosti, kterou poskytuje koridor Greenways k aktivizaci lidských zdrojů prostřednictvím poradenského a vzdělávacího programu určeného malým podnikům, živnostníkům, začínajícím podnikatelům, nezaměstnaným a občanským sdružením za účelem zvýšení zaměstnanosti na venkově, podnikání a zkvalitnění nabídky v oblasti turistických služeb. Tento projekt zřejmě předběhl dobu, neuspěl a nebyl finančně podpořen, jeho příprava však vedla k vyjasnění vztahu projektu samotného k rozvoji podnikání spojeného s rozvojem služeb v turistickém ruchu.

Druhý pokus

V rámci programu PHARE 2000 byl podán projekt s názvem "Greenways Krakov-Morava-Vídeň na webu", cílem kterého bylo rozšíření a zlepšení kvality a dostupnosti informací o službách a produktech turistického ruchu v koridoru Greenways Krakov-Morava-Vídeň v Moravskoslezském kraji. Projekt ve výběrovém řízení uspěl. Celkové náklady projektu představují výši 27 520 EUR, přičemž příspěvek Evropské komise je ve výši 10 320 EUR a příspěvek českého státního rozpočtu činí rovněž 10 320 EUR. Zbývající část byla dofinancována z prostředků Regionu Poodří a Nadace Partnerství.

Kudy, kudy stezička

V téže roce proběhlo prověřování trasy v terénu - v oblasti celé Moravy bylo prověřeno vedení trasy ve dvou souběžných větvích poříční (Odra, Bečva, Morava, Dyje) a vrchovinami (Podbeskydí, Dražanská vrchovina, Moravský kras, Pálava) pokud možno s využitím stávajících značených cyklotras. Podařilo se najít alternativy k četným nevyhovujícím úsekům a vytipovat některé potencionální partnery. Trasy byly popsány a vybrány pro přípravu prováděcího projektu značení a kontaktování partnerů.

Bilancování na konci roku 2002

V závěru roku 2002 se situace dala shrnout větou: "Víme kudy, jak a s kým, připravujeme webové stránky, nemáme ale žádné prostředky na vyznačení." Stejně lakonicky se dal charakterizovat program pro rok 2003: "Je třeba získat prostředky alespoň na základní vyznačení."

Dobry rok 2003

Generální sponzor Greenways v ČR, Česká spořitelna, poskytla v roce 2003 Nadaci Partnerství prostředky, které umožnily grantové výběrové řízení na projekty Greenways.

Aby mohl být zprovozněn souvislý úsek přes celou Moravu až do Vídně, dohodli se tři partneři na společném projektu, který uspěl v grantovém řízení a byl financován Nadací Partnerství: Region Poodří připravil trasu od hranic s Polskem až do Bartošovic, ČSOP Studénka zprovoznil pokračování z Bartošovic až do Olomouce, občanské sdružení Olomoučtí kolaři zprovoznilo úsek z Olomouce do Brna, kde se trasa napojí na GW Brno-Vídeň. V rámci tohoto projektu proběhla i vyměřovací a propagační jízda, jejíž účelem bylo upřesnění kilometráže trasy a obnovení a utužení kontaktů s partnery projektu a veřejností.

Jízda se neobyčejně vydařila, krása Moravské přírody, bohatství památek a invence a pohostinnost partnerů se staly motivací pro další práci - viz foto. Neméně motivující byla zpráva, že Region Poodří získal z rozpočtu Moravskoslezského kraje prostředky (480 tisíc Kč) na vyznačení druhé větve a dovybavení obou větví Greenways na území kraje. V roce 2004 bude v koridoru Greenways určitě rušno.

Ivan Bartoš

Zelené stezky - Greenways v České republice

Program Zelené stezky - Greenways je grantový a asistenční program Nadace Partnerství založený na spolupráci, partnerství a vzájemné koordinaci projektů a iniciativ, blízkých poslání tohoto programu.

Definice programu Zelené stezky-Greenways - Co jsou Zelené stezky? Zelené stezky jsou trasy, komunikace nebo přírodní koridory, využívané v souladu s jejich ekologickou funkcí a potenciálem pro sport, turistiku a rekreaci. Přinášejí užitek v oblasti ochrany přírody a kulturního dědictví, zlepšují možnosti pro dopravu, rekreaci a turistiku, jsou výzvou k zdravějšímu životnímu stylu a udržitelnému využívání míst-

ních zdrojů. Zelené stezky vedou občany, zastupitele, úřady a podnikatele ke společnému plánování a zlepšování života v jejich obci a komunitě.

Užitek a přínos zelených stezek

Zelené stezky jsou veřejné projekty, které mohou přinést mnoho užítku pro životní prostředí, zlepšení kvality našeho života a současně vytvořit příležitosti pro udržitelné ekonomické aktivity místních lidí. Jednotlivé projekty umožňují nejen chránit a zpřístupnit přírodu a památky ale jsou i výzvou k lepší spolupráci občanů, úředníků a podnikatelů, žijících ve společné komunitě. Veřejný užitek zelených stezek je zřejmý zejména v těchto oblastech:

- Zlepšení životního prostředí měst i venkova
- Ochrana a tvorba přírodních prvků v urbanizovaném prostředí a v krajině
- Péče o kulturní dědictví a posílení pocitu odpovědnosti za něj
- Posílení spolupráce v komunitě a zájmu lidí o věci veřejné
- Spoluúčast místních lidí na plánování a rozvoji sídel
- Podpora dopravních řešení zvyšujících bezpečnost zejména chodců a cyklistů
- Zlepšení přístupu do krajiny, rozšíření možností pro sport a rekreaci
- Podpora trvale udržitelných ekonomických aktivit místních obyvatel
- Rozvoj produktů a služeb pro šetrnou turistiku
- Podpora aktivního a zdravého životního stylu

Jak se připojit k programu Zelené stezky-Greenways

Projekty stezek a koridorů a místní aktivity podél nich mohou získat známku Zelené stezky - Greenways, pokud je prokazatelný jejich soulad se zásadami trvale udržitelného rozvoje, přínos k zachování kulturního a přírodního dědictví a rozvoji šetrné

rekreace a turistiky ve prospěch místní komunity. Program Zelených stezek nositelům projektů a zájemcům o aktivity blízké cílům programu poskytuje pomoc při přípravě, realizaci a rozvoji těchto projektů a iniciativ.

Nadace Partnerství byla založena jako součást středoevropského programu Environmental Partnership v roce 1991 konsorciem převážně amerických nadač-

ních dárců zastoupených German Marshall Fund of the United States. Nadace Partnerství se postupně vypracovala v největší soukromý zdroj finanční podpory ekologických projektů obcí a nevládních neziskových organizací v ČR. Od svého vzniku v roce 1991 podpořila formou nadačních příspěvků ve výši kolem 50 miliónů korun více než 700 projektů nevládních neziskových organizací a obecních úřadů. Dalších přibližně 25 miliónů korun investovala Nadace do rozvoje institucionální kapacity neziskového sektoru zejména formou stáží, školení, technické a konzultační pomoci a dalších specifických programů.

Posláním Nadace Partnerství

je napomáhat zlepšování životního prostředí a vytváření občanské společnosti prostřednictvím podpory konkrétních aktivit neziskových organizací, občanských iniciativ i místních samospráv a vlastní činností kultivovat celospolečenskou spolupráci při péči o životní prostředí. Nadace dosahuje svých cílů udělováním grantů, organizováním stáží a školení, zprostředkováváním odborných informací a kontaktů

Více na www.nadacepartnerstvi.cz, greenways@ecn.cz <<mailto:greenways@ecn.cz>>

Zpracoval: Juraj Flamik,
Nadace Partnerství, Panská 7, 602 00 Brno

Kouzelné slovo Poodří aneb s idejemi ochrany přírodního a kulturního dědictví do EU

Když byla v roce 1991 vyhlášena Chráněná krajinná oblast Poodří, jen málokdo tušil, jaký potenciál se skrývá ve jméně a v území nivy řeky Odry do té doby považovaném za hospodářsky méněcenné.

Rok 1997 a ničivá povodeň se staly mezníkem v nahlížení veřejnosti (a snad i některých správních orgánů) na ochranu údolních niv. Fakt, že rozliv vodního přívalu z Beskyd a Oderských vrchů v nivě Odry zachránil město Ostravu před daleko většími povodňovými škodami, se stal argumentem posilujícím úsilí o koncepční ochranu niv jako přirozeného retenčního prostoru. Dalším fenoménem, který pozvedl jméno Poodří, se stal vznik Regionu Poodří - svazku 21 obcí, usilujících o zvelebení a rozvoj území nivy Odry a jejího bezprostředního okolí. Vznik svazku, zaměřeného na rozvoj kulturního a přírodního dědictví, podporu drobného a středního podnikání, komunikaci s veřejností a okolními mikroregiony lze bez nadsázky považovat za událost zásadního významu pro udržitelný rozvoj regionu. Je třeba říci, že právě představitelé Regionu Poodří iniciovali dialog, který vyústil ve spolupráci mezi svazkem, nevládními organizacemi a státní ochranou přírody. Vzájemné partnerství přineslo výsledky v úspěšných projektech Místní Agendy 21 a v přípravě velkých projektů - Greenways Krakov - Morava - Vídeň, Projektů obnovy zaniklých rybníčních soustav v Poodří, přípravě projektu Muzea vody a rybníkářství, podpoře projektu Mendelovo Kravařsko - znovu v Evropě a dalších. Z bílého místa na mapě moravské poznávací turistiky povstala během krátké doby svébytná oblast, která o sobě dává stále důrazněji a kvalifikovaněji

vědět. Aktem uznání přírodních a kulturních hodnot Poodří se stalo jeho rovnoprávné zařazení mezi ostatní turistické regiony Moravskoslezského kraje. To vzápětí potvrdil úspěch Regionu Poodří ve výběrovém řízení na projekt přípravy destinačního managementu Turistického subregionu Poodří.

Formální požadavky na připravenost projektů pro strukturální fondy EU a od počátku přátelské vztahy se sousedy - Mikroregiony Odersko a Bílovecko a později i městem Studénkou vedly ke konkrétní spolupráci, která vyústila v úsilí o účast (a čerpání finančních prostředků) v evropské iniciativě LEADER+, zaměřené na udržitelný rozvoj regionů. Příprava projektu logicky vyúsťuje v diskuzi o historických hodnotách, o které je možné se v rozvojových záměrech opřít. V té souvislosti, a ve spojení s takovými osobnostmi jako Komenský, Mendel a Freud není možné opomenout fenomén historického Moravského Kravařska, po staletí prosperující enklávy pokojného soužití Moravanů, Slezanů, Němců i Židů.

Rok 2004 je rokem našeho vstupu do Evropské unie. Kromě toho, že do velké evropské rodiny vstupujeme jako stát, vstupujeme i jako místní společenství a jako jednotlivé osobnosti.

Dovolím si tvrdit, že ti, kteří vsadili na aktivitu, partnerství, rozvoj přírodního a kulturního dědictví, se v Regionu Poodří mají v okamžiku vstupu do společného evropského domu o co opřít.

Čtenářům časopisu POODŘÍ přeji hodně zdraví a štěstí v roce 2004.

Mgr. Ivan Bartoš, vedoucí Správy CHKO Poodří

Mikroregion Odersko

Od 1. ledna 2003 nejsou Odry jen sídelním městem Mikroregionu Odersko, ale také obcí s rozšířenou působností. Na Městském úřadě pracují odbory: Kancelář starosty, Živnostenský úřad, Odbor správy nemovitého majetku, Finanční odbor, Odbor sociálních věcí, Stavební úřad, Odbor kultury a školství, Správní odbor, Odbor životního prostředí a Odbor dopravy. Je možno konstatovat, že díky pečlivé přípravě vlastní organizace nové struktury byl rozjezd pověřené obce III. typu bezproblémový a díky pracovníkům městského úřadu, vedoucím odborů a především starostovi ing. Pavlu Matušů a tajemníkovi Mgr. Petru Mlčochovi, kterým je potřeba poděkovat za maximální nasazení, organizaci a schopnosti připravit stávající a nová oddělení na bezproblémový provoz. Velká výhoda při řešení úkolů v rámci pověřené obce je ta, že území je totožné s vytvořeným svazkem obcí Mikroregionu Odersko a při pracovních poradách starostů obcí, které spadají do obvodu Odry, je možno řešit i aktuální otázky a spolupráci v rámci svazku obcí Mikroregionu Odersko.

V roce 2003 pokračovala spolupráce obcí Heřmanice u Oder, Heřmánky, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Luboměř, Mankovice, Odry, Spálov a Vražné v rámci svazku Mikroregionu Odersko. Uskutečnily se dvě valné hromady mikroregionu.

Všechny čtyři projekty, společně realizované svazkem obcí z programu obnovy venkova (POV 2003) byly dokončeny. Webové stránky www.odersko.cz může navštívit každý zájemce pracující s internetem, s obsahem dalších tří projektů se mohou občané seznámit na obecních úřadech jednotlivých obcí svazku. Zpracované studie odkanalizování a čištění odpadních vod, Studie alternativních zdrojů energie a Studie oprav místních komunikací jsou nezbytnými podklady pro uplatnění žádostí o dotační tituly v rámci společných projektů obcí mikroregionu v rámci ČR po vstupu do Evropské unie.

Činnost Mikroregionu Odersko Poodří v roce 2003 byla kromě spolupráce při zpracování projektů POV zaměřena na další konkretizaci společných záměrů se sousedními mikroregiony - Regionu Poodří a Mikroregionu Bílovecko v rámci celé oblasti tzv. subregionu Poodří. Na prezentaci celé této oblasti na tradičním brněnském veletrhu cestovního ruchu REGIONTOUR 2004 pořádaném ve dnech 8. - 11. ledna 2004 se jako rovnocenní partneri podílejí také města Studénka a Příbor. Další projekty v rámci subregionu jsou rozpracovány. Jde především o aktivitu LEADER+, jejímž cílem je podpora inovativních projektů vedoucích k oživení a rozvoji venkovských oblastí. V rámci práce místní akční skupiny LEADER+ je nesporně potěšitelná aktivizace partnerů ze sféry podnikatelské, neziskových organizací i občanských sdružení. Rozšíření komplexnosti nabídky subregionu Poodří v oblasti cestovního ruchu by měl přispět "Destinační management Poodří", jehož práce by se měla naplno rozjet v roce 2004, s nezbytnou spoluprací jednotlivých podnikatelských subjektů v nejširším pojetí všech činností spojených s cestovním ruchem.

Pro rok 2004 požádal Mikroregion Odersko o dotace z Programu obnovy venkova 2004 na 4 tituly:

1. Místa zastavení - odpočinková a informační místa pro cykloturisty
2. Pořízení stahovatelných stolů a lavic pro venkovní akce obcí - pro zabezpečení dnů obcí a různých oslav
3. Instalaci tabulí s logem Mikroregionu Odersko
4. Odpočinková místa - I. etapa v obcích (4 sety)

Do budoucna chceme využít studie odkanalizování a čištění odpadních vod Mikroregionu Odersko pro získání finančních prostředků z Evropské unie v rámci strukturálních fondů. Bude to úkol náročný nejen na vlastní provedení, ale také finanční zabezpečení takovéto velké akce. Chceme-li však být v budoucnu regionem zajímavým pro turisty, pak jiná cesta pro zlepšení přitažlivosti prostředí není. Snad i proto je zaměření podaných žádostí Mikroregionu Odersko o dotace z programu obnovy venkova 2004 cíleno na podporu zlepšení prvků orientace, informace i odpočinku pro poutníky i cestovatele, pro návštěvníky, ale i obyvatele této venkovské oblasti.

Mgr. Jiří Vlček,
předseda Mikroregionu Odersko a místostarosta města Oder
Ing. Vladimír Nippert,
místopředseda Mikroregionu Odersko

Lidový řezbář z horního Poodří

Tímto článkem bych vám rád představil lidového řezbáře z horního Poodří, jehož e lán a optimismus je inspirující. Jedná se o pana **Petra Kučerku**, který žije se svou paní v Odrách a řezbářím především v Klokočůvku. Protože jej znám již delší dobu a stále se mi zdá, že ubíhající čas jej na rozdíl od většiny z nás nepoznamenává, oslovil jsem jej, abych zjistil, čím to je. Z jednoho podvečerního rozhovoru jsem pro vás zaznamenal pár útržků z jeho života a vztahu k řezbářství.

Narodil jsem se ve Šlapanicích u Brna v roce 1934. Od roku 1945 žiji v Odrách, kde jsem se v Optimitu Odry vyučil jako soustružník - obráběč kovů. Tomuto podniku jsem zůstal věrný celých 41 let až do odchodu na důchod v roce 1992. Pracoval jsem zde jako soustružník ve strojírně. K řezbářství jsem se dostal jako samouk a pokud si vzpomínám, můj zájem o řezbářství vzbudily pořady československé televize o řezbářích na Valašsku a o betlemářích na Českomoravské vrchovině. Mé rozhodnutí, že se řezbařinou začnu zabývat bylo netradiční - byloto v roce 1974. Mrzelo mne, že Oderské vrchy žádného řezbáře nemají a že toto řemeslo zde vymřelo. Tak jsem si prostě jednoho dne řekl, proč to sám nezkusit a bylo to! Začal jsem se zajímat o řezbářské nářadí. To jsem si časem i sám vyráběl. Prvními výrobky

byly dřevěné podložky pro lovecké trofeje, které jsem vyřezával podle starších vzorů a podle svého umu. Později jsem si vyzkoušel výrobu afrických masek. Díky rostoucímu zájmu o řezbářství jsem navštívil rožnovský skanzen, kde mě okouzly dřevěné lidové plastiky s valašskými náměty - ovečky, lidové zvoničky ad. V roce 1980 mi můj otec předal šestera včelstva a já jsem se pokusil oživit téměř již zaniklou oblast řezbářství - výrobu vyřezávaných včelích úlů. V té době se v Odrách v bývalém zámeckém parku kácela lípa, z níž jsem si vyřezal první klátový úl. Do dneška jsem jich vyřezal celkem osm. Na každém úlu se snažím zobrazit určitý výjev, takže např. můj první úl byl inspirován včelařstvím - na klátu byl vyřezán včelař u košnic (historické včelí úly ze slámy), medvěd, zvonice a zezadu sv. Cyril a Metoděj. Dále jsem zhotovil úl s motivy z Babičky Boženy Němcové, úl inspirovaný pověstmi o příchodu Slovanů na naše území - s praotcem Čechem na Řípu, s kněžnou Libuší a symboly Prahy v podobě Hradčan, Malé Strany a Karlova mostu a s Přemyslem Oráčem.

V současnosti vyřezávám úly ve valašském lidovém stylu - např. s motivem pasáka, zbojníka, kapličky na Radhošti. Pokud nemám k dispozici vhodné dřevo na úly, vyřezávám drobnější plastiky - obrázky, kříže a figurky. Právě nyní jsem dokončil vyřezávanou plastiku sv. Ambrože pro svého osmdesátiletého kamaráda - včelaře. Vyřezávám hlavně z lípy. Materiál mi nabízí lidé z okolí, kteří o mé zálibě vědí a kteří zrovna nějaké stromy kácí. Mimo lípu sbírám pro pozdější práci dřevo i z dalších listnatých stromů - z ovocných stromů jsou to například švestky, jabloně, ořešáky, hrušně, dále akát, javor a další. Dřevo by mělo být důkladně proschlé, aby později nepraskalo. Z tvrdších druhů dřev soustružím hlavně misky, vázičky a další drobnější výrobky. Protože jsem celý život dělal se železem, i ten soustruh jsem si sám vyrobil. V Odrách bydlím v bytě, a tak řezbařinu provozuji u svých synů - soustruh mám u syna Pavla v Klokočově, kdežto řezbářství provozuji u druhého syna - Petra v Klokočůvku. Protože se v Klokočůvku jedná o budovu bývalé hospody a místního národního výboru, v létě řezbářím v bývalém sále, kdežto v zimě vyřezávám

v kuchyni za pecí jako za starých časů. Většinu řezbářských výrobků vyřezávám jako dárky pro mé nejbližší, a tak si pěstuji tohoto koníčka především pro vlastní potěšení. Podle potřeby však provádím i drobné renovace a opravy starších dřevěných výrobků - kukačkových hodin, vyřezávaného nábytku apod. Mimo řezbářství se již 45 let věnuji sportovnímu rybářství - hlavně pstruhovému. Od roku 1968 jsem členem Klubu českých turistů a ještě dnes si rád vyšlápnu na túry 23 - 30km dlouhé. Po svém otci jsem v roce 1974 převzal včelaření, kterému se věnuji dodnes, rád houbařím a zajímá mne historie. Jsem založením optimistou - po odchodu na důchod jsem si řekl, že se nebudu rozčilovat, a toho se držím. Mé krédo vždy bylo: "Žít spokojeně, dožít se vysokého věku, nepít a nekouřit". Nejsem sice zapřísalý abstinents, ale jen příležitostně si dám maximálně 2 - 3 malé štamprličky na zdraví; nekouřil jsem však nikdy! A velice se mi líbí jedno rčení, které mi hovoří ze srdce: "Není důležité, jak mám vysoký důchod, ale jak si ho dlouho užiji!"

Pro čtenáře POODŘÍ zapsal ing. Petr Lelek

Program Make a Connection probíhal letos i v Poodří

V dubnu roku 2002 byl zahájen v České republice zajímavý program s názvem Make a Connection (česky Připoj se). Ten je určen pro mladé lidi ve věku 16 - 24 let, kteří mají chuť udělat a vytvořit něco pro ostatní a v jeho rámci tudíž podpořit takové projekty, které budou mít pozitivní přínos pro komunitu, ve které žijí. Skupinky mladých lidí, kteří budou realizovat tyto komunitní projekty, se zároveň stanou jakýmsi "vlajkonoši" dobrovolnictví - finančně podpořen bude jejich projekt ve smyslu nákladů, jejich práce bude však dobrovolná. Program je výsledkem partnerské spolupráce mezi nadací International Youth Foundation (IYF) a společností Nokia. Společnost Nokia program finančně podporuje. Nokia nechce přinášet jen nové a moderní komunikační technologie. Jejím posláním je i přispět k pozitivnímu rozvoji celé společnosti, k čemuž napomáhá zejména kvalitní vzdělávání mladé generace. Posláním IYF je rozvoj schopností, sebevědomí, charakterových vlastností a komunikačních dovedností mladých lidí. Obě organizace tedy sdílejí velmi podobné hodnoty.

Partnerem IYF v České republice je Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS) a regionálním koordinátorem programu v Moravskoslezském kraji se stalo o.s. Víta z Ostravy. Obě organizace na svých úrovních, národní i regionální podporují nejen programy pro děti a mládež, ale i řadu dalších.

Lumír Kuchařík

Koně a svět

Můj obyčejný příběh začal již v dětství. Lásku k přírodě dostala podobu milovníka koní. Postupem času jsem získala potřebné zkušenosti a mohla tak začít chovat vlastní koně. Jednoho dne přišel první kůň, za půl roku další a za pár let třetí.

Uplyne spousta dní, než se z malého hříbátka stane dospělý kůň. Během této doby však máme možnost nahlédnout a utvářet dny tohoto neobyčejného zvířete. Vše, co do něj vložíme, se nám jednoho dne vrátí... Čas spravedlivě měří koňské i lid-

ské dny. Areál bývalého kláštera v Blahutovicích na Novojičínsku se stal pro mé koně od roku 2001 novým domovem. V roce 2000 právě zde začalo působit občanské sdružení Bayerův odkaz, které významně napomáhá k rozvoji místní i širší komunity. Když jsem zde byla první den, zdaleka jsem netušila, že se zanedlouho změní slova moje koně za naše koně. A tak už nejsem já, ale my, díky novým přátelům, kamarádům a všem příznivcům naší malé stáje. A nezměnilo se jenom slovo. S plynoucími dny k nám začali chodit další lidé, především děti a mládež. V roce 2003 jsme získali podporu pro náš projekt Koně a svět v rámci programu Make a Connection, který je společným programem společnosti NOKIA a NADACE ROZVOJE OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI. Tímto krokem se otevřely dveře dalším návštěvníkům, pro které jsme připravili víkendové pobyty.

Náš projekt Koně a svět byl podpořen částkou 50 000,- Kč. Finance z programu Make a Connection jsme použili na ohrazení jízďárny, část byla použita na nákup krmení. Nakoupili jsme také nové pomůcky pro péči o koně a jezdecký výcvik. Během víkendových pobytů za námi přijelo celkem 51 nových návštěvníků, kterým jsme mohli uhradit ubytování a stravu. Zakoupili jsme také křovinořez, který nám výrazně usnadnil každodenní přípravu krmení. Od léta do podzimu jsme pořádali také pravidelné brigádní dny, kdy jsme se společně s dětmi z klubu Mladých ochránců přírody Blahutovice snažili pečovat o další pozemky v obci.

Díky tomuto jedinečnému programu jsme poznali mnoho lidí a navázali nová přátelství. Získali jsme také nepřeberné množství zkušeností, které nám zůstanou, stejně jako naše vzpomínky. I nadále jsou dveře této malé stáje otevřeny každému, kdo má rád zvířata, přírodu a cítí se sám.

Ukázka ze závěrečné zprávy Hanky Pastorkové, která vedla tento projekt v jednom z komunitních center v Poodří. Projekt byl podpořen v rámci programu Make a Connection.

Více informací: www.makeaconnection.cz

Suchý rok 2003

Říká se, že změna je život. A taky se říká, že kde je voda, tam je život.

Loňský rok byl v tomto ohledu trochu rozporuplný. Ve srovnání s předchozími lety byl jiný a při pohledu na povodně v roce 2002 přinesl dosti odlišné počasí, tedy změnu. Ale vody, té bylo loni hodně málo. Stejně jako roky, které přináší katastrofální povodně, tak i roky, které znamenají velké sucho, vyvolávají spousty otázek týkajících se změn klimatu. Odpovědi i v tomto případě nejsou jednoznačné. V každém případě můžeme o roce 2003 říci, že byl výkyvem a extrémem. Obdobně jako byly v jistém smyslu zvláštní roky, které přinesly povodně.

Rok 2003 se vyznačuje teplotami a charakteristikami, které jej ve statistikách zařadí opět mezi ty teplejší. I loni se potvrdil jistý trend posledního desetiletí. Průměrná teplota roku 2003 byla ve srovnání s dlouhodobým průměrem vyšší zhruba o 1 °C. Podíváme-li se ze stejného pohledu na průměrnou roční teplotu za posledních deset let, můžeme konstatovat, že byla asi o 0.6 - 0.7 °C vyšší, než za období 1961 - 1990.

Řada studií v současnosti hovoří o tom, že i mírný vzestup ročních průměrných teplot by mohl přinést vyšší extremitu počasí, tzn. častější výskyt vydatnějších srážek, přívalových dešťů, silných bouřek a s tím souvisejících menších či větších povodní. Na druhé straně by se měla vyskytovat zase období, která budou srážkově chudá a budou znamenat delší sucha. Průběh počasí v posledních letech tyto teorie víceméně potvrzuje.

Loni relativně vysoké teploty nastoupily už v květnu. Červen, červenec, srpen a září přinesly měsíční hodnoty přesahující obvyklé teploty pro tato období. Ve většině případů nebyly dosaženy ani překročeny konkrétní absolutní extrémní hodnoty pro dané měsíce či dny. Spíše se jednalo o celkem dlouhé epizody, kdy teploty přesahovaly obvyklý průměr. Jistou výjimku tvořil červenec, jeho první dvě dekády přinesly několik teplotních výkyvů a částečné ochlazení, průměrné denní teploty se pohybovaly i v nížinách pod hranicí 20 °C. Naopak měsíc srpen znamenal dny s teplotami vesměs nad 25 °C, dokonce bylo v tomto měsíci zaznamenáno v průměru kolem 8-10 dnů tropických, tj. dnů, které se vyznačují maximální denní teplotou rovnou nebo vyšší než 30 °C.

Zmíněné teplotní charakteristiky provázela jasná obloha s množstvím sluníčka. Jen pro ilustraci, na stanicích ČHMÚ v regionu bylo za loňský rok naměřeno o 300 až 400 hodin více délky trvání slunečního svitu než činí průměr. Z pohledu milovníků léta, koupání, slunění a podobných radovánek by se mohlo jednat o příznivý rok. Obdobné počasí má ovšem i svou odvrácenou tvář. Taková delší období, kdy panuje velmi teplé počasí, působí zvýšenou zátěží termoregulačního systému lidí i zvířat. To se týká především lidí vyššího věku, případně lidí s chorobami oběhového systému. Možná si všichni vzpomenou, že během léta se ve zpravodajství všech televizních stanic objevovaly záběry z nemocničních zařízení a pohotovostí.

Rozhodně však z roku 2003 neměli příliš velkou radost lidé, kteří jsou na rovnoměrném a vyváženém průběhu roku, tedy i srážek, přímo závislí. Jedná se především o zemědělce a také o vodohospodáře. Je zřejmé, že poměrně vysoké teploty a jasná obloha znamenají málo oblačnosti. A je jasné, že bez mráčků nám nezaprší. Rok 2003 přinesl opravdu hodně málo srážek.

Vývoj byl poněkud nepříznivý již od počátku roku. Ve vyšších polohách sice ležel sníh ještě v druhé polovině března, bohužel jej nebylo příliš mnoho. Deficit srážek postupně narůstal v průběhu celého roku, na sledovaném území spadlo o 30 až 40% méně srážek než je průměrná hodnota.

V podstatě v průběhu celého roku byly zaznamenávány srážky hluboko pod obvyklými hodnotami. Výjimky tvořily především měsíce červenec a říjen. V červenci se jednalo o zmiňovanou chladnější epizodu v prvních dvou dekáдах, která byla provázena i jistými srážkami. V rámci tohoto měsíce srážky překročily normální hodnotu o zhruba 20%. Relativně bohatý byl měsíc říjen, spadlo dokonce dvojnásobné množství obvyklého měsíčního úhrnu srážek. Měsíc však patří v běžném ročním chodu k těm méně výrazným. Srážkové úhrny naměřené v tomto měsíci obvykle tvoří pouze kolem 5-7% celoročního úhrnu, takže ani tento loňský extrém nepřispěl k nějakému výraznějšímu zlepšení srážkové bilance.

Naopak měsíce květen, červen a srpen, které tvoří obvykle dohromady kolem 40% celoročního úhrnu srážek zaznamenaly hluboký deficit. V květnu spadlo pouze 60% normálního množství, v červnu 30% a v srpnu dokonce pouze 20% průměrného úhrnu srážek v daném měsíci. Nejméně srážek jsme zaznamenali v únoru, kolem 10% dlouhodobého průměru, v nižších polohách bylo naměřeno za celý měsíc pouze kolem 5 mm srážek.

Tyto skutečnosti se dosti jednoznačně odrazily na množství vody v našich tocích. V podstatě po celý loňský rok byly vodní stavy a průtoky v řekách hluboko pod svými obvyklými hodnotami. Pohybovaly se pod hranicí 50% dlouhodobých průměrů. V řadě profilů, které ČHMÚ sleduje, byly hodnoty i podstatně nižší. Jako příklad je možno uvést horní tok Odry, kde v jistém období protékalo pouze 5 - 10% vody ve srovnání s dlouhodobým průměrem. Řeka se zde prostě změnila na malý potok.

Na závěr mi dovoluje uvést několik čísel pro ilustraci a doplnění, použity byly údaje z profesionální meteorologické stanice v Mošnově. Stanice naměřila loni za celý rok 490 mm srážek, tj. zhruba o 200 mm méně oproti normálu. Maximální denní srážkový úhrn byl naměřen 5.10.2004 a činil 37,2 mm.

Nejvyšší dosud naměřená denní teplota na stanici v Mošnově pochází z 10.8.1992 a činila 36,9 °C. V roce 2003 bylo teplotní maximum zaznamenáno 13.8., jednalo se hodnotu 35 °C. Nejchladnějším dnem roku 2003 byl v Mošnově 12. leden, kdy jsme zaznamenali minimální teplotu -22,7 °C. Dosavadní nejnižší dosud zaznamenaná teplota je ze dne 7.1.1985, kdy bylo -29,7 °C. Maximální náraz větru byl zaznamenán 13.6.2003 - 24,1 m/s.

Suchý rok 2003 je tedy za námi. Doufejme, že rok 2004 přinese pro území, které se rozkládá podél řeky Odry a náleží k Chráněné krajinné oblasti Poodří, alespoň obvyklé množství srážek, obvyklé teploty, obvyklé množství sluníčka a žádné mimořádné povětrnostní jevy spojené s nepříjemnostmi. Prostě, že to bude obyčejný, normální a příjemný rok."

*Ing. Dušan Židek,
Český hydrometeorologický ústav, pobočka Ostrava*

Akce v Regionu Poodří

Březen

- Maškarní ples pro děti v Jeseníku nad Odrou 6. 3. 2004
- Tradiční dětský maškarní bál v Suchdole nad Odrou 13. 3. 2004
- Vítání jara - gastronomická akce v Sednicích
- Maškarní ples s pochováním basy, obecní koštování (místní kolo Pooderského koštování) v Pustějově
- Obecní koštování (místní kolo Pooderského koštování) v Petřvaldě 21. 3. 2004
- 2. Pálenkové slavnosti (místní kolo Pooderského koštování) ve Skotnici 27.3. 2004
- Tradiční country bál v Suchdole nad Odrou

Duben

- Rybářské závody na vodní nádrži Bílov - Hubleska
- Obecní kolo soutěže o nejlepší pálenku (místní kolo Pooderského koštování) v Bílově
- Velikonoce na vesnici - výstava dekorací, připomenutí venkovských zvyklostí a řemesel ve Skotnici 3. 4. 2004
- Velikonoce - jízda osením - průvod jezdců obcí Jeseník

nad Odrou a okolím

- Velikonoce na vesnici - gastronomická akce ve Sednicích
- Velikonoční zábava a obecní koštování pálenek (místní kolo Pooderského koštování) ve Vražném 11. 4. 2004
- Klání o nejlepší suchdolskou pálenku (místní kolo Pooderského koštování) v Suchdole nad Odrou 16. 4. 2004
- Jarní koncert v Jistebniku
- Soutěž ve zpěvu "Pustějovský slaviček"
- Obecní koštování pálenek (místní kolo Pooderského koštování) na sále v Kujavách 22. 4. 2004
- Velikonoční koncert Ostravské university a konservatoře v Kateřiních
- Mistrovství ČR dorostu v sálové cyklistice v Petřvaldě 24. 4. 2004
- Jarní turistická vycházka v Bernarticích nad Odrou 25. 4. 2004
- Táborák s country kapelou v Jeseníku nad Odrou 30. 4. 2004
- Slet čarodějnic a jejich pálení... ve Vražném 30. 4. 2004
- Tradiční pálení čarodějnic v Mošnově 30. 4. 2004

Vybrané akce na Odersku

Seznam je informativní a může v něm dojít ke změnám ax upřesněním. V případě zájmu kontaktujte pořadatele.

Zpracovala: Zdenka Juřicová a Kateřina Axmannová, Městské informační centrum Odry.

tel.: 556 768 162, fax: 556 768 110,

e-mail: infocentrum@odry.cz

mailto:infocentrum@odry.cz,

www.odry.cz, http://www.odry.cz

Přehled kulturních, sportovních a společenských

akcí najdete také na:

www.odry.cz, http://www.odry.cz,

www.kalendar.cz, http://www.kalendar.cz,

www.infomorava.cz

http://www.infomorava.cz,

www.odersko.infomorava.cz

<http://www.odersko.infomorava.cz> ,

www.kr-moravskoslezsky.cz

<http://www.kr-moravskoslezsky.cz

KDY ?	CO ?	KDE ?	POŘADATEL
23. - 25. 3.	Celostátní přehlídka církevních škol v zájmové umělecké činnosti	Odry, Dělnický dům	CSS sv. Anežky České
26. 3.	Přehlídka zájmové umělecké činnosti	Odry, Dělnický dům	SOU Odry
30. 3.	Hudební divadlo Praha	Odry, Dělnický dům	Dělnický dům
duben 7. 4.	Koncert učitelů ZUŠ Tvůrčí dílna 2004 soutěž v odborných dovednostech žáků oborů kosmetička, kadeřnice a krejčí	ZUŠ v Odrách Odry, Dělnický dům	ZUŠ SOU Odry
16. 4.	Vítání jara se souborem Píseň 3 soubory - propagace lid. písně	Odry, Dělnický dům	Dělnický dům
17. 4.	Oslava Dne Země úklidem odpadků v okolí Oder	příroda v okolí Oder	ZO ČSOP
24. 4.	Mistrovství severní Moravy a Slezska v kulturistice	Odry, Dělnický dům	Dělnický dům
27. 4.	Vladimír Hron	Odry, Dělnický dům	Dělnický dům
30. 4.	Láskominy taneční zábava ve stylu country	Odry - Veselí	Hostinec Veselí p. Sehnal
30. 4.	Pálení čarodějnic	Vražné	Divadelní ochotnický spolek Vražné

Nové časopisy a knihy

Vlastivědný zpravodaj Oderské vrchy dvoučíslo 3 - 4, ročník XVIII., které vyšlo ve Spálově 1. prosince 2003, přináší příspěvky o farní kronice Partutovic (Marcela Brázdová, pokračování), o malotřídní škole v Partutovicích (Mgr. Eva Maršálková), článek Jak si žijeme v Partutovicích (K. Šindlerová), zážitky ze zájezdu do prostoru Vojenského újezdu Libavá (Mgr. Jarmila Mazačová), text Obnova pamětního nápisu na domu č. 127 v Potštátě od PhDr. Ivana Kršky, informace o autobusové lince Jakubčovice - Opava (Rostislav Rambousek), pokračování rozsáhlejšího textu Vilibalda Ševčíka z Luboměře Přehled dějin národa českého a jako vždy rodopisnou kroniku a záznamy a na závěr příspěvek od K. Šindlerové Vánoce a betlém u Haubeltu.

Časopis vydává Vlastivědný kroužek Oderských vrchů ve Spálově, Spálov, 742 13.

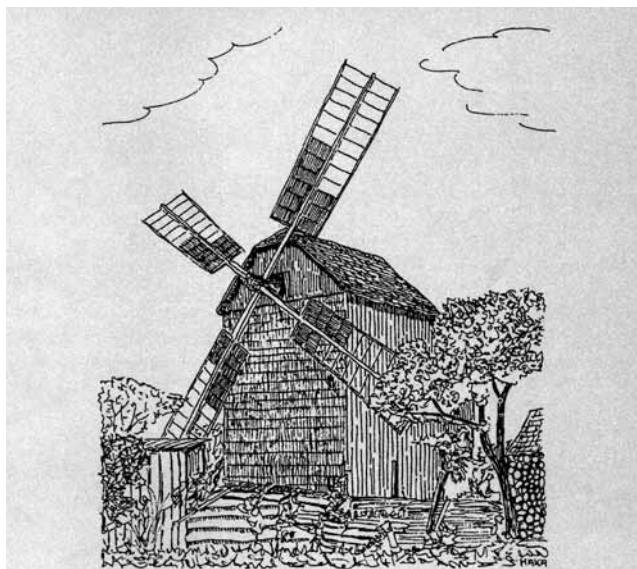
Roční předplatné je 130,- Kč, poštovné a balné 30,- Kč.

Gregor Mendel a počátky genetiky - Vítězslav Orel, Academia, Praha 2003.

V roce sto dvacátého výročí úmrtí J.G.Mendela vyšla jeho první česká monografie. Zevrubně líčí nejen osobnost autora a jeho dílo, ale přitažlivým způsobem popisuje dobové reálie, hodnocení objevu současníky, rozvíjení genetiky i dobu, kdy byla genetika považována především v SSSR za reakční vědu a konečně její rehabilitaci a sní i hynčického zakladatele, opata augustiniánského kláštera v Brně. Kniha je zajímavá rovněž 25 přílohami - Mendlovými dopisy, úvahami i ukázkami z dobového tisku.

Autor knihy Vítězslav Orel je světově uznávaným odborníkem, který více než čtvrt století vedl Mendelianum v Brně. Jak se uvádí ve Slovu o autorovi v závěru knihy: "Nebýt jeho čtyřicetileté badatelské, publikační a organizační práce, nevěděli bychom v současnosti o J.G.Mendelovi téměř nic nového".

Jedním z nejzachovalejších větrných mlýnů v kraji je větrák v Partutovicích, postaven v roce 1837. Po rozsáhlých opravách se opět roztočil a dokonce i mele obilí. Majitelem této kulturně technické památky je pan Jan Kandler. Zájemci si mohou větrný mlýn prohlédnout. (Perokresba: M. Kantor, Spálov 43, říjen 2003)

Ročník XVIII./2003, č. 3-4

1. prosince 2003

Oderské vrchy
VLASTIVĚDNÝ ZPRAVODAJ

SPÁLOV 2003

Rodný dům J.G.Mendela v Hynčicích

*Řehoř Mendel
Opát*

Rejstříky ročníku 6/2003

Obecný rejstřík (číslo/strana)

Biopotraviny (4/21)
 Cesty (tématické č. 3)
 Cyklostezky (4/38-40)
 Dějiny obcí (1/18)
 Divadlo (1/32)
 Dřeviny (4/17-19, 4/22-23)
 Geologie, nerostné suroviny (1/18, 2/18, 2/39, 2/51)
 Geomorfologie (2/48)
 Houby (3/50-51)
 Hudba (1/29, 1/30)
 Chráněná území (1/14-15, 2/44, 2/47, 2/52, 4/20-21, 4/41)
 Informační centra (4/47)
 Lesy (1/14, 1/43, 1/44, 2/16, 2/36)
 Mlýny (1/11, 1/12, 1/22, 2/17, 2/52)
 Moravští bratři (2/51, 3/42-46, 3/50, 4/31-32)
 Naučné stezky (2/13, 4/7-9)
 Názvy místopisné (1/8, 1/11, 2/48)
 Památné stromy (1/14, 3/36, 4/17)
 Památky (1/19, 2/14)
 Počasí (2/4, 4/46)
 Podniky, organizace (1/25, 1/26, 2/18)
 Pomníky (1/18, 1/36)
 Pošta (3/13-14)
 Rostliny (4/10-16, 4/18-19, 4/22-23)
Rybníky, rybníkářství (1/23, 1/24, 1/25, 2/16, 2/17, 1/27)
 Řemesla (3/9-11, 3/33-35, 4/43-44)
 Sdružení, spolky (1/29, 1/30, 1/37, 1/39, 1/40, 2/11, 3/48-49, 3/50, 4/24-25, 4/45)
 Silnice (tématické č. 3)
 Stavby ekologické (3/41-42)
 Studánky (2/10)
 Školy (1/27)
 Zemědělství (3/38-39)
 Znaký obcí (1/10)
 Železnice (1/21, 2/21, 4/26-30)
 Živočiškové (1/6, 1/13-17, 1/37, 1/44, 2/6, 2/8, 2/13, 2/36, 2/52, 3/37, 3/38-39, 4/4-6, 4/19-21)

Místopisný rejstřík

Albrechtický (2/31)
 Bartošovice (2/13, 2/29, 2/45, 4/4-5, 4/7)
 Bernartice nad Odrou (2/27, 2/45)
 Blahutovice (3/48-49, 4/45)
 Černá u Města Libavé (2/46)
 Dobešov (2/46)
 Fulnek (2/39-40)
 Hladké Životice (2/30, 2/45)
 Hukovice (2/45)
 CHKO Poodří (1/14, 2/8, 2/15, 2/44, 2/48, 2/52, 3/38-40, 4/7-9)
 Jakubčovice nad Odrou (2/46)
 Jeseník nad Odrou (2/27, 2/45)
 Jistebník (téma čísla 1/7-42, 2/32, 2/45)
 Kletné (2/41)
 Klimkovice (2/21)

Klokočůvek (2/46, 2/47, 4/43-44)
 Košatka (2/32)
 Kunín (2/18, 2/28, 2/44)
 Mankovice (2/27, 2/45)
 Moravská brána (2/48)
 Nízký Jeseník (2/39, 2/49)
 Nová Horka (2/31, 4/7)
 Oderská brána (**2/48**)
Odra (1/13)
 Odersko (4/7, 4/10-16, 4/24-25)
 Petřvaldík (2/32)
 Pohoř (2/41)
 Polanka nad Odrou (2/21, 2/32, 4/9)
 Porubská brána (2/51)
 Proskovice (2/33, 3/41-42, 4/8-9, 4/21)
 Pustějov (2/45)
 Region Odersko (1/4, 4/42)
 Region Poodří (4/33-37)
 Sedlnice (3/47, 4/17, 4/26-30)
 Stará Bělá (3/36)
 Studénka (2/31, **2/44, 4/7-9, 4/26-30**)
 Suchdol nad Odrou (2/28, 2/40, 3/42-46, 4/31-32)
 Svinov (2/21, 2/44, 4/9)
 Vražné Dolní (2/27)

Jmenný rejstřík

Bezruč Petr (1/34)
 Dvorský Bohumír (1/37)
 Chvostek Jaromír (1/30)
 Chvostek Jaroslav (1/30)
 Kalivoda Aleš (1/37)
 Kudlich Hans (1/26)
 Lýsek František (1/29)
 Martinák Vlastimil (1/37)
 Morcinek Pavel (1/24)
 Přikryl Emil (1/37)
 Rybička Miroslav (1/36)
 Šustek František (1/31)
 Vavrečka Josef (1/36)

Autorský rejstřík

Bartoš Ivan (4/38-41)
 Bartošík Petr (2/39)
 Habernal Vilém (1/19)
 Halata Jiří (1/31)
 Horník Jaroslav (1/40)
 Hrudíčka Petr (4/26-30)
 Janečková-Bílková Blažena (1/22)
 Jarošek Radim (1/13, 2/44, 2/47, 2/48, 2/51, 4/7-9, 4/17)
 Kánská Lenka (2/27)
 Kašinský Jan (1/13, 1/37)
 Kloužková Zdeňka (3/39-40, 4/20-21)
 Kočárek Petr (1/13, 1/44, 2/6, 3/37, 4/6)
 Kosňovský Miroslav (1/13, 2/35)
 Kostelník Luděk (4/24-25)
 Košťál Jan (4/4-5)

- Kramoliš (3/41-42)
Krayzlová Vlasta (1/39)
Kučerka Petr (4/43-44)
Kucharz Jiří (4/23)
Kuchařík Lumír (2/11, 3/48-49, 4/18-19, 4/45)
Lelek Petr (1/43, 4/10-16, 4/22, 4/43-44)
Lövy Ivan (1/40)
Lövyová Danuše (1/11)
Malíková Alena (4/21)
Mitáček Petr (2/21)
Mračanská Eva (3/36)
Nesvadbová Marta (1/42)
Němečková Iva (2/8, 3/38-39, 4/20-21)
Nippert Vladimír (4/42)
Novosad Bronislav (1/43, 2/18)
Pastorková Hana (4/45)
Petřivalský Vladimír (2/13)
Pleskot Jaroslav (1/8, 1/10, 1/18, 1/21, 1/23, 1/24, 1/26, 1/29, 1/30, 1/32, 1/36, **1/37**)
Říčan Daniel (2/53, 3/42-46, 4/31-32)
Sasínová - Pleskotová Eva (1/27)
Schwaller Ladislav (1/25)
Sládeček Jaromír (1/9, 1/13, 1/18)
Sobek Oldřich (3/5-6)
Šafář Jiří (3/38-39)
Ševčík Jan (1/44)
Šuleř Oldřich (3/5-30)
Tuf Ivan H. (2/36)
Usvald Oldřich (4/33-37)
Vaněk Otakar (1/11)
Vašíčková Jarmila (2/51)
Vavrečka Jaroslav (1/26)
Vavrečka Josef (1/34)
Vlček Jiří (1/4, 4/42)
Wiltschová Ludmila (4/24)
Žídek Dušan (2/4, 4/46)
- Fotografie a kresby míst s popiskami (seřazeno dle čísel)
Památný strom Javor klen v Kamence (1/4)
Vodní mlýn v Loučkách (1/4)
Odry (1/5)
Bezručova osada v Jistebníku (1/8)
Jistebník - střed obce (1/8)
Jistebník - bývalá německá škola (1/9)
Jistebník - obecní úřad (1/9)
Znak a prapor Jistebníku (1/10)
Svěcení praporu v Jistebníku (1/11)
Jistebník - pečeť (1/11)
Jistebník - Dřevěňák (1/12)
Památný strom Topol černý v Jistebníku (1/13)
Odra u Proskovic (1/13)
Rybník Křivý (1/15)
Bludný balvan v Jistebníku (1/18)
Kostel sv. Petra a Pavla v Jistebníku (1/19)
Kaplička sv. Jana Nepomuckého v Jistebníku (1/20)
Kamenný kříž v Jistebníku (1/20)
Mramorová křtitelnice z kostela v Jistebníku (1/21)
Jistebník - nádraží (1/22)
Jistebník - býv. mlýn Kameňák (1/23)
- Výlov rybníka v Jistebníku (1/25)
Teso - O. a J. Vavrečka v Jistebníku (1/26)
Hans Kudlich (1/27)
Česká škola v Jistebníku (1/28)
Jistebničtí zpěváčci v r. 1935 (1/29)
Dechový orchestr mladých z Jistebníka (1/31)
Z divadelních představení v Jistebníku (1/32, 1/33)
Busta Petra Bezruče před školou v Jistebníku (1/36)
Jistebník - požární zbrojnice (1/39)
Jistebník - oddíl kopané, sokolské cvičení (1/40)
Jistebník - klub futsalu CC Jistebník (1/41)
Modrásek bahenní (2/6)
Mravenec Myrmica rubra (2/6)
Krvavec toten (2/7)
Moták pochop (2/8-9)
Hostinec u Banerovy studánky (2/10)
Naučná stezka Zámecká - zastavení u Dolního r. (2/13)
Cihelna v Kuníně (2/18-20)
Místní dráha Svinov-Klimkovice (2/22-26)
Přírodní rezervace Polanský les (2/44)
Přírodní rezervace Kotvice (2/44)
Přírodní památka Pusté nivy (2/45)
Přírodní památka Vrásový soubor u Klokočůvku (2/47)
Pohořská kra (2/48)
Nízký Jeseník (2/49)
Oderské vrchy (2/50)
Odra v Oderské bráně (2/50)
Vrbová alej na hrázi rybníky Bezruč a Křivý u Jistebníku (titulní strana č. 3)
Šenkovy domky (Hospůdka) u Suchdolu nad Odrou (3/6-7)
Bývalá Císařská se zbytky staré lipové aleje pod starojickým hradem (3/9)
Bývalá hospoda Honcula v Polance (3/9)
Silnice ze Starého Jičina do Hůrky (3/13)
Na Lapači (3/15)
Bývalá zájezdní hospoda v Libhošti u císařské silnice - č.p. 105 (3/29)
Na bývalé Volské cestě pod Hůrkou (3/32)
Bývalá hospoda Sladká důra u Studénky-Butovic (3/35)
Památný strom Holaňův dub ve Staré Bělé (3/36)
Vírníci (3/37)
Mateřská škola v Ostravě-Proskovicích (3/42)
Katechismus Komenského - titulní strana (3/43)
Hrabě Nicolaus Ludwig von Zinzendorf (3/44)
Kristian David (3/44)
David Nitschmann (3/45)
Suchdol nad Odrou (3/46)
Herrnhut (3/46)
Informační centrum Sněženska v Sednicích (3/47)
Bekasina otavní (4/4)
Kulík písečný (4/4)
Sýkora babka (4/5)
Ledňáček říční (4/5)
Rosnička zelená (4/6)
Naučné stezky v Poodří (4/7-9)
Jmelí (4/10-15)
Josefův dub u Sedlnic (4/17)

Valašská ovce (4/19)
 Historické lokomotivy (4/26-29)
 Muzeum Moravských bratří v Suchdole nad Odrou (4/31)
 Z konference MORAVIAN 2003 (4/31-32)
 Akce Regionu Poodří v r. 2003 (4/33-37)
 Greenways (4/38-40)
 Petr Kučerka - lidový řezbář z horního Poodří (4/43-44)
 Akce Make a Connection v Blahutovicích (4/45)

Mapy, plány (seřazeno dle čísel)
 Mikroregion Odersko (1/5)
 Jistebník - mapa katastru s pomístními názvy (1/12)
 Šenov - mapa katastru s vyznačením Banerovy studánky (2/10)
 Naučná stezka Zámecká v Bartošovicích (2/14)
 Cihelna v Kuníně (2/19)

Místní dráha Svinov-Klimkovice (2/21)
 Dolování rud v revíru Fulnek - Odry (2/39)
 Mapa zvláště chráněných území v Poodří (2/46)
 Přírodní památka Vrásový soubor u Klokočůvku (2/47)
 Geomorfologické členění Poodří (2/48)
 Nejstarší známé cesty v okrese Nový Jičín (3/16)
 Müllerova mapa z r. 1720 (3/18)
 Mapa Marchionatus Moraviae Circulus Preroviensis z r. 1750 (3/20)
 Der Prerauer Kreis, IV. section z r. 1845 (3/22)
 Karte der Bezirke Troppau und Wagstadt z r. 1897 (3/24)
 Politický okres Moravskoostravský r. 1925 (3/26)
 Sbory a menší společenstva bratří (3/46)
 Cesta Moravanů do Herrnhutu (3/46)
 Naučné stezky v Poodří (4/8-9)
 Josefův dub u Sedlnic (4/16)
 Plánek trati Studénka-Štramberk-Veřovice (4/30)

Lípa na hřbitově v Luboměři (vlevo), kresba: P. Lelek - k článku str. 22

